

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE
POLISH ENTOMOLOGICAL SOCIETY

ISSN 0138-0737

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
(ENTOMOLOGICAL NEWS)

XX, 3-4

POZNAŃ

(2001) 2002

WSKAZÓWKI DLA AUTORÓW

● „Wiadomości Entomologiczne” zamieszczają oryginalne artykuły materiałowe, artykuły przeglądowe, dyskusyjne, notatki faunistyczne i krótkie doniesienia naukowe, których głównym podmiotem są owady, artykuły metodyczne, historiograficzne (w tym biograficzne), recenzje prac entomologicznych, polemiki, sprostowania itp. oraz sprawozdania, komunikaty i inne materiały kronikarskie z zakresu szeroko pojętej działalności entomologicznej. Prace publikowane są w języku polskim. Oryginalne prace materiałowe mogą być w uzasadnionych przypadkach drukowane w języku angielskim, z polskim streszczeniem w pełni prezentującym założenia i wyniki pracy oraz objaśnieniami tabel i rycin także w języku polskim. Możliwość nieodpłatnego publikowania w „Wiadomościach Entomologicznych” mają tylko pełnoprawni członkowie Polskiego Towarzystwa Entomologicznego.

● Objętość artykułów nadesłanych do druku nie powinna przekraczać objętości równoważnej 290 wierszom po maksymalnie 65 znaków (około 10 stron znormalizowanego wydruku (maszynopisu), włączając w to tabele i ryciny). Artykuły przekraczające ustaloną objętość mogą być przyjęte jedynie po złożeniu przez autora pisemnej deklaracji, o pokryciu kosztów edycji objętości ponadnormatywnej. Krótkie doniesienia, recenzje, sprawozdania (za wyjątkiem sprawozdań ze Zjazdów PTEnt.), komunikaty i materiały kronikarskie nie powinny przekraczać 2 stron znormalizowanego wydruku. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania tekstów recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich oraz poprawiania usterek stylistycznych i dotyczących nazewnictwa, bez uzgodnienia z autorem.

● Osoby nie będące członkami Polskiego Towarzystwa Entomologicznego mają prawo drukowania swoich prac tylko za pełną odpłatnością kosztów edycji.

● Wydruki należy nadsyłać w dwóch egzemplarzach, załączając obowiązkowo dyskietkę 3,5" z plikami przesyłanych tekstów (oddzielną dla każdego z nadsyłanych artykułów). Zaleca się stosowanie edytora tekstów Word dla Windows i zapisywanie plików w formacie .rtf. Teksty (a w szczególności ich pliki na dyskietce) nie mogą zawierać żadnych wyróżnień edytorskich (wersalików pisanych przy użyciu klawisza [Shift] lub [CapsLock], podkreśleń, pogrubień, wcięć wykonanych tabulatorem czy spacją itp.). Dopuszczalne są jedynie, zastosowane w odpowiednich miejscach wyróżnienia czcionki (np. kursywa dla łacińskich nazw taksonów, kapitaliki dla nazwisk), wykonane w ł a ś c i w y m i funkcjami edytora Word dla Windows. Tabele powinny być sporządzone w formie tekstu, w którym rzędy oddzielone są „twardym” przeniesieniem [Enter], a kolumny tabulatorem [Tab]; przebieg linii tabeli i ewentualnie ich grubość można zaznaczyć wyłącznie na wydruku, długopisem lub ołówkiem (dotyczy to w szczególności tabel sporządzanych w edytorze innym niż Word dla Windows). Nadesłany tekst powinien zawierać:

- tytuł pracy w języku polskim, pod nim w języku angielskim;
- pełne brzmienie imienia i nazwiska autora(ów) pod tytułem angielskim, pod nazwiskiem dokładny adres (w przypadku krótkich doniesień, recenzji, sprawozdań i komunikatów, imię i nazwisko autora wraz z miejscowością należy umieścić na końcu pracy);
- abstrakt w języku angielskim, zawierający maksymalnie zwięzłe przedstawienie zawartości pracy (we wszystkich oryginalnych pracach naukowych za wyjątkiem krótkich doniesień);
- key words (słowa kluczowe) w języku angielskim nie przekraczające dwóch wierszy znormalizowanego wydruku (w przypadku wszystkich oryginalnych prac naukowych, w tym krótkich doniesień);
- po głównym tekście artykułu, streszczenie w języku angielskim (polskim, w przypadku prac napisanych w języku angielskim), o objętości nie przekraczającej ok. 1 strony znormalizowanego wydruku, zawierające przedstawioną w zwięzły sposób treść i wyniki pracy (nie dotyczy to krótkich doniesień, materiałów kronikarskich, recenzji, polemik itp.)

● Rysunki i wykresy (ryciny) należy wykonać czarnym tuszem na kalce technicznej lub białym papierze. Przyjmowane są także ryciny wykonane techniką komputerową w formatach: *.cdr, *.tif, *.jpg, *.gif, *.bmp. Fotografie powinny być czarno-białe, kontrastowe, wykonane na papierze błyszczącym. Na marginesie wydruku tekstu można zaznaczyć ołówkiem miejsca, na których mają być umieszczone ryciny, fotografie i tabele. Ryciny muszą być zblokowane, przy czym liczba bloków winna być ograniczona do koniecznego minimum, a ich wielkość (w przypadku rycin wykonanych tuszem) nie powinna przekraczać formatu A3. Ryciny,

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE
POLISH ENTOMOLOGICAL SOCIETY

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
(ENTOMOLOGICAL NEWS)

XX, 3-4

POZNAŃ

(2001) 2002

Redakcja

Lech BUCHHOLZ (zastępca redaktora naczelnego), Marek BUNALSKI,
Jerzy M. GUTOWSKI, Janusz NOWACKI (redaktor naczelny),
Paweł SIENKIEWICZ (sekretarz)

Tłumaczenia, oraz weryfikacja tekstów w języku angielskim:
Piotr WILCZEK i Bogdan WIŚNIEWSKI

Projekt graficzny znaczka wykonał Tomasz MAJEWSKI

Copyright © by Polskie Towarzystwo Entomologiczne and PRODRUK
Poznań 2002

ISSN 0138-0737
ISBN 83-88518-27-5

Wydano z pomocą finansową Komitetu Badań Naukowych

Adres redakcji
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, tel. (+61) 848-79-19

Wydanie I. Nakład 500 + 50 egz. Ark. druk. 6. Ark. wyd. 7.
Druk ukończono w styczniu 2002 r.
Skład i druk: PRODRUK, ul. Błażeja 3, 61-611 Poznań, tel.: (+61) 822 90 46.

TREŚĆ

Barbara LIS, Joanna MAŚSIOR, Jerzy A. LIS – Pluskwiaki różnoskrzydłe (<i>Hemiptera: Heteroptera</i>) Babiej Góry (Beskid Zachodni)	103
Bernard STANIEC – <i>Philorinum sordidum</i> (STEPHENS, 1832) (<i>Coleoptera: Staphylinidae</i>) – nowy dla fauny Polski gatunek chrząszcza	113
Marcin SMOLEŃSKI – Kusakowate (<i>Coleoptera: Staphylinidae</i>) występujące w żerowiskach kambio- i ksylofagów sosny, świerka i jodły	115
Jerzy M. GUTOWSKI, Marek WANAT – <i>Agrilus guerini</i> LACORDAIRE in BOISDUVAL et LACORDAIRE, 1835 (<i>Coleoptera: Buprestidae</i>) – gatunek nowy dla fauny Polski	131
Paweł STACHOWIAK – Badania nad rozszedleniem <i>Anthribidae</i> (<i>Coleoptera</i>) w Polsce	137
Katarzyna SZCZEPKO, Jan Krzysztof KOWALCZYK – <i>Nitela fallax</i> KOHL, 1883 (<i>Hymenoptera: Sphecoidea</i>) w Polsce	143
Jan Krzysztof KOWALCZYK, Katarzyna SZCZEPKO, Maciej ŚWIĄTCZAK – Grzebaczowate (<i>Hymenoptera: Sphecidae</i>) okolicy Stacji Terenowej Uniwersytetu Łódzkiego w Kampinoskim Parku Narodowym	147
Józef RAZOWSKI – Rodzaj <i>Lepteucosma</i> DIAKONOFF, 1971 (<i>Lepidoptera: Tortricidae</i>) w Europie	157
Józef RAZOWSKI – Uwagi o polskich <i>Tortricidae</i> (<i>Lepidoptera</i>)	159
Marek BĄKOWSKI – Zastosowanie atraktantów piciowych w badaniach faunistycznych przezierników (<i>Lepidoptera: Sesiidae</i>)	165

Krótkie doniesienia: **282** Występowanie *Axinopalpis gracilis* (KRYNICKI, 1832) (*Coleoptera: Cerambycidae*) na Równinie Radomskiej – M. MIŁKOWSKI; **283** Drugie stanowisko *Perigona nigriceps* (DEJEAN, 1831) (*Coleoptera: Carabidae*) w Polsce – P. JAŁOSZYŃSKI, P. SIENKIEWICZ; **284** Kózkowate (*Coleoptera: Cerambycidae*) nowe dla Gór Świętokrzyskich – M. BIDAS; **285** *Leiodes bicolor* (W. L. SCHMIDT, 1841) i *L. ferruginea* (FABRICIUS, 1787) (*Coleoptera: Leiodidae*) – gatunki nowe dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej – Sz. KONWERSKI, P. SIENKIEWICZ; **286** Nowe stanowiska kilku chrząszczy z rodziny *Meloidae* (*Coleoptera*) na obszarze Poleskiego Parku Narodowego i jego okolic – W. PIOTROWSKI; **287** Drugie stanowisko *Longitarsus fulgens* (FOUDRAS, 1860) (*Coleoptera: Chrysomelidae: Alticinae*) w Polsce – R. ŚCIBIOR; **288** Uwagi o występowaniu *Minyops carinatus* (LINNAEUS, 1767) (*Coleoptera: Curculionidae*) w Polsce – J. ŁĘTOWSKI, R. ROZWAŁKA; **289** Nowe stanowisko *Thera britannica* TURNER, 1925 (*Lepidoptera: Geometridae*) w Polsce – A. BARANOWSKI, A. MALKIEWICZ; **290** O występowaniu *Dasypolia templi* (THNBG.) i *Polymixis xanthomista* (HBN.) (*Lepidoptera: Noctuidae*) w Górach Stołowych – J. SOSIŃSKI; **291** Nowe stanowiska rzadko i lokalnie występujących w Polsce gatunków motyli z rodziny *Geometridae* (*Lepidoptera*) – J. SOSIŃSKI; **292** *Hydraecia petasitis* (DOUBLEDAY) (*Lepidoptera: Noctuidae*)

w Wielkopolsce – R. WAŚALA; 293 Bujanki (<i>Diptera: Bombylidae</i>) Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego – K. SZPILA; 294 Nowe stanowisko <i>Keroplatus tipuloides</i> BOSC (<i>Diptera: Keroplatidae</i>) w Polsce – K. SZPILA; 295 Nowe stanowiska <i>Pollenia similis</i> JACENTKOVSKY, 1942 i <i>Stomorhina lunata</i> (FABRICIUS, 1805) (<i>Diptera: Caliphoridae</i>) w Polsce – K. SZPILA; 296 Nowe stanowiska <i>Cordulegaster bidentata</i> SÉLYS, 1843 (<i>Odonata: Cordulegastridae</i>) w Bieszczadach – P. BUCZYŃSKI, J. THEUERKAUF, S. ROUYS; 297 Nowe dane o występowaniu <i>Diaspidiotus alni</i> (MARCHAL, 1909) (<i>Hemiptera: Coccoidea: Diaspididae</i>) w Polsce – B. ŁAGOWSKA	171
Kronika	185
Recenzje	112

CONTENTS

Barbara LIS, Joanna MAŚSIOR, Jerzy A. LIS – True-bugs (<i>Hemiptera: Heteroptera</i>) of the Babia Góra Mountain (West Beskid Mts.)	103
Bernard STANIEC – <i>Philorinum sordidum</i> (STEPHENS, 1832) (<i>Coleoptera: Staphylinidae</i>) – a beetle new to the fauna of Poland	113
Marcin SMOLEŃSKI – Staphylinid beetles (<i>Coleoptera: Staphylinidae</i>) occurring in feeding sites of cambio- and xylophages of pine, spruce and fir	115
Jerzy M. GUTOWSKI, Marek WANAT – <i>Agrilus guerini</i> LACORDAIRE in BOISDUVAL et LACORDAIRE, 1835 (<i>Coleoptera: Buprestidae</i>) – a species new to the Polish fauna	131
Paweł STACHOWIAK – Studies on distribution of the <i>Anthribidae</i> (<i>Coleoptera</i>) in Poland	137
Katarzyna SZCZEPKO, Jan Krzysztof KOWALCZYK – <i>Nitela fallax</i> KOHL, 1883 (<i>Hymenoptera: Sphecoidea</i>) in Poland	143
Jan Krzysztof KOWALCZYK, Katarzyna SZCZEPKO, Maciej ŚWIĄTCZAK – Sphecid wasps (<i>Hymenoptera: Sphecidae</i>) of surroundings of the Field Study Centre of the Łódź University in Kampinoski National Park	147
Józef RAZOWSKI – The Genus <i>Lepteucosma</i> DIAKONOFF, 1971 (<i>Lepidoptera: Tortricidae</i>) in Europe	157
Józef RAZOWSKI – Remarks on Polish <i>Tortricidae</i> (<i>Lepidoptera</i>)	159
Marek BĄKOWSKI – The use of sex pheromones in faunistic studies on clearwing moths (<i>Lepidoptera: Sesiidae</i>)	165
Short communications: 282 Occurrence of <i>Axinopalpis gracilis</i> (KRYNICKI, 1832) (<i>Coleoptera: Cerambycidae</i>) in Radom Plain – M. MIŁKOWSKI; 283 The second record of <i>Perigona nigriceps</i> (DEJEAN, 1831) (<i>Coleoptera: Carabidae</i>) from Poland – P. JAŁOSZYŃSKI, P. SIENKIEWICZ; 284 <i>Cerambycidae</i> (<i>Coleoptera</i>) new to the Świętokrzyskie Mts. – M. BIDAS; 285 <i>Leiodes bicolor</i> (W. L. SCHMIDT, 1841) and <i>L. ferruginea</i> (FABRICIUS, 1787) (<i>Coleoptera: Leiodidae</i>) – leiodid beetle new to Wielkopolsko-Kujawska Lowland – Sz. KONWERSKI, P. SIENKIEWICZ; 286 New records of some beetles of the family of <i>Meloidae</i> (<i>Coleoptera</i>) from the Polesie National Park and the surrounding area – W. PIOTROWSKI; 287 The second record of <i>Longitarsus fulgens</i> (FOUDRAS, 1860) (<i>Coleoptera: Chrysomelidae: Alticinae</i>) from Poland – R. ŚCIBIOR; 288 Notes on the distribution of <i>Minyops carinatus</i> (LINNAEUS, 1767) (<i>Coleoptera: Curculionidae</i>) in Poland – J. ŁĘTOWSKI, R. ROZWAŁKA; 289 New record of <i>Thera britannica</i> TURNER, 1925 (<i>Lepidoptera: Geometridae</i>) from Poland – A. BARANOWSKI, A. MALKIEWICZ; 290 On the occurrence of <i>Dasypolia templi</i> (THNBG.) and <i>Polymixis xanthomista</i> (HBN.) (<i>Lepidoptera: Noctuidae</i>) in the Góry Stołowe Mts. – J. SOSIŃSKI; 291 New records of rare and locally occurring geometrids (<i>Lepidoptera: Geometridae</i>) from Poland – J. SOSIŃSKI; 292 <i>Hydraecia petasitis</i> (DOUBLEDAY) (<i>Lepidoptera: Noctuidae</i>) in	

Wielkopolska region – R. WAŚALA; 293 <i>Bombylidae</i> (<i>Diptera</i>) of the Górzno-Lidz- bark Landscape Park – K. SZPILA; 294 New record of <i>Keroplatus tipuloides</i> BOSC (<i>Diptera: Keroplatidae</i>) from Poland – K. SZPILA; 295 New records of <i>Pollenia similis</i> JACENTKOVSKY, 1942 and <i>Stomorhina lunata</i> (FABRICIUS, 1805) (<i>Diptera: Calliphori- dae</i>) from Poland – K. SZPILA; 296 New records of <i>Cordulegaster bidentata</i> SÉLYS, 1843 (<i>Odonata: Cordulegastridae</i>) from the Bieszczady Mountains – P. BUCZYŃSKI, J. THEUERKAUF, S. ROUYS; 297 New data on the occurrence of <i>Diaspidiotus alni</i> (MARCHAL, 1909) (<i>Hemiptera: Coccoidea: Diaspididae</i>) in Poland – B. ŁAGOWSKA . . .	171
Chronicle	185
Reviews	112

Pluskwiaki różnoskrzydłe (*Hemiptera: Heteroptera*) Babiej Góry
(Beskid Zachodni) *

True-bugs (*Hemiptera: Heteroptera*) of the Babia Góra Mountain
(West Beskid Mts.)

BARBARA LIS, JOANNA MAŚSIOR, JERZY A. LIS

Uniwersytet Opolski, Katedra Biosystematyki, Zakład Zoologii, ul. Oleska 22, 45-052 Opole

ABSTRACT: A list of 127 species of terrestrial true-bugs (*Heteroptera*) recorded from the Babia Góra Mountain is presented. 43 species are noted for the first time from the study area, among them 6 species rarely collected in Poland: *Calocoris alpestris* (MEYER-DÜR), *Psallus piceae* (REUTER), *Orthops montanus* (SCHILLING), *Acomporis alpinus* REUTER, *Myrmedobia exilis* (FALLÉN), and *Scolopostethus puberulus* (HORVÁTH).

KEY WORDS: *Hemiptera*, *Heteroptera*, faunistics, Babia Góra Mountain, West Beskid Mts., Poland.

Wstęp

Babia Góra to najwyższy, najpiękniejszy i najwartościowszy pod względem naukowym i krajobrazowym masyw Beskidów Zachodnich; wiele jego naturalnych cech zostało zachowanych do dnia dzisiejszego, a w wielu miejscach bogata i piękna przyroda tego terenu nie została jeszcze przekształcona ręką człowieka (w 1954 roku utworzono tu Babiogórski Park Narodowy). Babia Góra charakteryzuje się ponadto regularnym piętrowym układem roślinności (pogórze, regiel dolny, regiel górny, piętro kosodrzewiny, piętro alpejskie), obniżonym w stosunku do Tatr o 100–150 m (CELIŃSKI, WOJTERSKI 1961; SZAFER 1963; ŚWIERAD 1991).

* Druk pracy w 10% sfinansowany przez Uniwersytet Opolski.

Pomimo tylu walorów przyrodniczych fauna pluskwiaków różnoskrzydłych (*Heteroptera*) tego masywu górskiego była badana niezbyt często i nadal jest poznana w niedostatecznym stopniu.

Pierwsze badania dotyczące *Heteroptera* Babiej Góry prowadzone były ponad sto lat temu przez STOBIECKIEGO (1883); autor stwierdził wtedy obecność 67 gatunków lądowych *Heteroptera*. Kolejne badania na tych terenach prowadzili w 1905 roku studenci Instytutu Pedagogicznego w Budapeszcie, József KISS i Karoly OLASZ (KISS, OLASZ 1907), ale w swej pracy wymienili oni tylko 9 gatunków *Heteroptera* stwierdzonych na Babiej Górze. Oryginalne dane dotyczące pojedynczych gatunków stwierdzonych na Babiej Górze można spotkać również w pracach STOBIECKIEGO (1915), SMRE-CZYŃSKIEGO (1907, 1954), LISA (1990) i GORCZYCY (1991).

Niniejsza publikacja zawiera podsumowanie wszystkich dotychczasowych literaturowych danych dotyczących lądowych *Heteroptera* Babiej Góry, danych pochodzących z materiałów muzealnych (zbiory z lat 1949–1958 przechowywane w Muzeum i Instytucie Zoologii PAN w Warszawie) oraz danych z własnych badań terenowych prowadzonych na Babiej Górze od czerwca do września 1999 roku.

Skróty stosowane w wykazie: HC – Hala Czarnej, SC – Sulowa Cyrhła, CC – Czarna Cyrhła, N – Norczak, MS – Markowe Szczawiny, K – Krowiarki, SB – Średni Bór, SG – Stara Groń, CZ – Czatoża, P1 – przydroża na wysokości 1000 m n.p.m., P2 – przydroża na wysokości 850 m n.p.m., RG – bór świerkowy w reglu górnym, ZJ – zarośla jarzębiny w pasie między reglem górnym a kosodrzewiną, PK – piętro kosodrzewiny, PA – murawy wysokogórskie w piętrze alpejskim, DO – dane ogólne, bez konkretnego miejsca odłowu (odnoszą się do zbiorów muzealnych w zbiorach Muzeum i Instytutu Zoologii PAN w Warszawie), DL – dane literaturowe (w nawiasie podano autora i rok publikacji). Gatunki stwierdzone po raz pierwszy na Babiej Górze oznaczono gwiazdką.

Wykaz gatunków

SALDIDAE

Chartoscirta cocksii (CURT.): DL (STOBIECKI 1883); *Salda littoralis* (L.): DL (STOBIECKI 1883); *Salda muelleri* (GMEL.): DL (STOBIECKI 1883); *Saldula c-album* (FIEB.): DL (STOBIECKI 1883); *Saldula orthochila* (FIEB.): DO – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); *Saldula saltatoria* (L.): CC – 1 ex., DO – 2 ex., DL (STOBIECKI 1883, 1915); *Macrosaldula variabilis* (H.-S.): DL (STOBIECKI 1883); *Teloleuca pellucens* (F.): DL (STOBIECKI 1883).

TINGIDAE

Derephysia foliacea (FALL.): SC – 1 ex., CC – 1 ex., MS – 1 ex., PA – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883; SMRECZYŃSKI 1954); *Dictyonota strichnocera* FIEB.: DL (STOBIECKI 1883); *Kalama tricornis* (SCHR.): HC – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); *Tingis cardui* (L.): DL (STOBIECKI 1883).

NABIDAE

Nabis brevis SCH.: SC – 2 ex., MS – 3 ex., SG – 2 ex., CZ – 1 ex., DL (SMRECZYŃSKI 1907); *Nabis flavomarginatus* SCH.: HC – 1 ex., SC – 3 ex., CC – 1 ex., MS – 7 ex., K – 4 ex., CZ – 3 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Nabis limbatus* DAHLB.: MS – 5 ex., RG – 1 ex.; **Nabis pseudoferus* REM.: HC – 2 ex., CZ – 1 ex.; *Nabis rugosus* (L.): DL (STOBIECKI 1883).

REDUVIIDAE

Reduvius personatus (L.): DL (STOBIECKI 1883); *Rhynocoris annulatus* (L.): DL (STOBIECKI 1883); *Rhynocoris iracundus* (PODA): DL (OLASZ, KISS 1907).

MICROPHYSIDAE

**Myrmedobia exilis* (FALL.): PA – 10 ex.

CIMICIDAE

Cimex lectularius L.: DL (STOBIECKI 1883).

ANTHOCORIDAE

**Anthocoris nemoralis* (F.): HC – 1 ex., N – 1 ex., MS – 2 ex., K – 1 ex., SB – 5 ex., RG – 13 ex.; *Anthocoris nemorum* (L.): HC – 2 ex., SC – 1 ex., SB – 1 ex., RG – 1 ex., ZJ – 3 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Acompocoris alpinus* REUT.: PK – 1 ex.; **Orius minutus* (L.): PK – 1 ex.; **Orius niger* (WOLFF): SB – 1 ex.; *Lycocoris campestris* (F.): DL (STOBIECKI 1883); *Xylocoris cursitans* (FALL.): DL (STOBIECKI 1883).

MIRIDAE

Monalocoris filicis (L.): SC – 1 ex., MS – 2 ex., DL (STOBIECKI 1883; SMRECZYŃSKI 1907); *Bryocoris pteridis* (FALL.): HC – 1 ex., MS – 2 ex., RG – 3 ex., ZJ – 4 ex., PK – 2 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Dicyphus globulifer* (FALL.): BS – 1 ex.; *Leptopterna dolabrata* (L.): HC – 6 ex., SC – 1 ex., MS –

24 ex., K – 9 ex., SB – 1 ex., SG – 2 ex., P2 – 3 ex., ZJ – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); *Leptopterna ferrugata* (FALL.): DL (STOBIECKI 1883; SMRECZYŃSKI 1907); *Stenodema calcarata* (FALL.): N – 2 ex., MS – 22 ex., BS – 1 ex., CZ – 1 ex., ZJ – 1 ex., PK – 7 ex., DL (STOBIECKI 1883; SMRECZYŃSKI 1907); *Stenodema holsata* (F.): HC – 28 ex., SC – 7 ex., CC – 6 ex., MS – 39 ex., SB – 1 ex., SG – 2 ex., DL (STOBIECKI 1883; SMRECZYŃSKI 1907); *Stenodema virens* (L.): DL (STOBIECKI 1883); *Notostira erratica* (L.): HC – 7 ex., SC – 4 ex., MS – 6 ex., P2 – 1 ex., DL (SMRECZYŃSKI 1907); **Megaloceroea recticornis* (GEOFF.): MS – 7 ex.; **Trigonotylus caelestialium* (KIRK.): HC – 1 ex., CC – 1 ex., MS – 2 ex., P1 – 1 ex., PK – 7 ex., PA – 7 ex.; *Adelphocoris quadripunctatus* (F.): DL (STOBIECKI 1883); *Calocoris affinis* (H.-S.): HC – 3 ex., MS – 2 ex., K – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Calocoris alpestris* (M.-D.): HC – 11 ex., MS – 4 ex.; *Calocoris roseomaculatus* (DE GEER): DL (STOBIECKI 1883; SMRECZYŃSKI 1907); *Closterotomus biclavatus* (H.-S.): MS – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); *Closterotomus fulvomaculatus* (DE GEER): HC – 9 ex., MS – 2 ex., P1 – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Capsodes gothicus* (L.): MS – 1 ex.; *Capsus ater* (L.): K – 3 ex., MS – 8 ex., SG – 1 ex., P2 – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Dichroscytus rufipennis* (FALL.): PK – 1 ex.; **Liocoris tripustulatus* (F.): SB – 2 ex.; *Lygocoris pabulinus* (L.): HC – 2 ex., MS – 4 ex., RG – 6 ex., ZJ – 5 ex., DL (STOBIECKI 1883); *Lygus pratensis* (L.): HC – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883; OLASZ i KISS 1907); **Lygus wagneri* REM.: HC – 3 ex., SC – 1 ex., CC – 2 ex., MS – 14 ex., SB – 1 ex., RG – 6 ex., ZJ – 2 ex., PK – 1 ex.; **Orthops basalis* (A. COSTA): CC – 1 ex., MS – 3 ex., SB – 1 ex., RG – 1 ex.; *Orthops campestris* (L.): MS – 1 ex., ZJ – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); *Orthops kalmii* (L.): DL (STOBIECKI 1883); **Orthops montanus* (SCHILL.): MS – 7 ex., ZJ – 8 ex., PK – 9 ex., PA – 5 ex.; *Phytocoris ulmi* (L.): DL (STOBIECKI 1883); **Pinalitus rubricatus* (Fall.): SB – 1 ex.; *Stenotus binotatus* (F.): N – 1 ex., SG – 1 ex., P2 – 4 ex., ZJ – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Halticus apterus* (L.): CC – 1 ex., MS – 3 ex.; **Orthocephalus coriaceus* (F.): K – 1 ex., SB – 1 ex., MS – 8 ex.; **Orthocephalus saltator* (HAHN): SB – 2 ex., SG – 3 ex.; **Mecomma ambulans* (FALL.): HC – 3 ex., SC – 1 ex., MS – 3 ex., P1 – 1 ex., RG – 1 ex.; **Atractotomus magnicornis* (FALL.): MS – 1 ex., RG – 4 ex.; **Chlamydatus pulicarius* (FALL.): SC – 9 ex., MS – 5 ex., SG – 4 ex.; *Hopломachus thunbergi* (FALL.): DL (SMRECZYŃSKI 1907); **Lopus decolor* (FALL.): CC – 1 ex., MS – 6 ex., CZ – 1 ex.; **Parapsallus vitellinus* (SCH.): HC – 1 ex., MS – 1 ex., PK – 2 ex.; *Plagiognathus arbustorum* (F.): HC – 2 ex., SC – 2 ex., CC – 1 ex., N – 4 ex., K – 3 ex., SB – 1 ex., MS – 5 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Plagiognathus chrysanthemi* (WOLFF): SC – 7 ex., CC – 2 ex., N – 3 ex., MS – 14 ex., K – 2 ex., SB – 1 ex., SG – 3 ex., CZ – 1 ex.; **Psallus piceae* (REUT.): MS – 1 ex., RG – 1 ex.; *Psallus varians* (H.-S.): DL (GORCZYCA 1991).

CYDNIDAE

Adomerus biguttatus (L.): DL (SMRECZYŃSKI 1907).

SCUTELLERIDAE

Eurygaster austriaca (SCHR.): DL (STOBIECKI 1883; KISS, OLASZ 1907);
Eurygaster maura (L.): DL (STOBIECKI 1883); *Eurygaster testudinaria*
(GEOFFR.): DL (STOBIECKI 1883).

PENTATOMIDAE

Sciocoris umbrinus (WOLFF): CZ – 1 ex., DL (SMRECZYŃSKI 1907); *Eysarcoris aeneus* (SCOP.): DL (SMRECZYŃSKI 1907); *Neottiglossa pusilla* (GMEL.): DL (OLASZ, KISS 1907); *Neottiglossa leporina* (H.-S.): DL (STOBIECKI 1883); *Stagonomus pusillus* (H.-S.): DL (LIS 1990); *Dolycoris baccharum* (L.): HC – 1 ex., CC – 2 ex., N – 1 ex., MS – 5 ex., DL (OLASZ, KISS 1907; STOBIECKI 1883); *Carpocoris purpureipennis* (DE GEER): HC – 1 ex., MS – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); *Chlorochroa juniperina* (L.): DL (SMRECZYŃSKI 1907); *Palomena viridissima* (PODA): DL (STOBIECKI 1883); *Pentatoma rufipes* (L.): CZ – 2 ex., DL (OLASZ, KISS 1907; STOBIECKI 1883); *Eurydema dominulus* (SCOP.): DL (STOBIECKI 1915); *Eurydema oleraceum* (L.): DL (OLASZ, KISS 1907); *Eurydema ornatum* (L.): DL (STOBIECKI 1883); *Arma custos* (F.): DL (STOBIECKI 1883); *Picromerus bidens* (L.): HC – 4 ex., SC – 4 ex., CC – 6 ex., N – 8 ex., MS – 10 ex., SB – 2 ex., SG – 1 ex., CZ – 8 ex., RG – 8 ex., DL (OLASZ, KISS 1907); *Troilus luridus* (F.): DL (STOBIECKI 1883); *Zicrona caerulea* (L.): DL (STOBIECKI 1883).

ACANTHOSOMATIDAE

Elasmostethus interstinctus (L.): DL (STOBIECKI 1883).

COREIDAE

Coreus marginatus (L.): CZ – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883; OLASZ, KISS 1907).

RHOPALIDAE

Corizus hyoscyami (L.): DL (STOBIECKI 1883); **Rhopalus maculatus* FIEB.: MS – 9 ex., CZ – 1 ex.; *Rhopalus subrufus* (GMEL.): DL (STOBIECKI 1915); **Myrmus miriformis* (FALL.): MS – 1 ex.; *Stictopleurus crassicornis* (L.): MS – 4 ex., SG – 2 ex., DL (STOBIECKI 1883); *Stictopleurus punctatovenosus* (GOEZE): DL (SMRECZYŃSKI 1954).

LYGAEIDAE

Nithecus jacobaeae (SCHILL.): SC – 4 ex., MS – 5 ex., SG – 2 ex., CZ – 4 ex., DL (STOBIECKI 1883; SMRECZYŃSKI 1954); **Nysius thymi* (WOLFF): DO – 1 ex.; **Kleidocerys resedae* (PANZ.): PK – 1 ex.

CYMIDAE

**Cymus aurescens* DIST.: HC – 13 ex., MS – 2 ex., ZJ – 5 ex.; *Cymus clavicularis* (FALL.): DL (STOBIECKI 1883); *Cymus glandicolor* HAHN: MS – 4 ex., DL (STOBIECKI 1883).

GEOCORIDAE

**Geocoris dispar* WAGA: MS – 1 ex.

RHYPAROCHROMIDAE

Stygnocoris sabulosus (SCHILL.): CC – 1 ex., MS – 2 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Stygnocoris pygmaeus* (F. SAHLB.): HC – 1 ex., CC – 3 ex., MS – 4 ex., SG – 1 ex., CZ – 22 ex., PK – 2 ex.; *Stygnocoris rusticus* (FALL.): SG – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Drymus ryeii* DGL. et SCOTT: HC – 1 ex.; *Scolopostethus affinis* (SCHILL.): DL (STOBIECKI 1883); *Gastrodes abietum* BERGR.: DO – 2 ex., DL (STOBIECKI 1883); *Gastrodes grossipes* (De Geer): DO – 3 ex., DL (SMRECZYŃSKI 1954); **Scolopostethus thomsoni* REUT.: SC – 1 ex., MS – 1 ex., ZJ – 1 ex.; **Scolopostethus puberulus* HORV.: ZJ – 1 ex.; **Trapezonotus arenarius* (L.): MS – 1 ex., DL (OLASZ i KISS 1907); **Trapezonotus quadratus* (F.): RG – 1 ex.; *Rhyparochromus pini* (L.): DO – 4 ex., DL (STOBIECKI 1883).

BERYTIDAE

**Berytinus clavipes* (F.): SG – 1 ex.; **Berytinus minor* (H.-S.): DO – 2 ex.

ARADIDAE

Aradus betulae (L.): SB – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); *Aradus corticalis* (L.): MS – 1 ex., DL (STOBIECKI 1883); **Aradus depressus* (F.): CZ – 1 ex.; *Aradus erosus* (FALL.): DL (STOBIECKI 1883).

Przegląd ciekawszych gatunków

Calocoris alpestris (MEYER-DÜR) [*Miridae*] – Gatunek borealno-górski; w Polsce podawany do tej pory wyłącznie z Tatr (SMRECZYŃSKI 1907, 1954). Okazy tego gatunku odłowione były na wysokości 1000–1100 m n.p.m. na Hali Czarnego i na Markowych Szczawinach w czerwcu i lipcu 1999 roku.

Psallus piceae (REUTER) [*Miridae*] – Gatunek borealno-górski, żyjący na świerkach (*Picea* spp.); występuje w Alpach, Karpatach, na Uralu i Kaukazie (WAGNER, WEBER 1964; KERZHNER, JOSIFOV 1999). W Polsce odławiany bardzo rzadko; znany do tej pory tylko z Sudetów Zachodnich i Wschodnich, oraz z Bieszczadów (GORCZYCA 1991). Na Babiej Górze jeden okaz tego gatunku schwymano na Markowych Szczawinach we wrześniu 1999 roku.

Orthops montanus (SCHILLING) [*Miridae*] – Gatunek górski, występujący we wszystkich badanych piętrach roślinności Babiej Góry; najliczniej odłowiono go jednak w wyższych partiach masywu w zaroślach jarzębiny, w kosodrzewinie i na murawach alpejskich. W naszym kraju stwierdzony z nielicznych stanowisk w Beskidzie Zachodnim, na Podhalu i w Tatrach (SMRECZYŃSKI 1954).

Acomporis alpinus REUTER [*Anthocoridae*] – Gatunek borealno-górski, związany z drzewami iglastymi, głównie *Picea abies* KARST., *Pinus sylvestris* L., i *Pinus mugho* TURR. (PÉRICART 1972). W Polsce znany z kilku stanowisk głównie na południu kraju (SMRECZYŃSKI 1954; STRAWIŃSKI 1964). Jedyne okazy z Babiej Góry zostały schwytane w zaroślach kosodrzewiny na początku września 1999 roku.

Myrmedobia exilis (FALLÉN) [*Microphysidae*] – Gatunek borealno-górski, występujący w Europie środkowej i północnej oraz w górzystych rejonach Azji środkowej (PÉRICART 1972). 10 okazów tego rzadkiego gatunku odłowiono w lipcu 1999 roku, wyłącznie w piętrze alpejskim. W Polsce był podawany z Tatr, Roztocza, Puszczy Białej, Puszczy Białowieskiej, oraz z okolic Krakowa (SMRECZYŃSKI 1954; CMOLUCHOWA, LECHOWSKI 1993).

Scolopostethus puberulus (HORVÁTH.) [*Rhyparochromidae*] – Gatunek holarktyczny, odłowiony na Babiej Górze w reglu górnym, w zaroślach jarzębiny na wysokości 1200 m n.p.m. w czerwcu 1999 roku. Gatunek bardzo rzadki w Polsce; do tej pory podawany tylko z Bolkowa koło Jawora na Dolnym Śląsku (LANZKE, POLENTZ 1942), oraz z doliny Bystrzycy na Wyżynie Lubelskiej (LECHOWSKI 1984).

Podsumowanie

Przeprowadzone w 1999 roku na Babiej Górze badania wykazały występowanie 74 gatunków *Heteroptera*, z których 43 to gatunki stwierdzone po raz pierwszy z tego masywu górskiego.

Z analizy heteropterofauny poszczególnych pięter roślinności wynika, że wraz ze zwiększaniem się wysokości zmniejsza się ogólna liczba gatunków pluskwiaków różnoskrzydłych, oraz zaznacza się stopniowy zanik elementów niżowych, a zwiększa się liczby elementów górskich i borealno-górskich. Najbogatszym pod względem liczby gatunków *Heteroptera* piętrem roślinnym jest regiel dolny; stwierdzono tu występowanie 65 gatunków, co stanowi ok. 87% całości występującej tu fauny *Heteroptera*. Najbardziej ubogim pod względem fauny pluskwiaków różnoskrzydłych okazało się piętro alpejskie, gdzie odłowiono jedynie przedstawicieli czterech gatunków *Heteroptera*.

W trakcie badań oznaczono również okazy 7 gatunków *Heteroptera* ze zbiorów muzealnych, z których 6 nie zostało stwierdzonych podczas odłowów w terenie w roku 1999. Wraz z 84 gatunkami wykazanymi wcześniej z masywu Babiej Góry liczba gatunków *Heteroptera* znanych z tego terenu sięga obecnie 127.

SUMMARY

A list of terrestrial true-bugs (*Heteroptera*) recorded so far from the Babia Góra Mountain is presented; it is based on the literature data, museum collections and our own field studies. 43 species are recorded for the first time from the area. The most interesting species are, as follows: *Calocoris alpestris* (MEYER-DÜR) [previously recorded only from the Tatra Mts.], *Psallus piceae* (REUTER) [known so far from the Sudetes and Bieszczady Mts.], *Orthops montanus* (SCHILLING), *Acompocoris alpinus* REUTER, *Myrmedobia exilis* (FALLÉN), *Scolopostethus puberulus* (HORVÁTH) [previously known only from two localities in Poland]. At present a total number of 127 terrestrial *Heteroptera* are known from the Babia Góra Mountain.

PIŚMIENNICTWO

- CELIŃSKI F., WOJTELSKI T., 1961: Mapa zbiorowisk Babiogórskiego Parku Narodowego. Prace Kom. Biol. PTPN, **25**: 1-15.
- CMOLUCHOWA A., LECHOWSKI L., 1993: *Heteroptera* communities of pine forests in Poland. Fragm. faun., **36**: 127-146.
- GORCZYCA J., 1991: *Phylinae (Heteroptera, Miridae)* of Poland. Ann. Upper Siles. Mus., Entomol., **2**: 17-81.

- KERZHNER M. I., JOSIFOV M., 1999: *Cimicomorpha* II. *Miridae*. [W:] AUKEMA B., RIEGER Ch. (red.): Catalogue of the *Heteroptera* of the Palaearctic Region, volume 3. The Netherlands Entomological Society, Wageningen: 1-576.
- KISS J., OLASZ K., 1907: Adatok Árva-Polhóra és a Babiagúra rovarfanájához. *Rovart. Lapok*. Budapest, **14**: 71-76.
- LECHOWSKI L., 1984: Badania nad fauną pluskwiaków różnoskrzydłych (*Heteroptera*) w zbiorowiskach roślinnych doliny Bystrzycy. I. Fauna owadów roślinożernych. *Ann. UMCS, C*, **39**: 219-241.
- LIS J. A., 1990: Shield-bugs of Poland (*Heteroptera*, *Pentatomoidea*) – a faunistic review. *Pentatomidae*. *Ann. Upper Siles. Mus., Entomol.*, **1**: 5-102.
- PÉRICART J., 1972: Hémiptères *Anthocoridae*, *Cimicidae* et *Microphysidae* de l'Ouest – paléarctique. *Faune de l'Europe et du Bassin méditerranéen*, **7**: 1-402.
- SMRECZYŃSKI S., 1907: Zbiór pluskwiaków prof. Dra Stanisława ZARĘCZNEGO. *Spraw. Kom. Fizyogr. PAU*, **40**: 46-71.
- SMRECZYŃSKI S., 1954: Materiały do fauny pluskwiaków (*Hemiptera*) Polski. *Fragm. faun.*, **7**: 1-146.
- STOBIECKI S., 1883: Do fauny Babiej Góry. *Spraw. Kom. Fizyogr. PAU*, **17**: 1-85.
- STOBIECKI S., 1915: Wykaz pluskwiaków (*Rhynchota*) zebranych w Galicyi zachodniej i środkowej. *Spraw. Kom. Fizyogr. PAU*, **49**: 126-219.
- STRAWIŃSKI K., 1964: *Hemiptera-Heteroptera* stwierdzone w rezerwacie leśnym Bukowa Góra pod Zwierzyńcem (powiat zamojski). *Ann. UMCS, C*, **19**: 37-48.
- SZAFER W. (red.), 1963: Babiogórski Park Narodowy. PAN – PWN Kraków. 173ss.
- ŚWIERAD J., 1991: Babiogórski Park Narodowy. Rezerwat Biosfery. Wyd. PTTK „Kraj”, Warszawa. 65ss.
- WAGNER E., WEBER H. H., 1964: Hétéropteres *Miridae*. *Faune de France*, **67**: 1-591.

RECENZJE – REVIEWS

YUKAWA J. & MASUDA H. (eds.) 1996: *Insect and Mite Galls of Japan in Colors*. Zenkoku Noson Kyoiku Kokai, Tokyo. 826 ss. ISBN 4-88137-061-8 C3645.

Ukazało się dzieło na temat wyrośli (cecidia) występujących na roślinach w południowo-wschodniej Palearktyce. Książka opracowana jest przez 23 specjalistów pod kierunkiem światowej sławy entomologów: Junichi YUKAWA – specjalizującego się głównie w badaniu pryszczarków (*Diptera: Cecidomyiidae*) oraz Hisashi MASUDA – hymenopterologa, wybitnego znawcy galasówek (*Hymenoptera: Cynipidae*). Wymienieni są nie tylko współautorami, ale także wydawcami książki.

Dzieło składa się zasadniczo z dwu części. W pierwszej, na stronach od 17 do 96 zamieszczono ponad 500 barwnych fotografii wyrośli (zoo- i fitocecidia). Ich nazwy ułożono alfabetycznie według rodzajów roślin, na których występują. Podpisy pod fotografiami są w języku japońskim, a ich odpowiedniki w języku łacińskim zestawiono w tabelach VII–11.

Druga część dzieła zawiera m.in. informacje o wyrosłach i ich sprawcach spośród: *Thysanoptera* (*Thripidae, Phlaeothripidae*), *Hemiptera* (*Tingidae, Psylloidea, Aleyrodidae, Adelgidae, Phylloxeridae, Aphididae, Pemphigidae, Coccoidea – Margarodidae, Pseudococcidae, Eriococcidae, Beesonidae, Coccidae, Asterolecaniidae, Diaspididae*), *Coleoptera* (*Buprestidae, Mordellidae, Anobiidae, Bruchidae, Chrysomelidae, Cerambycidae, Apionidae, Curculionidae*), *Hymenoptera* (*Tenthredinidae, Cynipidae, Chalcidoidea*), *Diptera* (*Cecidomyiidae, Tephritidae, Chloropidae, Agromyzidae*), *Lepidoptera* (*Tortricidae, Gracillariidae, Coleophoridae, Gelechiidae, Pyralidae, Sesiidae*) oraz *Acarina* (*Eriophyidae*) jak również *Nematoda*. Ponadto zamieszczono informacje o sprawcach fitocecidii. Przegląd gatunków uzupełniono czarno-białymi rycinami w tekście.

Szczególnego znaczenia dla czytelników nie znających języka japońskiego nabierają wspomniane tabele VII–11. Zamieszczono w nich łacińskie nazwy sprawców wyrośli i ich roślin żywicielskich. Przy końcu dzieła podano indeksy nazw w języku łacińskim i japońskim.

Książka jest bardzo starannie wydana. Znakomite kolorowe fotografie ułatwiają identyfikację wyrośli, wśród których znajdują się gatunki także występujące w naszym kraju. Na podkreślenie zasługuje bogaty wykaz literatury japońskiej i obcej, którą zestawiono oddzielnie dla poszczególnych grup sprawców wyrośli.

Dzieło to, mimo że zasadniczo napisane jest w języku japońskim, można polecić zarówno specjalistom, jak i tym, którzy interesują się różnego rodzaju zniekształceniami występującymi na roślinach.

Małgorzata SKRZYPCZYŃSKA, Kraków

Philorinum sordidum (STEPHENS, 1832) (*Coleoptera: Staphylinidae*) – nowy dla fauny Polski gatunek chrząszcza

Philorinum sordidum (STEPHENS, 1832) (*Coleoptera: Staphylinidae*)
– a beetle new to the fauna of Poland

BERNARD STANIEC

Zakład Zoologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin

ABSTRACT: *Philorinum sordidum* STEPH., a staphylinid beetle new to the Polish fauna, was recorded from Gródek near Hrubieszów (UTM: GB03, SE Poland).

KEY WORDS: *Coleoptera, Staphylinidae, Omaliinae, Philorinum sordidum*, new record, Poland.

Philorinum sordidum (STEPH.) jest gatunkiem o specyficznych preferencjach środowiskowych, związanym obligatoryjnie z ciepłymi, nasłonecznionymi biotopami, gdzie można go spotkać na kwiatach kolcolistu (*Ulex* sp.), janowca (*Genista* sp.), żarnowca (*Sarothamnus* sp.) oraz szczodrzeńca (*Cytisus* sp.). Dlatego też, ze względu na wymagania ekologiczne określony on został jako stenotop, termofil i floricol (REITER 1909; KOCH 1989). Podobnie jak niektóre inne kusakowate z podrodziny *Omaliinae* (np. *Anthophagus* spp., *Eusphalerum* spp.), postacie doskonałe tego chrząszcza odżywiają się głównie pyłkiem kwiatowym.

W Europie Centralnej wykazano go dotychczas z Niemiec, Austrii, Francji, Belgii i Holandii (LUCHT 1987). W Polsce po raz pierwszy omawiany gatunek stwierdzono w środkowo-wschodniej części kraju, w zbiorowisku roślinności stepowej związanym z podłożem lessowym:

– Wyżyna Lubelska: Gródek (GB03), 11 V 2000, 2 exx.; chrząszcze złowiono za pomocą czerpaka entomologicznego z kwitnącego szczodrzeńca ruskie-

go (*Cytisus ruthenicus* FISCH.), rosnącego w zespole *Thalictro-Salvietum pratensis*, na stromej skarpie lessowej. Skarpa stanowi krawędź pradoliny Bugu o wystawie południowo-wschodniej.

Ph. sordidum można odróżnić od innych spokrewnionych gatunków należących do podrodziny *Omalinae* po następujących cechach morfologicznych: ciało ma silnie spłaszczone, z wyraźnym białawym owłosieniem, jego przednia część drobno i gęsto punktowana, punktowanie odwłoka bardzo delikatne, prawie niewidoczne; głowa węższa od przedplecza, oczy zajmują prawie całą jej powierzchnię boczną, w związku z tym skronie są bardzo słabo wykształcone; przedplecze bez wgłębień, z zaokrąglonymi bokami i bardzo słabo wykształconymi tylnymi kątami; pokrywy prawie równoległoboczne, ich długość jest większa od łącznej szerokości; długość goleni tylnej nogi równa długości jej stopy, a długość pierwszego członu tylnej stopy równa łącznej długości dwóch następnych członów. Ciało czarne, aparat gębowy, podstawa czułków i odnóży, a także często przedplecze i pokrywy brązowo-żółte; długość ciała 2–3 mm. Rysunek pokroju ciała omawianego gatunku kusaka zamieszcza LOHSE (1964). Okazy dowodowe znajdują się w zbiorze autora.

SUMMARY

Philorinum sordidum STEPH., a staphylinid beetle new to the Polish fauna, was found in the xerothermic biotope in the Bug River Valley. Two specimens were collected on *Cytisus ruthenicus* FISCH. in the *Thalictro-Salvietum pratensis* plant association. Locality: Gródek near Hrubieszów (UTM: GB03, SE Poland).

PIŚMIENNICTWO

- KOCH K., 1989: Die Käfer Mitteleuropas, Ökologie, 1. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 440 ss.
- LOHSE, G. A., 1964: *Staphylinidae* I (*Micropeplinae* bis *Tachyporinae*). [W:] H. FREUDE, K. W. HARDE, G. A. LOHSE: Die Käfer Mitteleuropas, Krefeld, 4: 1-264.
- LUCHT W. H., 1987: Die Käfer Mitteleuropas, Katalog. Goecke & Evers Verlag, Krefeld. 342 ss.
- REITTER E., 1909: Fauna Germanica, Die Käfer des Deutschen Reiches, II Band. Stuttgart. 392 ss.

Kusakowate (*Coleoptera: Staphylinidae*) występujące w żerowiskach kambio- i ksylofagów sosny, świerka i jodły *

Staphylinid beetles (*Coleoptera: Staphylinidae*) occurring in feeding sites of cambio- and xylophages of pine, spruce and fir

MARCIN SMOLEŃSKI

Katedra Ochrony Lasu i Ekologii SGGW, 02-528 Warszawa, ul. Rakowiecka 26/30

ABSTRACT: The species composition of staphylinid beetles (*Coleoptera: Staphylinidae*) occurring in feeding sites of cambio- and xylophages of pine, spruce and fir is presented. The biocenotic significance of these beetles is also described.

KEY WORDS: *Staphylinidae*, feeding sites of cambio- and xylophages, pine, spruce, fir.

Przedstawione dane opierają się na wynikach uzyskanych w badaniach Katedry Ochrony Lasu i Ekologii SGGW z terenu Polski niżowej (szczególnie pasa północnego, Puszczy Białowieskiej i Wysoczyzny Łódzkiej), Gór Świętokrzyskich i Beskidu Sądeckiego, a także na danych literaturowych (MAZUR A. 1995; MAZUR S., 1979; MAZUR S., PERLIŃSKI 1995; MAZUR S. i in. 1996; MELKE i in. 1998; RUTKIEWICZ 1996; SZUJECKI 1996).

Proces sukcesji fauny podkorowej trwa od złożenia jaj przez kambio- i ksylofagi aż do opadnięcia kory z drzewa. W okresie tym można wyróżnić trzy fazy cechujące się odmiennymi warunkami troficznymi panującymi w żerowiskach drzewożerców:

I etap – od złożenia jaj przez kambio- i ksylofagi do końca masowego żerowania larw na drzewie obumierającym. Na tym etapie bardzo liczne zgrupowanie kusakowatych jest jednocześnie ubogie gatunkowo, bowiem w tym czasie mikrośrodowisko żerowisk stwarza doskonałe warunki troficzne jedynie dla wąskiej grupy małych drapieżców atakujących stadia rozwojowe fitofagów.

* Druk pracy w 45% sfinansowany przez Katedrę Ochrony Lasu i Ekologii SGGW.

II etap – od zakończenia masowego żerowania larw do opuszczenia żerowisk przez młodociane chrząszcze kambio- i ksylofagów z drzew już obumarłych. Na tym etapie kusakowate wzbogacają się o dużych drapieżców oraz o gatunki detrytusofagiczne i mycetofagiczne, niemniej sumarycznie i tak ich liczebność jest mniejsza niż na I etapie sukcesji.

III etap – od opuszczenia żerowisk przez kambio- i ksylofagi do opadnięcia kory. Na tym etapie zgrupowanie kusakowatych jest najbardziej zróżnicowane gatunkowo i jednocześnie najmniej liczne. To bogactwo gatunkowe wiąże się z jednej strony z obfitością martwej materii organicznej i żerujących na niej małych bezkręgowców, z drugiej zaś strony z większym udostępnieniem żerowisk dla gatunków obcych w tym mikrośrodkowisku.

W trakcie opisanej sukcesji kusaki stanowią stały, różnorodny gatunkowo i bardzo liczny komponent fauny podkorowej większości drzew naszej strefy klimatycznej. Stąd zasadne jest dokonanie oceny znaczenia biocenotycznego kusakowatych, poprzez pryzmat ich wpływu na ograniczanie liczebności drzewożerców. W tym celu należy uwzględnić pięć następujących charakterystyk: wierność, trofię, specjalizację, występowanie i liczebność.

1. Strukturę wierności kusakowatych względem środowiska żerowisk kambio- i ksylofagów drzew iglastych można przedstawić w sposób następujący:
 - gatunki charakterystyczne wyłącznie dla środowiska podkorowego, których rozwój związany jest z żerowiskami. Są trwałym elementem fauny, występując masowo już na pierwszym etapie ich sukcesji.
 - gatunki charakterystyczne wybierające, związane głównie z przegrzybiałym środowiskiem podkorowym obumarłych drzew. Pojawiają się one dopiero w drugim etapie sukcesji żerowisk.
 - gatunki towarzyszące, związane głównie z próchnem, hubami oraz nadrzewnymi gniazdami kręgowców i bezkręgowców. Występują jedynie w trzecim etapie sukcesji żerowisk.
 - gatunki obce dla środowiska nadrzewnego. Sporadycznie występują w końcowej fazie trzeciego etapu sukcesji żerowisk.
2. Kusakowate w środowisku podkorowym możemy podzielić na cztery grupy w zależności od pobieranego pokarmu:
 - euzoofagi, czyli obligatoryjni drapieżcy
 - hemizoofagi preferujące, zwłaszcza jako formy dojrzałe padlinę, detrytus odzwierzęcy i tylko częściowo ujawniające się jako drapieżcy
 - parazoofagi odżywiające się ogólnie martwą materią organiczną, nie wykazujące się przy tym drapieżnictwem
 - mycetofagi odżywiające się grzybami.
3. Stopień specjalizacji w przystosowaniu do rozwoju w danych warunkach środowiska podkorowego zależy głównie od: morfologii i fizjologii drzewa macierzystego, pokroju żerowisk oraz morfologii i biologii kam-

bio- i ksylofagów. Zgodnie z tym kusakowate można podzielić na występujące:

- tylko na jednym gatunku drzewa
- alternatywnie na drzewach iglastych lub liściastych
- na drzewach zarówno iglastych jak i liściastych.

4. Występowanie podkorowych gatunków kusakowatych w Polsce związane jest głównie ze specjalizacją, naturalnymi zasięgami geograficznymi poszczególnych gatunków drzew oraz ich obecnym udziałem w strukturze drzewostanów. Zatem gatunki kusakowatych można podzielić na występujące: w całej Polsce, regionalnie lub lokalnie.
5. Struktura dominacyjna podkorowych zgrupowań kusakowatych składa się z:
 - dominantów, których udział liczebności wśród kusakowatych przekracza 5%
 - subdominantów (udział od ponad 1% do 5%)
 - influentów (udział od ponad 0,1% do 1%)
 - gatunków akcesorycznych (udział poniżej 0,1%)

Reasumując, podstawowe znaczenie w regulacji liczebności kambio- i ksylofagów mają dominujący w zgrupowaniach drapieżcy, charakterystyczni i wyłączni dla środowiska żerowisk podkorowych, o niskiej specjalizacji, występujący w rozmaitych żerowiskach, na wielu gatunkach drzew lasotwórczych całej Polski.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, ze względu na stopień ograniczenia liczebności drzewożerców, gatunki kusakowatych można podzielić na trzy grupy:

- Do grupy I wartości biocenotycznej należą gatunki posiadające pierwszorzędne znaczenie w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów. Tworzą ją dominujący w faunie podkorowej drapieżcy, charakterystyczni i wyłączni dla tego środowiska, występujący w całej Polsce na licznych lub wybranych gatunkach drzew lasotwórczych.
- Do grupy II wartości biocenotycznej należą gatunki posiadające drugorzędne znaczenie w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów. Tworzą ją mniej liczni przedstawiciele hemi- i parazoofagów, charakterystyczni dla środowiska nadrzewnego.
- Do grupy III wartości biocenotycznej należą gatunki nie posiadające znaczenia w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów. Tworzą ją gatunki obce dla środowiska nadrzewnego, z zasady nieliczne.

Dane na temat składu gatunkowego, rozmieszczenia w Polsce oraz znaczenia biocenotycznego kusakowatych (*Coleoptera: Staphylinidae*) występujących pod korą sosny, świerka i jodły przedstawia tabela (Tab.). Kolejność wyszczególnienia gatunków ukazuje przyznaną im rangę biocenotyczną, określaną wpływem danego gatunku na przebieg sukcesji środowiska podkorowego.

Tab. Zgrupowania kusakowatych (*Coleoptera: Staphylinidae*), występujące w żerowiskach pod korą drzew iglastych: sosny, świerka i jodły.

Staphylinid communities (*Coleoptera: Staphylinidae*) occurring in feeding sites under the bark of the following coniferous trees: pine, spruce and fir.

F – wierność względem środowiska żerowisk kambio- i ksylofagów drzew iglastych: F₃ – gatunki charakterystyczne wyłączne; F₂ – gatunki charakterystyczne wybierające; F₁ – gatunki towarzyszące; F₀ – gatunki obce.

F – fidelity in relation to environment of cambio- and xylophages feeding sites on coniferous trees: F₃ – exclusive characteristic species; F₂ – selective characteristic species; F₁ – associated species; F₀ – alien species.

U – udział w strukturze dominacyjnej zgrupowania: (+++) – dominanci o udziale ponad 5%; (++) – subdominanci o udziale od ponad 1% do 5%; (+) – influenci o udziale od ponad 0,1% do 1%; (-) – gatunki akcesoryczne o udziale poniżej 0,1%.

U – share in the dominance structure: (+++) – dominant species, with percentage over 5%; (++) – subdominant species, with percentage over 1% – 5%; (+) – influent species, with percentage 0.1% – 1%; (-) – accessory species, with percentage below 0.1%.

T – grupa troficzna: e – euzoofagi; h – hemizoofagi; p – parazoofagi; f – mycetofagi.

T – nutritional group: e – euzoophages; h – hemizoophages; p – parazoophages; f – mycetophages.

S – specjalizacja: m – występujące tylko na jednym gatunku drzewa; o – występujące alternatywnie na drzewach iglastych lub liściastych; p – występujące na drzewach zarówno iglastych jak i liściastych; (-) – gatunki obce dla środowiska nadrzewnego.

S – specialisation: m – species inhabiting only one tree species; o – species inhabiting either coniferous or deciduous trees; p – species inhabiting both coniferous and deciduous trees; (-) – species alien to arboreal habitat.

A. SOSNA

lp. No	gatunek species	F	U	T	S	zasięg występowania range
1	2	3	4	5	6	7
Grupa I wartości biocenotycznej gatunki posiadające pierwszorzędne znaczenie w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów The group of species of primary biocenotical significance the most important species for regulation of cambio- and xylophages abundance						
1	<i>Placusa complanata</i> ER.	F ₃	+++	e	o	Cała Polska
2	<i>Nudobius lentus</i> (GRAV.)	F ₃	+++	e	p	Cała Polska
3	<i>Phloeonomus punctipennis</i> THOMS.	F ₃	+++	h	p	Cała Polska
4	<i>Homalota plana</i> (GYLL.)	F ₃	+++	h	p	Cała Polska
5	<i>Placusa atrata</i> (MANNH.)	F ₃	++	e	p	Cała Polska

1	2	3	4	5	6	7
6	<i>Phloeonomus pusillus</i> (GRAV.)	F ₃	++	h	p	Cała Polska
7	<i>Phloeopora testacea</i> (MANNH.)	F ₃	++	h	o	Cała Polska
8	<i>Phloeopora angustiformis</i> BAUDI	F ₃	++	h	o	Cała Polska
9	<i>Gabrius splendidulus</i> (GRAV.)	F ₃	+	e	p	Cała Polska
<p>Grupa II wartości biocenotycznej gatunki posiadające drugorzędne znaczenie w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów</p> <p>The group of species of secondary biocenotical significance the species of secondary importance for regulation of cambio- and xylophages abundance</p>						
10	<i>Phloeonomus planus</i> (PAYK.)	F ₂	+++	h	p	Cała Polska
11	<i>Anomognathus cuspidatus</i> (ER.)	F ₂	+++	h	p	Cała Polska
12	<i>Phloeocharis subtilissima</i> MANNH.	F ₂	+++	h	p	Cała Polska
13	<i>Leptusa pulchella</i> (MANNH.)	F ₂	++	h	p	Cała Polska
14	<i>Placusa incompleta</i> SJOEB.	F ₃	+	e	p	Północno-Wschodnia Polska; Bieszczady
15	<i>Leptusa fumida</i> (ER.)	F ₂	+	h	p	Cała Polska
16	<i>Dexiogygia corticina</i> (ER.)	F ₂	+	h	p	Cała Polska
17	<i>Placusa pumilio</i> (GRAV.)	F ₃	-	e	p	Cała Polska
18	<i>Placusa tachyporoides</i> (WALTL)	F ₃	-	e	p	Cała Polska
19	<i>Phloeopora corticalis</i> (GRAV.)	F ₃	-	h	o	Cała Polska
20	<i>Placusa depressa</i> MAEK.	F ₃	-	e	o	Wschodnia Polska
21	<i>Phloeonomus lapponicus</i> (ZETT.)	F ₃	-	h	o	Południowa Polska, Pomorze; Mazury; Mazowsze
22	<i>Phloeonomus molinicornis</i> (GYLL.)	F ₃	-	h	p	Południowa Polska; Puszcza Białowieska
23	<i>Phloeopora teres</i> (GRAV.)	F ₃	-	h	p	Północno-Wschodnia Polska; Góry Święto- krzyskie; Małopolska; Śląsk Dolny i Górny; Sudety; Karpaty
24	<i>Phloeonomus minimus</i> (ER.)	F ₃	-	h	p	Wschodnia Polska; Pomorze; Mazury
25	<i>Leptusa ruficollis</i> (ER.)	F ₂	-	h	p	Cała Polska
26	<i>Dinaraea aequata</i> (ER.)	F ₂	-	h	p	Cała Polska

1	2	3	4	5	6	7
27	<i>Baptolinus longiceps</i> FAUV.	F ₂	-	e	p	Wschodnia i Południowa Polska
28	<i>Baptolinus pilicornis</i> (PAYK.)	F ₂	-	e	p	Południowa Polska
29	<i>Ischnoglossa prolixa</i> (GRAV.)	F ₂	-	h	p	Zachodnia i Południowa Polska
30	<i>Phloeodroma concolor</i> KR.	F ₂	-	h	p	Pomorze; Mazury; Wielkopolska; Sudety
31	<i>Siagonium quadricorne</i> KIRBY	F ₂	-	h	p	Wschodnia Polska; Mazowsze
32	<i>Quedius cruentus</i> (OL.)	F ₁	-	e	p	Cała Polska
33	<i>Quedius xanthopus</i> ER.	F ₁	-	e	p	Cała Polska
34	<i>Euryusa castanoptera</i> KR.	F ₁	-	h	p	Północno-Wschodnia i Południowa Polska
<p>Grupa III wartości biocenotycznej gatunki nie posiadające znaczenia w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów The group of species of tertiary biocenotical significance the species insignificant for regulation of cambio- and xylophages abundance</p>						
35	<i>Xantholinus laevigatus</i> JAC.	F ₀	+	e	-	Cała Polska
36	<i>Philonthus carbonarius</i> (GRAV.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
37	<i>Quedius scintillans</i> (GRAV.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
38	<i>Othius punctulatus</i> (GOEZE)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
39	<i>Lathrobium brunripes</i> (F.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
40	<i>Xantholinus linearis</i> (OL.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
41	<i>Gyrophypnus angustatus</i> STEPH.	F ₀	-	e	-	Cała Polska
42	<i>Rugilus rufipes</i> GERM.	F ₀	-	e	-	Cała Polska
43	<i>Stenus junco</i> (PAYK.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
44	<i>Stenus clavicornis</i> (SCOP.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
45	<i>Stenus impressus</i> GERM.	F ₀	-	e	-	Cała Polska
46	<i>Stenus humilis</i> ER.	F ₀	-	e	-	Cała Polska
47	<i>Bolitobius formosus</i> (GRAV.)	F ₀	-	h	-	Cała Polska
48	<i>Lordithon thoracicus</i> (F.)	F ₀	-	h	-	Cała Polska
49	<i>Drusilla canaliculata</i> (F.)	F ₀	-	h	-	Cała Polska
50	<i>Sepedophilus littoreus</i> (L.)	F ₂	-	p	p	Cała Polska
51	<i>Sepedophilus testaceus</i> (F.)	F ₁	-	p	p	Cała Polska

1	2	3	4	5	6	7
52	<i>Acrulia inflata</i> (GYLL.)	F ₁	-	p	p	Cała Polska
53	<i>Sepedophilus marshami</i> (STEPH.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
54	<i>Mycetoporus splendidus</i> (GRAV.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
55	<i>Tachyporus hypnorum</i> (F.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
56	<i>Atheta fungi</i> (GRAV.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
57	<i>Falagria caesa</i> ER.	F ₀	-	p	-	Cała Polska
58	<i>Anotylus rugosus</i> (F.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
59	<i>Anotylus sculpturatus</i> GRAV.	F ₀	-	p	-	Cała Polska
60	<i>Carpelimus corticinus</i> (GRAV.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
61	<i>Anotylus tetracarinatus</i> (BLOCK)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
62	<i>Gyrophaena boleti</i> (L.)	F ₁	+	f	p	Cała Polska
63	<i>Quedius fumatus</i> (STEPH.)	F ₀	-	e	-	Pomorze; Wyżyna Lubelska; Śląsk Dolny i Górny; Sudety; Beskid Wschodni
64	<i>Xantholinus glabratus</i> (GRAV.)	F ₀	-	e	-	Południowa Polska; Wielkopolska
65	<i>Medon brunneus</i> (ER.)	F ₀	-	e	-	Południowa Polska; Pomorze
66	<i>Anthophagus omalinus</i> ZETT.	F ₀	-	p	-	Góry Świętokrzyskie; Sudety; Beskid Zachodni i Tatry
67	<i>Gyrophaena poweri</i> CROTCH	F ₁	-	f	p	Południowa Polska; Mazury

B. ŚWIERK

lp. No	gatunek species	F	U	T	S	zasięg występowania range
1	2	3	4	5	6	7
<p>Grupa I wartości biocenotycznej gatunki posiadające pierwszorzędne znaczenie w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów</p> <p>The group of species of primary biocenotical significance the most important species for regulation of cambio- and xylophages abundance</p>						
1	<i>Placusa complanata</i> ER.	F ₃	+++	e	o	Cała Polska
2	<i>Phloeonomus punctipennis</i> THOMS.	F ₃	+++	h	p	Cała Polska

1	2	3	4	5	6	7
3	<i>Phloeopora testacea</i> (MANNH.)	F ₃	+++	h	o	Cała Polska
4	<i>Placusa atrata</i> (MANNH.)	F ₃	++	e	p	Cała Polska
5	<i>Phloeonomus pusillus</i> (GRAV.)	F ₃	++	h	p	Cała Polska
6	<i>Phloeopora angustiformis</i> BAUDI	F ₃	++	h	o	Cała Polska
7	<i>Nudobius lentus</i> (GRAV.)	F ₃	++	e	p	Cała Polska
8	<i>Quedius plagiatus</i> MANNH.	F ₃	+	e	p	Cała Polska
9	<i>Placusa depressa</i> MAEK.	F ₃	+	e	o	Wschodnia Polska
<p>Grupa II wartości biocenotycznej gatunki posiadające drugorzędne znaczenie w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów</p> <p>The group of species of secondary biocenotical significance the species of secondary importance for regulation of cambio- and xylophages abundance</p>						
10	<i>Leptusa pulchella</i> (MANNH.)	F ₂	++	h	p	Cała Polska
11	<i>Homalota plana</i> (GYLL.)	F ₃	+	h	p	Cała Polska
12	<i>Leptusa fumida</i> (ER.)	F ₂	+	h	p	Cała Polska
13	<i>Leptusa ruficollis</i> (ER.)	F ₂	+	h	p	Cała Polska
14	<i>Phloeonomus planus</i> (PAYK.)	F ₂	+	h	p	Cała Polska
15	<i>Phloeocharis subtilissima</i> MANNH.	F ₂	+	h	p	Cała Polska
16	<i>Gabrius splendidulus</i> (GRAV.)	F ₃	-	e	p	Cała Polska
17	<i>Placusa pumilio</i> (GRAV.)	F ₃	-	e	p	Cała Polska
18	<i>Placusa tachyporoides</i> (WALTL)	F ₃	-	e	p	Cała Polska
19	<i>Phloeopora corticalis</i> (GRAV.)	F ₃	-	h	o	Cała Polska
20	<i>Phloeonomus lapponicus</i> (ZETT.)	F ₃	-	h	o	Południowa Polska, Pomorze; Mazury; Mazowsze
21	<i>Phloeonomus minimus</i> (ER.)	F ₃	-	h	p	Wschodnia Polska; Pomorze; Mazury
22	<i>Phloeonomus molinicornis</i> (GYLL.)	F ₃	-	h	p	Południowa Polska; Puszcza Białowieska
23	<i>Cyphea curtula</i> (ER.)	F ₃	-	e	p	Góry Świętokrzyskie; Śląsk Dolny i Górny; Karpaty
24	<i>Placusa incompleta</i> SJOEB.	F ₃	-	e	p	Północno-Wschodnia Polska; Bieszczady
25	<i>Phloeopora nitidiventris</i> FAUV.	F ₃	-	h	p	Góry Świętokrzyskie; Bieszczady

1	2	3	4	5	6	7
26	<i>Phloeopora teres</i> (GRAV.)	F ₃	-	h	p	Północno-Wschodnia Polska; Góry Świętokrzyskie; Małopolska; Śląsk Dolny i Górny; Sudety; Karpaty
27	<i>Phloeonomus sjöbergi</i> A. STRAND	F ₃	-	h	m	Bieszczady
28	<i>Baptolinus affinis</i> (PAYK.)	F ₂	-	e	p	Cała Polska
29	<i>Anomognathus cuspidatus</i> (ER.)	F ₂	-	h	p	Cała Polska
30	<i>Dinaraea aequata</i> (ER.)	F ₂	-	h	p	Cała Polska
31	<i>Baptolinus longiceps</i> FAUV.	F ₂	-	e	p	Wschodnia i Południowa Polska
32	<i>Baptolinus pilicornis</i> (PAYK.)	F ₂	-	e	p	Południowa Polska
33	<i>Dadobia immersa</i> (ER.)	F ₂	-	h	p	Południowa Polska; Pomorze; Mazury; Góry Świętokrzyskie
34	<i>Dinaraea linearis</i> (GRAV.)	F ₂	-	h	p	Południowa Polska; Pomorze; Mazury
35	<i>Ischnoglossa prolixa</i> (GRAV.)	F ₂	-	h	p	Zachodnia i Południowa Polska
36	<i>Phloeodroma concolor</i> KR.	F ₂	-	h	p	Pomorze; Mazury; Wielkopolska; Sudety
37	<i>Quedius mesomelinus</i> (MARSH.)	F ₁	-	e	p	Cała Polska
38	<i>Quedius xanthopus</i> ER.	F ₁	-	e	p	Cała Polska
39	<i>Quedius maurus</i> (C. R. SAHLB.)	F ₁	-	e	p	Cała Polska
40	<i>Quedius scitus</i> (GRAV.)	F ₁	-	e	p	Cała Polska
41	<i>Bolitochara obliqua</i> ER.	F ₁	-	h	p	Cała Polska
42	<i>Bolitochara pulchra</i> (GRAV.)	F ₁	-	h	p	Cała Polska
43	<i>Euryusa castanoptera</i> KR.	F ₁	-	h	p	Północno-Wschodnia i Południowa Polska
<p>Grupa III wartości biocenotycznej gatunki nie posiadające znaczenia w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów The group of species of tertiary biocenotical significance the species insignificant for regulation of cambio- and xylophages abundance</p>						
44	<i>Philonthus splendens</i> (F.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
45	<i>Philonthus sordidus</i> (GRAV.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
46	<i>Philonthus fimetarius</i> (GRAV.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
47	<i>Philonthus quisquiliarius</i> (GYLL.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska

1	2	3	4	5	6	7
48	<i>Quedius humeralis</i> STEPH.	F ₀	-	e	-	Cała Polska
49	<i>Xantholinus linearis</i> (OL.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
50	<i>Xantholinus longiventris</i> HEER	F ₀	-	e	-	Cała Polska
51	<i>Gyrohypnus angustatus</i> STEPH.	F ₀	-	e	-	Cała Polska
52	<i>Stenus juno</i> (PAYK.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
53	<i>Stenus proditor</i> ER.	F ₀	-	e	-	Pomorze; Mazury; Mazowsze; Podlasie; Śląsk Dolny; Beskid Wschodni
54	<i>Xantholinus glabratus</i> (GRAV.)	F ₀	-	e	-	Południowa Polska; Wielkopolska
55	<i>Quedius ochropterus</i> ER.	F ₀	-	e	-	Południowa Polska; Puszcza Białowieska
56	<i>Lordithon lunulatus</i> (L.)	F ₁	-	h	p	Cała Polska
57	<i>Oxytoda lividipennis</i> MANNH.	F ₀	-	h	-	Cała Polska
58	<i>Sepedophilus littoreus</i> (L.)	F ₂	-	p	p	Cała Polska
59	<i>Phyllodrepoidea crenata</i> (GRAV.)	F ₃	-	p	m	Tatry
60	<i>Acrulia inflata</i> (GYLL.)	F ₁	-	p	p	Cała Polska
61	<i>Atheta excavata</i> (GYLL.)	F ₁	-	p	p	Południowa Polska
62	<i>Sepedophilus marshami</i> (STEPH.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
63	<i>Sepedophilus pedicularius</i> (GRAV.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
64	<i>Mycetoporus splendidus</i> (GRAV.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
65	<i>Atheta longicornis</i> (GRAV.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
66	<i>Atheta fungi</i> (GRAV.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
67	<i>Atheta nigra</i> (KR.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
68	<i>Anotylus rugosus</i> (F.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
69	<i>Omalium rivulare</i> (PAYK.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
70	<i>Omalium caesum</i> GRAV.	F ₀	-	p	-	Cała Polska

C. JODŁA

lp. No	gatunek species	F	U	T	S	zasięg występowania range
1	2	3	4	5	6	7
<p>Grupa I wartości biocenotycznej gatunki posiadające pierwszorzędne znaczenie w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów The group of species of primary biocenotical significance the most important species for regulation of cambio- and xylophages abundance</p>						
1	<i>Nudobius lentus</i> (GRAV.)	F ₃	+++	e	p	Cała Polska
2	<i>Phloeonomus pusillus</i> (GRAV.)	F ₃	+++	h	p	Cała Polska
3	<i>Phloeopora testacea</i> (MANNH.)	F ₃	+++	h	o	Cała Polska
4	<i>Gabrius splendidulus</i> (GRAV.)	F ₃	++	e	p	Cała Polska
5	<i>Zeteotomus brevicornis</i> (ER.)	F ₃	++	e	m	Góry Świętokrzyskie; Dolny Śląsk; Roztocze; Beskid Zachodni
6	<i>Homalota plana</i> (GYLL.)	F ₃	++	h	p	Cała Polska
7	<i>Phloeopora angustiformis</i> BAUDI	F ₃	++	h	o	Cała Polska
8	<i>Quedius plagiatus</i> MANNH.	F ₃	+	e	p	Cała Polska
<p>Grupa II wartości biocenotycznej gatunki posiadające drugorzędne znaczenie w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów The group of species of secondary biocenotical significance the species of secondary importance for regulation of cambio- and xylophages abundance</p>						
9	<i>Leptusa fumida</i> (ER.)	F ₂	++	h	p	Cała Polska
10	<i>Leptusa pulchella</i> (MANNH.)	F ₂	++	h	p	Cała Polska
11	<i>Anomognathus cuspidatus</i> (ER.)	F ₂	++	h	p	Cała Polska
12	<i>Bolitochara pulchra</i> (GRAV.)	F ₁	++	h	p	Cała Polska
13	<i>Gabrius expectatus</i> SMETANA	F ₃	+	e	p	Góry Świętokrzyskie; Karpaty
14	<i>Phloeonomus punctipennis</i> THOMS.	F ₃	+	h	p	Cała Polska

1	2	3	4	5	6	7
15	<i>Phloeonomus molinicornis</i> (GYLL.)	F ₃	+	h	p	Południowa Polska; Puszcza Białowieska; Góry Świętokrzyskie
16	<i>Phloeopora teres</i> (GRAV.)	F ₃	+	h	p	Północno-Wschodnia Polska; Góry Święto- krzyskie; Małopolska; Śląsk Dolny i Górny; Sudety; Karpaty
17	<i>Phloeopora nitidiventris</i> FAUV.	F ₃	+	h	p	Góry Świętokrzyskie; Bieszczady
18	<i>Baptolinus affinis</i> (PAYK.)	F ₂	+	e	p	Cała Polska
19	<i>Phloeonomus planus</i> (PAYK.)	F ₂	+	h	p	Cała Polska
20	<i>Leptusa ruficollis</i> (ER.)	F ₂	+	h	p	Cała Polska
21	<i>Dinaraea aequata</i> (ER.)	F ₂	+	h	p	Cała Polska
22	<i>Quedius xanthopus</i> ER.	F ₁	+	e	p	Cała Polska
23	<i>Euryusa castanoptera</i> KR.	F ₁	+	h	p	Północno-Wschodnia i Południowa Polska
24	<i>Placusa tachyporoides</i> (WALTL)	F ₃	-	e	p	Cała Polska
25	<i>Cyphea curtula</i> (ER.)	F ₃	-	e	p	Góry Świętokrzyskie; Śląsk Dolny i Górny; Karpaty
26	<i>Baptolinus longiceps</i> FAUV.	F ₂	-	e	p	Wschodnia i Południo- wa Polska
27	<i>Baptolinus pilicornis</i> (PAYK.)	F ₂	-	e	p	Południowa Polska
28	<i>Dadobia immersa</i> (ER.)	F ₂	-	h	p	Południowa Polska; Pomorze; Mazury; Góry Świętokrzyskie
29	<i>Ischnoglossa prolixa</i> (GRAV.)	F ₂	-	h	p	Zachodnia i Południo- wa Polska
30	<i>Bolitochara obliqua</i> ER.	F ₁	-	h	p	Cała Polska
31	<i>Bolitochara lucida</i> (GRAV.)	F ₁	-	h	p	Południowa Polska; Wielkopolska; Puszcza Białowieska; Góry Świętokrzyskie
32	<i>Tachyusida gracilis</i> (ER.)	F ₁	-	h	p	Wielkopolska; Mazury; Beskid Wschodni; Bieszczady

1	2	3	4	5	6	7
Grupa III wartości biocenotycznej gatunki nie posiadające znaczenia w ograniczaniu liczebności kambio- i ksylofagów The group of species of tertiary biocenotical significance the species insignificant for regulation of cambio- and xylophages abundance						
33	<i>Xantholinus longiventris</i> HEER	F ₀	+	e	-	Cała Polska
34	<i>Quedius fumatus</i> (STEPH.)	F ₀	+	e	-	Pomorze; Wyżyna Lubelska; Śląsk Dolny i Górny; Sudety; Beskid Wschodni
35	<i>Ontholestes murinus</i> (L.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
36	<i>Philonthus decorus</i> (GRAV.)	F ₀	-	e	-	Cała Polska
37	<i>Rugilus rufipes</i> GERM.	F ₀	-	e	-	Cała Polska
38	<i>Oxypoda umbrata</i> (GYLL.)	F ₀	-	h	-	Cała Polska
39	<i>Liogluta longiuscula</i> (GRAV.)	F ₀	-	h	-	Południowa Polska; Pomorze; Wielkopolska; Góry Świętokrzyskie
40	<i>Liogluta microptera</i> THOMS.	F ₀	-	h	-	Południowa Polska; Mazury; Góry Świętokrzyskie
41	<i>Hapalaraea scabriuscula</i> (KR.)	F ₂	+	p	p	Śląsk Górny; Sudety; Karpaty
42	<i>Syntomium aeneum</i> (MÜLL.)	F ₁	+	p	p	Cała Polska
43	<i>Acrulia inflata</i> (GYLL.)	F ₁	+	p	p	Cała Polska
44	<i>Sepedophilus bipustulatus</i> (GRAV.)	F ₁	+	p	p	Cała Polska
45	<i>Sepedophilus testaceus</i> (F.)	F ₁	+	p	p	Cała Polska
46	<i>Atheta pallidicornis</i> (THOMS.)	F ₁	+	p	p	Południowa Polska; Pomorze; Mazury
47	<i>Atheta excavata</i> (GYLL.)	F ₁	+	p	p	Południowa Polska
48	<i>Omalium caesum</i> GRAV.	F ₀	+	p	-	Cała Polska
49	<i>Proteinus brachypterus</i> (F.)	F ₁	-	p	p	Cała Polska
50	<i>Tachinus marginellus</i> (F.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
51	<i>Tachyporus chrysomelinus</i> (L.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
52	<i>Tachyporus hypnorum</i> (F.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
53	<i>Atheta ravilla</i> (ER.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska

1	2	3	4	5	6	7
54	<i>Atheta sodalis</i> (ER.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
55	<i>Atheta amicula</i> (STEPH.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
56	<i>Anthobium atrocephalum</i> (GYLL.)	F ₀	-	p	-	Cała Polska
57	<i>Anthophagus angusticollis</i> (MANNH.)	F ₀	+	p	-	Pomorze; Góry Świętokrzyskie; Śląsk Dolny i Górny; Sudety; Karpaty
58	<i>Proteinus ovalis</i> STEPH.	F ₀	-	p	-	Pomorze; Małopolska; Sudety; Karpaty
59	<i>Anthophagus omalinus</i> ZETT.	F ₀	-	p	-	Góry Świętokrzyskie; Sudety; Beskid Zachodni i Tatry

SUMMARY

The following three groups of staphylinid beetles, according to their importance for regulation of cambio- and xylophages abundance and influence on subcortical fauna succession, were distinguished:

I. The group of species of primary biocenotical significance. The species belonging to this group are the most important for succession taking place in subcortical environment. The group contains predatory staphylinid beetles dominating in subcortical fauna, the species exclusively characteristic to this environment, inhabiting the main forest trees in the whole Poland.

II. The group of species of secondary biocenotical significance includes species of secondary importance for subcortical fauna succession. This group consists of hemizoophages and parazoophages typical for arboreal environment, but occurring in smaller numbers of individuals in subcortical environment.

III. The group of species of tertiary biocenotical significance is composed of species insignificant for succession of fauna in subcortical environment. The species belonging to this group are alien to arboreal environment and occur sparsely in subcortical feeding sites.

PIŚMIENNICTWO

- MAZUR A., 1995: Kusakowate (*Coleoptera, Staphylinidae*) towarzyszące żerowiskom ksylofagów i występujące pod korą drzew. [W:] Szkodniki wtórne, ich rola oraz znaczenie w lesie. Wydawnictwo Acarus, Poznań: 71-79.
- MAZUR S., 1979: Beetle succession in feeding sites of the pine shoot beetle (*Tomicus pini-perda* L., *Coleoptera, Scolytidae*) in one-species and mixed pine stands. Memorab. Zool., **30**: 63-87.

- MAZUR S., PERLIŃSKI S., 1995: Skład gatunkowy, liczebność i rozmieszczenie w Polsce chrząszczy i innych owadów podkorowych występujących w żerowiskach cetyńca większego. [W:] Szkodniki wtórne, ich rola oraz znaczenie w lesie. Wydawnictwo Acarus, Poznań: 81-92.
- MAZUR S., BOROWSKI J., BYK A., MOKRZYCKI T., 1996: The diversity of the predatory beetles complex living under spruce bark in the Białowieża Primeval Forest. [W:] PASCHALIS P., ZAJĄCZKOWSKI S., (red.): Biodiversity protection of Białowieża Primeval Forest. Fundacja Rozwój SGGW. Warszawa: 115-124
- MELKE A., SZAFRANIEC S., SZOŁTYS H., 1998: Saproksyliczne kusakowate (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) rezerwatów przyrody województwa katowickiego. *Natura Silesiae Superioris*, **2**: 73-79.
- RUTKIEWICZ A., 1996: Owady drapieżne i towarzyszące w chodnikach kambiofagów jodły (*Abies alba* MILL.). [W:] SAWONIEWICZ J., (red.): Porównanie potencjału regulacyjnego szkodników jodły w różnych rejonach Polski. Fundacja Rozwój SGGW, Warszawa: 21-47.
- SZUJECKI A., 1996: Kusakowate (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) Bieszczadów Zachodnich. Fundacja Rozwój SGGW, Warszawa. 224 ss.

Agrilus guerini LACORDAIRE in BOISDUVAL et LACORDAIRE, 1835
(Coleoptera: Buprestidae) – gatunek nowy dla fauny Polski

Agrilus guerini LACORDAIRE in BOISDUVAL et LACORDAIRE, 1835
(Coleoptera: Buprestidae) – a species new to the Polish fauna

JERZY M. GUTOWSKI¹, MAREK WANAT²

¹ Instytut Badawczy Leśnictwa, Zakład Lasów Naturalnych, 17-230 Białowieża

² Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego, Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

ABSTRACT: *Agrilus guerini* LAC. (Coleoptera: Buprestidae) was recorded from the Biebrza National Park (NE Poland) in 2000. The species is new to the Polish fauna.

KEY WORDS: Coleoptera, Buprestidae, *Agrilus guerini*, faunistic record, Biebrza National Park, NE Poland.

W Biebrzańskim Parku Narodowym stwierdzono występowanie *Agrilus guerini* LAC. Jest to gatunek nowy dla fauny Polski, gdyż dawne doniesienia z naszego kraju dotyczyły terenów obecnie należących do Ukrainy.

Dane dotyczące złowionych okazów:

- Pojezierze Mazurskie (wg podziału przyjętego w „Katalogu fauny Polski”): Biebrzański P. N., Basen Środkowy, zachodni skraj rezerwatu „Czerwone Bagno” (UTM: FE14), 15 VI 2000, 2 exx. otrząśnięte z krzewiastych wierzb (iwy – *Salix caprea* L. lub jej mieszańców), leg. M. WANAT, coll. J. M. GUTOWSKI.
- Podlasie: Biebrzański P. N., Basen Południowy, Grobla Honczarowska (FE00), 5 VI 2000, 1 ex. złowiony w czerpak z gałęzi niskich drzew i krzewów, leg. et coll. M. WANAT.

Okazy zostały złowione na nasłonecznionych stanowiskach, którymi były zarośla wierzbowe (lub z dominującym udziałem przedstawicieli tego rodzaju) na skraju dróg, lasu i łąk. Miejsca występowania gatunku są wilgotne, ale o wystawie południowej lub zachodniej.

Agrilus guerini jest jednym z największych przedstawicieli rodzaju występujących w Polsce. Imagines mają długość 9–12 mm i charakteryzują się wyciągniętymi w szpice i rozchylonymi na zewnątrz końcami pokryw, obecnością 3 plamek z białych łusek na każdej pokrywie (czasem częściowo zanikających) oraz ciemną, prawie czarną, barwą ciała. Szczegółowy opis narządów kopulacyjnych samca (wraz z rysunkami) zamieszczają SCHAEFER (1949) i ALEKSEEV (1998). Larwy, o długości do 25 mm, zostały opisane przez ALEKSEEV'a (1981) i BILÝ'ego (1999). Stadium jaja i poczwarki pozostają dotąd nieznanymi nauce.

Omawiany gatunek zaliczany jest do podrodzaju *Uragrilus* SEMENOV, 1935 (= *Epinagrilus* STEPANOV, 1954) jako gatunek typowy dla tego taksonu. Z polskich gatunków do tego podrodzaju należy jeszcze *A. ater* (L.) (ALEKSEEV 1998), od którego *A. guerini* różni się owymi rozchylonymi na boki końcówkami pokryw (u *A. ater* oba groty są równoległe) oraz żeberkiem w tylnych kątach przedplecza (ważna cecha diagnostyczna w rodzaju *Agrilus*). U omawianego gatunku występuje ono tylko w postaci małego wzgórka, podczas gdy u *A. ater* jest dobrze wykształcone – ostre, krótkie i silnie wygięte.

Rodzaj *Agrilus* CURTIS liczy w Polsce 28 gatunków, uwzględniając *A. guerini* (BURAKOWSKI i in. 1985; KRÓLIK, MAJEWSKI 1994; GUTOWSKI, ŁUGOWOJ 2000). Jest prawdopodobne znalezienie jeszcze 1–2 gatunków, które występują w bezpośrednim sąsiedztwie naszego kraju. Z kolei występowanie *A. hyperici* (CREUTZ.) należałoby potwierdzić nowymi znaleziskami, bowiem dawne doniesienia budzą pewne wątpliwości.

Larwy *A. guerini* rozwijają się w gałęziach i pniach różnych gatunków wierzb (*Salix alba* L., *S. aurita* L., *S. caprea* L., *S. cinerea* L., *S. eleagnos* SCOP., *S. fragilis* L., *S. purpurea* L., *S. viminalis* L.), z preferencją iwy *S. caprea* (BARBALAT, WERMELINGER 1996; KUBAŃ 1979; BILÝ 1986; GOBBI 1986; HELLRIGL 1978; SCHAEFER 1949; ZABRANSKY 1991). Zasiedlane są żywe pędy o grubości od 1 do 20 cm (najczęściej 2–5 cm). Chodniki, zygzakowate, ciągną się wzdłuż pędu na długości nawet 1–1,2 m, początkowo przebiegają pod korą po czym zagłębiają się i biegną w zewnętrznych słojach drewna na głębokości do 5 mm. Kolebka poczwarkowa znajduje się w drewnie. Przepoczwarczenie następuje wiosną, stadium poczwarki trwa 3 tygodnie, a wylot imagines ma miejsce w czerwcu i lipcu, a nawet później; czasem można je spotkać aż do września. Owady doskonale przebywają na liściach,

najczęściej w górnych partiach korony roślin żywicielskich. Generacja dwuletnia (SCHAEFER 1949; HORION 1955; KUBÁŇ 1979; BILÝ 1982; BURAKOWSKI i in. 1985; BARBALAT, WERMELINGER 1996). Na wierzbach współwystępują z tym gatunkiem następujące chrząszcze: *Xylotrechus pantherinus* (SAV.), *Leiopus nebulosus* (L.), *Saperda similis* LAICH., *Oberea oculata* (L.) (*Cerambycidae*), *Agrilus viridis* L. (KUBÁŇ 1979; BARBALAT, WERMELINGER 1996). Preferuje on miejsca ciepłe i wilgotne, z luźno rosnącymi, dobrze nasłonecznionymi wierzbami, np. wilgotne łąki, stare żwirownie, piaskownie, kamieniołomy, gliniarki, nadrzeczne zarośla itp. (KUBÁŇ 1989; KOCH 1989).

Rozmieszczenie geograficzne *A. guerini* poznane jest niedostatecznie. Zasięg jest nieciągły – gatunek występuje na izolowanych stanowiskach nie wykraczających poza teren Europy. Stwierdzony był w różnych miejscach we Francji (stamtąd też opisany) (SCHAEFER 1972; COCQUEMPOT 1990; CALLOT, SCHOTT 1991), znany jest też z Korsyki (PAULIAN 1986; CURLETTI 1994), płn. Włoch, byłej Jugosławii (CURLETTI 1994), Austrii (ZABRANSKY 1991). Niedawno został odkryty w Szwajcarii (BARBALAT, WERMELINGER 1996). Podany był ponadto z Węgier, kilku stanowisk w Niemczech (HORION 1955), Słowacji, Moraw i Czech (KUBÁŇ 1979; BILÝ 1986, 1993) oraz Ukrainy (ŁOMNICKI 1874, 1884; HORION 1955; JANICKIJ 1996). Wyspowe stanowisko tego gatunku znajduje się w południowej Szwecji (Småland) (BILÝ 1982). Uważany jest za wielką rzadkość, chociaż według niektórych autorów może to wynikać z niewłaściwych metod poszukiwania gatunku. Znacznie łatwiej jest znaleźć żerowiska i larwy, niż imagines przebywające z reguły w szczytowej części korony roślin żywicielskich. Stosunkowo często był ostatnio znajdowany w Czechach, Badenii-Wirtembergii i Nadrenii-Palatynacie (BARBALAT, WERMELINGER 1996).

Odnalezienie tego gatunku w Polsce w pewnym stopniu wypełnia lukę w zasięgu gatunku między stanowiskami z Ukrainy i Słowacji a lokalizacją w pld. Szwecji. Jest prawdopodobne znalezienie go na innych jeszcze stanowiskach w Polsce w wyniku ukierunkowanych badań uwzględniających biologię gatunku. Dla Biebrzańskiego Parku Narodowego jest to kolejne zaskakujące znalezisko rzadkiego chrząszcza.

Agrilus guerini uważany jest za relikwyt trzeciorzędowy z tropikalnymi związkami (ALEKSEEV 1979), którego zasięg został poprzerwany w okresie plejstocenu, a współczesne rozmieszczenie zawdzięczamy głównie migracjom z plejstocenских refugium w okresie holocenского optimum termicznego (okres atlantycki) (HORION 1955; BRANDL 1990).

Według SPEIGHT'a (1989) jest to owad o międzynarodowym znaczeniu dla ochrony przyrody, jako bardzo rzadki saproksyliczny gatunek wskaźnikowy

wy. W Niemczech został umieszczony na czerwonej liście w kategorii gatunków „wymierających” (GEISER 1984). W tym kraju doczekał się też nazwy wernakularnej – „Guerins Schmal-Prachtkäfer”. Po węgiersku nazywany jest „Guerin karcsú díszbogara”, a po szwedzku „silverfläckig smalpraktbagge”. Jako skuteczny sposób ochrony *A. guerini* proponuje się zachowanie środowisk jego występowania (BARBALAT, WERMELINGER 1996).

SUMMARY

Three specimens of *Agrilus guerini* LAC. have been collected on two remote localities in the Biebrza National Park: on the Grobla Honczarowska (Podlasie Region, UTM code FE00, 5 VI 2000, 1 ex.), and in SE border of the Czerwone Bagno Reserve (Masurian Lake Region, FE14, 15 VI 2000, 2 exs.). Both localities are sunny borders of mixed deciduous shrubs or forest, along roads or wet meadows. At least on the latter locality the specimens were certainly swept from willow shrubs, probably of *Salix caprea* L. or its hybrids. This is the first record of this species from Poland (old data refer to areas lying currently in Ukraine). Currently there are 28 *Agrilus* species known from Poland.

The data on bionomics and geographical distribution of *A. guerini* have been summarized on the base of numerous literature records. Apart from NE Poland, the species is known from several localities in southern and central Europe (France incl. Corsica, N Italy, former Yugoslavia, Switzerland, Germany, Austria, Hungary, Czech Rep., Slovakia, Ukraine), and from one isolated locality in southern Sweden. Everywhere it is considered to be a very rare saproxylic beetle, being placed on Red Lists as a species endangered with extinction (eg. in Germany). It is probably a Tertiary relict with tropical origin, whose current discontinuous distribution is a remnant of its former range in the Atlanticum.

PIŚMIENICTWO

- ALEKSEEV A. V., 1979: Sostav, zoogeograficheskaja kharakteristika i proiskhozhdenie fauny zlatok podsemejstva *Agrilinae* (*Coleoptera*, *Buprestidae*) Srednej Evropy. [W:] VII Mezhdunarod. Simpoz. Ehnt. Sredn. Evropy. Materialy. Leningrad, 19–24 sentjabrja 1977. Leningrad: 161-163.
- ALEKSEEV A. V., 1981: Opredelitel' lichinok zlatok roda *Agrilus* CURTIS (*Coleoptera*, *Buprestidae*) evropejskoj chasti SSSR. Sbornik trudov. zool. muzeja MGU, Moskva, **19**: 65-84.
- ALEKSEEV A. V., 1998: K podrodovojj klassifikacii zlatok roda *Agrilus* CURTIS (*Coleoptera*, *Buprestidae*) fauny Palearktiki. Ehntomol. Obozr., **77**, 2: 367-383.
- BARBALAT S., WERMELINGER B., 1996: Premičre capture d'*Agrilus guerini* LAC. (*Col. Buprestidae*) en Suisse. Mitt. Schweiz. Ent. Ges., **69**: 201-202.

- BILÝ S., 1982: The *Buprestidae* (Coleoptera) of Fennoscandia and Denmark. Fauna Ent. Scandinav., **10**: 1-109 + 2 tabl.
- BILÝ S., 1986: Faunistic records from Czechoslovakia. *Coleoptera*. Acta ent. bohemoslov., **83**: 1-473.
- BILÝ S., 1993: *Buprestidae*. [W:] J. JELINEK (red.): Check-list of Czechoslovak insects IV. Folia Heyrovskyana, Suppl. **1**: 73-75.
- BILÝ S., 1999: Larvae of buprestid beetles (Coleoptera: *Buprestidae*) of Central Europe. Acta Ent. Mus. Pragae, Suppl. **9**: 1-45 + 33 tabl.
- BRANDL P., 1990: Zur Vorkommen von *Anthaxia mendizabali* COBOS in Bayern. NachrBl. bayer. Ent., **39**, 3: 91-94.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1985: Chrząszcze *Coleoptera* – *Buprestoidea*, *Elateroidea* i *Cantharoidea*. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **10**: 1-401 + 1 mapa.
- CALLOT H. J., SCHOTT C., 1991: Catalogue et atlas des Coleopteres d'Alsace. Tome 3 *Sternoxia*. *Elateridae*, *Buprestidae*, *Cerophytidae*, *Eucnemidae*, *Throscidae*. Societe Alsacienne d'Entomologie. Musee Zool. de l'Universite et de la ville de Strasbourg. 48 ss. + 51 tabl.
- COCQUEMPOT C., 1990: Additions et corrections a la liste des Buprestes d'Indre-et-Loire (*Col. Buprestidae*). Bull. Ent. Tourangelle, **11**, 3: 37-40.
- CURLETTI G., 1994: I Buprestidi d'Italia: Catalogo tassonomico, sinonimico, biologico, geonemico. Monografie di «Natura Bresciana» N. 19. Museo Civico di Scienze Naturali di Brescia. 318 ss.
- GEISER R., 1984: Rote Liste der Käfer (Coleoptera). [W:] BLAB J. i in. (red.): Rote Liste der gefährdeten Tiere und Pflanzen in der Bundesrepublik Deutschland. Naturschutz aktuell, Greven, **1**: 75-114.
- GOBBI G., 1986: Le piante ospiti dei Buprestidi italiani. Primo quadro d'insieme (*Coleoptera*, *Buprestidae*). Fragm. Entomol., Roma, **19**, 1: 169-265.
- GUTOWSKI J. M., ŁUGOWOJ J., 2000: *Buprestidae* (Coleoptera) of the Białowieża Primeval Forest. Pol. Pismo Ent., **69**, 3: 279-318.
- HELLRIGL K. G., 1978: Ökologie und Brutpflanzen europäischer Prachtkäfer (*Col.*, *Buprestidae*). Teil 2. Z. ang. Ent., **85**, 3: 253-275.
- HORION A., 1955: Faunistik der mitteleuropäischen Käfer. Band IV: *Sternoxia* (*Buprestidae*), *Fossipedes*, *Macroductylia*, *Brachymera*. Ent. Arb. Mus. G. Frey. Tutzing bei München. III-XXIII + 1-249, 269-270, 275-280.
- JANICKIJ T. P., 1996: Rasprostranenie i zoogeograficheskij analiz zhukov-zlatok (*Coleoptera*, *Buprestidae*) v Zapadnojj Ukraine. Vestn. zool., 1-2: 23-27.
- KOCH K., 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie. Band **2**. Goecke & Evers, Krefeld. 382 ss.

- KRÓLIK R., MAJEWSKI T., 1994: *Agrilus ribesi* SCHAEFFER, 1946 (*Coleoptera*, *Buprestidae*) – nowy dla fauny Polski gatunek chrząszcza. *Wiad. entomol.*, **13**, 2: 107-113.
- KUBÁŇ V., 1979: Poznámky k bionomii, ekologii a faunistice nekolika druhů krasců ČSSR. *Zprávy Českoslov. spol. entomol. ČSAV*, **15**, 3: 75-80.
- ŁOMNICKI [A. M.], 1874: Wykaz dodatkowy chrząszczów galicyjskich. *Spraw. Kom. Fizyogr.*, **8**: 12-18.
- ŁOMNICKI A. M., 1884: *Catalogus coleopterorum Haliciae*. Leopoli. 4 nlb. + 43 ss.
- PAULIAN A., 1986: Contribution à la connaissance de la faune entomologique de la Corse. 5e note (addenda). *L'Entomologiste*, **42**, 2: 91-98.
- SCHAEFER L., 1949: Les Buprestides de France. *Misc. Entomol.*, Paris, Suppl.: 1-511.
- SCHAEFER L., 1972: Catalogue des Coleopteres Buprestides de France. *Bull. Soc. Linn. Lyon*, **41**, 8: 155-164.
- SPEIGHT M. C. D., 1989: Saproxyllic invertebrates and their conservation. *Nature and Environment Ser.*, Strasbourg, **42**: 1-82.
- ZABRANSKY P., 1991: Beiträge zur Faunistik österreichischer Käfer mit Bemerkungen zur Ökologie und Biologie. 2. Teil – Familie *Buprestidae* (*Coleoptera: Buprestidae*). *Koleopt. Rundschau*, **61**: 139-156.

Badania nad rozszedleniem *Anthribidae* (Coleoptera) w PolsceStudies on distribution of the *Anthribidae* (Coleoptera) in Poland

PAWEŁ STACHOWIAK

Osiedle Leśne 18c/18, 62-028 Koziegłowy k. Poznania

ABSTRACT: The occurrence of *Ulorhinus bilineatus* (GERMAR) in Poland is confirmed. New records on 12 other species of the *Anthribidae* are given.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Anthribidae*, records, Poland.

Z obszaru Polski wykazano w sposób pewny 22 gatunki z rodziny *Anthribidae* (należące do 14 rodzajów) (BURAKOWSKI i in. 1992). CMOLUCH (1989) zalicza do fauny Polski 23 gatunki należące do 15 rodzajów, gdyż uznaje występowanie *Ulorhinus bilineatus* (GERMAR, 1818). Natomiast BURAKOWSKI i in. (1992) podaje, że *U. bilineatus* został ogólnikowo wykazany ze Śląska przed przeszło stu laty, prawdopodobnie na podstawie błędnego oznaczenia okazu. Niepewne jest również występowanie w Polsce *Bruchela conformis* (SUFFRIAN, 1845), podanego z Dąbrowy Górniczej przez STEFKA (1939), co BURAKOWSKI i in. (1992) uznają za dane nie sprawdzone. Najrzadsze są w Polsce *Bruchela pygmaea* (GYLLENHAL in SCHÖENHERR, 1833) oraz *Brachytarsus scapularis* (GEBLER, 1833), wykazane zaledwie z pojedynczych stanowisk w kraju (BURAKOWSKI i in. 1992). Z największej liczby krain (z 18 spośród 25) podano, *Anthribus albinus* (LINNAEUS, 1758) oraz *Brachytarsus nebulosus* (FORSTER, 1771) (BURAKOWSKI i in. 1992).

STREJCEK (1982) opisał nowy gatunek z tej rodziny – *Urodon orientalis* STREJCEK, ze Słowacji, a więc poznanie systematyczne *Anthribidae* nie jest jeszcze pełne.

Celem niniejszego opracowania jest wypełnienie luki w znajomości rozszedlenia w Polsce, rzadko i lokalnie występujących przedstawicielach rodziny *Anthribidae*. Okazy dowodowe sprawdził Jaromir STREJCEK, z Pragi, za co składam mu najserdeczniejsze podziękowania. Okazy dowodowe znajdują się w moim zbiorze prywatnym. Tam gdzie nie podano nazwiska okazy zebrane zostały przeze mnie.

Bruchela rufipes (OLIVIER, 1790)

- Pojezierze Pomorskie: Człuchów (XV55), 7 VII 1983, 1 ex., var. *rufipes*, leg. J. ŁOZIŃSKI.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Czerwieńsk (WT62), 2 VI 1989, var. *rufipes* 115 exx., var. *nigritarsis* 11 exx.; Luboń (XU20), 22 VI 1989, var. *rufipes* 438 exx., var. *nigritarsis* 265 exx.; Kozięgłowy (XU31), 25 V – 25 VIII 1999, var. *rufipes* 84 exx., var. *nigritarsis* 30 exx.; Mosina (XT29), 18 VII 1976, var. *rufipes* 1 ex.; Poznań (XU31), 22 VI 1991, var. *rufipes* 495 exx., var. *nigritarsis* 114 exx.; Puszczykowo (XT29), 9 VII 1995, var. *rufipes* 4 exx.; rezerwat „Krajkowo” (XT38), 27 V 1995, var. *rufipes* 1 ex.; Zielona Góra (WT35), 10 V – 17 VI 1990, var. *rufipes* 627 exx., var. *nigritarsis* 199 exx.
- Sudety Zachodnie: Jelenia Góra (WS54), 20 VI 1992, var. *rufipes* 3 exx., var. *nigritarsis* 4 exx.

Wcześniej wykazany z 9 krain i dzielnic geograficznych w Polsce (BURAKOWSKI i in. 1992; SZYPUŁA, WANAT 1998). Jest gatunkiem nowym dla Pojezierza Pomorskiego i Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Platyrhinus resinosus (SCOPOLI, 1763)

- Puszcza Białowieska: (FD94), 28 VI 1995, 10 exx., leg. J. GUTOWSKI.
- Nizina Sandomierska: Węgiełka (FA12), 24 V 1967, 2 exx., leg. W. SOŁTYS.
- Beskid Wschodni: Rajskie (FV06), 5 VII 1990, 1 ex, leg. P. JASIONOWSKI.

Dotychczas stwierdzony zaledwie w 12 krainach i regionach geograficznych w Polsce (BURAKOWSKI i in. 1992).

Ulorhinus bilineatus (GERMAR, 1818)

- Beskid Wschodni: Przemyśl (FA21), 1 ex., leg. B. KOTULA.

W Polsce nie stwierdzony dotychczas w sposób pewny, a tylko ogólnikowo wykazany przed przeszło stu laty ze Śląska przez SEIDLITZ'a (1891) prawdopodobnie na podstawie błędnego oznaczenia okazu (BURAKOWSKI i in. 1992). Stwierdzenie tego gatunku w Przemyślu jest pierwszym pewnym jego stwierdzeniem w kraju – w najaktualniejszym opracowaniu (BURAKOWSKI i in. 1992) nie zaliczono go bowiem do fauny Polski.

Tropideres albirostris (HERBST, 1784)

- Pojezierze Mazurskie: Łaniewo (DE69), 18 VI 1970, 1 ex., leg. W. SOŁTYS.
- Puszcza Białowieska: Białowieża (FD94), 7 VI 1988, 8 exx., leg. H. SZOŁTYS.
- Nizina Sandomierska: Węgierka (FA12), 24 VI 1965, 4 exx., leg. W. SOŁTYS; Puszcza Niepołomska (DA54), 25 V 1954, 5 exx., leg. T. ŻŁOWODZKI.

Wcześniej nie wykazany z 10 krain i regionów geograficznych Polski (BURAKOWSKI i in. 1992). Jest gatunkiem nowym dla Pojezierza Mazurskiego i Puszczy Białowieskiej.

Allandrus fuscipennis (GUILLEBEAU, 1891)

- Nizina Mazowiecka: Warszawa (CE98), 2 VI 1920, 2 exx., leg. M. WĘGRZECKI.
- Kotlina Sandomierska: Tarnów (DA94), 1 ex., leg. R. RYBIŃSKI.

Wcześniej wykazany tylko ze Śląska Dolnego i Roztocza (BURAKOWSKI i in. 1992). Jest to gatunek nowy dla Niziny Mazowieckiej i Kotliny Sandomierskiej.

Allandrus undulatus (PANZER, 1794)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Dąbrowice (CC48), 6 VI 1980, 1 ex., leg. T. MAJEWSKI; Kozięgłowy (XU31), 27 V 1998, 1 ex.; Poznań (XU31), 25 IV 1989, 5 exx.
- Sudety Zachodnie: góra Chojnik (WS43), 29 VI 1994, 1 ex.

Dotychczas podany zaledwie z 11 krain i regionów geograficznych Polski (BURAKOWSKI i in. 1992; WANAT 1993).

Phaeochrotes cinctus (PAYKULL, 1800)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Mosina (XT29), 5 VIII 1976, 1 ex.; Poznań (XU31), 7 VII 1931, 1 ex., leg. M. LEWANDOWSKI; Puszczykowo (XT29), 16 VI 1988, 2 exx.

Wcześniej wykazany zaledwie z 9 krain i regionów geograficznych Polski (BURAKOWSKI i in. 1992).

Rhaphitropis marchicus (HERBST, 1797)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Luboń (XU20), 22 VI 1989, 1 ex.; Poznań (XU31), 3 VII 1991, 106 exx.; Wielkopolski Park Narodowy (XT29), 1 V – 21 VI 1989, 3 exx.

- Nizina Mazowiecka: Warszawa (CE98), 7 VI 1989, 1 ex., leg. P. KRÓL.
 - Beskid Zachodni: Leluchów (DV96), 11 VI 1989, 1 ex., leg. A. MELKE.
- Dotychczas podany zaledwie z 6 krain i regionów geograficznych Polski (BURAKOWSKI i in. 1992; WANAT 1993). Jest gatunkiem nowym dla Niziny Mazowieckiej i Beskidu Zachodniego.

Dissoleucas niverirostris (FABRICIUS, 1798)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Bolechowo (XU32), 11 V 1990, 3 exx.; Wielkopolski Park Narodowy (XT29), 12 V – 14 IX 1989, 9 exx.; Włoszakowice (XT95), 15 VII 1988, 2 exx., leg. M. STACHOWIAK.
 - Puszcza Białowieska: (FD94), 26 V 1992, 2 exx., leg. J. GUTOWSKI.
- Wcześniej wykazany zaledwie z 13 krain i regionów geograficznych Polski (BURAKOWSKI i in. 1992; WANAT 1993).

Anthrribus albinus (LINNAEUS, 1758)

- Pojezierze Pomorskie: Złocieniec (WV63), 20 VII 1968, 2 exx., leg. J. BOROWSKI; Żułwiniec (XV94), 5 VI 1978, 1 ex., leg. J. GUTOWSKI.
 - Pojezierze Mazurskie: Łaniewo (DE69), 18 VI 1970, 1 ex., leg. W. SOŁTYS.
 - Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Gołuchów (YT05), 18 V 1996, 4 exx., leg. A. MELKE; Koziegłowy (XU31), 1 VIII 1995, 1 ex.; Matuszowice (WT92), 2 VI 1973, 1 ex.; Poznań (XU31), 20 VI 1975, 1 ex., leg. H. SZOŁTYS; rezerwat „Dąbrowa” (XT72), 13 V 1989, 2 exx., leg. A. MELKE; rezerwat „Krajkowo” (XU38), 27 V 1995, 1 ex.; Rzepin (XU08), 6 V 1970, 2 exx.; Tuczno (XU52), 10 VIII 1956, 1 ex., leg. S. ALWIN; Turew (XT27), 10 VI 1965, 1 ex., leg. B. BURAKOWSKI; Zielonka (XU42), 25 VI 1974, 1 ex.
 - Puszcza Białowieska: Białowieża (FD94), 31 V 1993, 12 exx., leg. J. GUTOWSKI.
 - Wyżyna Małopolska: rezerwat „Grabowiec” (DA79), 30 V 1978, 1 ex.
 - Nizina Sandomierska: Węgiełka (FA12), 15 VII 1966, 3 exx., leg. W. SOŁTYS; Puszcza Niepołomska (DA54), 20 IV 1948, 1 ex., leg. T. Żłowodzki.
 - Sudety Zachodnie: Jelenia Góra (WS54), 16 V 1992, 1 ex.
 - Sudety Wschodnie: Śnieżnik (XR36), 6 VI 1989, 1 ex., leg. A. MELKE.
 - Beskid Wschodni: Otryt (FV15), 14 VIII 1982, 1 ex., leg. P. JASIONOWSKI.
- Dotychczas nie wykazany z 7 krain i regionów geograficznych Polski (BURAKOWSKI i in. 1992). Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

Brachytarsus fasciatus (FORSTER, 1771)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: rezerwat „Meteoryt Morasko” (XU21), 11 V 1997, 1 ex.

Wcześniej podany z 11 krain i regionów geograficznych Polski (BURAKOWSKI i in. 1992). Nie wykazywany dotychczas z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Brachytarsus nebulosus (FORSTER, 1771)

- Pojezierze Pomorskie: Wesołówka (WU29), 12 IV 1974, 1 ex.; Tuchola (XV94), 5 VI 1978, 1 ex., leg. J. GUTOWSKI.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Bolechowo (XU32), 4 VI 1974, 4 exx.; Czeszewo (XT78), 28 IV 2000, 1 ex.; Gądków (WT99), 9 VII 1980, 2 exx., leg. K. LUBECKI; Gołuchów (YT05), 12 II 1989, 1 ex., leg. A. MELKE; Nowe Kramsko (WT57), 9 VI 1991, 1 ex.; Nowogród Bobrzański (WT13), 9 V 1987, 1 ex.; Olszyna (XT00), 15 V 1988, 1 ex., leg. A. MELKE; Piaski (XT45), 30 IV 2000, 1 ex.; Racot (XT17), 8 V 1998, 1 ex.; rezerwat „Jodły Ostrzeszowskie” (YT01), 5 V 1989, 1 ex., leg. A. MELKE; rezerwat „Krajkowo” (XT38), 18 VI 1988, 4 exx.; rezerwat „Meteoryt Morasko” (XU21), 18 V 1997, 1 ex.; rezerwat „Pieczyńska” (YS09), 5 V 1989, 1 ex., leg. A. MELKE; Sieciejów (WT02), 11 VIII 1978, 3 exx.; Siedmiorogów (XT54), 11 V 1995, 6 exx.; Siemianice (CB07), 20 V 1981, 18 exx.; Sycyn Dolny (XU13), 15 V 1994, 1 ex., leg. M. BUNALSKI; Tomice (XU10), 11 V 1991, 1 ex.; Wielkopolski Park Narodowy (XT29), 14 IV – 4 IX 1988, 9 exx.; Włoszakowice (WT95), 15 VI 1988, 1 ex., leg. M. STACHOWIAK; Zielona Góra (WT35), 11 V 1999, 1 ex.; Zielonka (XU42), 24 V 1975, 2 exx.
- Podlasie: Kopna Góra (FE60), 30 V 1989, 1 ex., leg. A. POKOJOWCZYK.
- Roztocze: Kąty Drugie (FB41), 18 VI 1988, 1 ex., leg. M. WAŚOWSKA.
- Sudety Zachodnie: Karkonoski Park Narodowy (WS52), 23 V 1988, 35 exx., leg. A. RAJ.
- Sudety Wschodnie: Bielice (XR37), 26 V 1989, 1 ex., leg. A. MELKE.
- Beskid Zachodni: Dolina Kryściowskiego (DV98), 10 VI 1989, 1 ex., leg. A. MELKE; Mała Czantoria (CA40), 21 VI 1987, 9 exx..

Wcześniej nie stwierdzony z 8 krain i regionów geograficznych Polski (BURAKOWSKI i in. 1992). Gatunek nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

Choragus horni WOLFRUM, 1930

- Pojezierze Mazurskie: Lidzbarg Warmiński (DE79), 27 VIII 1985, 1 ex., leg., T. MAJEWSKI.

Dotychczas wykazany ze Śląska Dolnego i Beskidu Wschodniego (BURAKOWSKI i in. 1992). Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

SUMMARY

The occurrence of 22 species from 14 genera of anthribid beetles (*Coleoptera: Anthribidae*) in Poland is conformed. *Ulorhinus bilineatus* (GERMAR, 1818) was reported from Silesia more than a hundred years ago; its occurrence in Poland is conformed by one specimen collected by B. KOTULA in Przemyśl.

Bruchela rufipes (OLIVIER, 1970) is new for the Pomeranian Lakeland and the Wielkopolsko-Kujawska Lowland. *Brachytarsus nebulosus* (FORSTER, 1771) is new for Pomeranian Lakeland. *Brachytarsus fasciatus* (FORSTER, 1771) is new for Wielkopolsko-Kujawska Lowland. *Tropideres albirostris* (HERBST, 1784) is new for Mazurian Lakeland and for Białowieża Primaeval Forest. *Choragus horni* WOLFUM, 1930 and *Anthribus albinus* (LINNAEUS, 1758) are new for Mazurian Lakeland. *Rhaphitropis marchicus* (HERBST, 1797) is new for Mazovian Lowland and for West Beskid Mts. *Allandrus fuscipennis* (GUILLEBEAU, 1891) is new for Mazovian Lowland and Sandomierska Lowland.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1992: Chrzążcze *Coleoptera*, Ryjkowcowate prócz Ryjkowców – *Curculionoidea* prócz *Curculionidae*. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 18: 1-324.
- CMOLUCH Z., 1989: Chrzążcze – *Coleoptera*, Kobielatkowate – *Anthribidae*. Klucze do oznaczania owadów Polski, Warszawa, XIX, 95: 1-40
- SEIDLITZ G., 1891: Fauna Transsylvanica. Die Käfer (*Coleoptera*) Siebenburgens V. und VI. Lieferung Königsberg: XLIX-LVI, 129-192, 545-914.
- STEFEK K., 1939: Przyczynek do fauny tęgopokrywych (*coleoptera*) ze Śląska i okolic sąsiednich. Pr. Oddz. Przyr. Muz. Śląskiego, Katowice, 1: 125-174.
- STREJCEK J., 1982: Studie über drei Arten der Gattung *Urodon* (*Col.*, *Urodonidae*). Ent. Bl., 78 (2-3): 134-146.
- SZYPUŁA J., WANAT M., 1998: Interesujące gatunki ryjkowców (*Coleoptera: Urodontidae, Curculionidae*) ze wschodniej Polski. Wiad. entomol., 17 (2): 85-94.
- WANAT M., 1993: Ryjkowce (*Coleoptera: Curculionoidea: Anthribidae, Rhinomaceridae, Rhynchitidae, Atelabidae, Apionidae, Curculionidae*) Puszczy Białowieskiej. Pol. Pismo Ent., 63: 37-112.

Nitela fallax KOHL, 1883 (*Hymenoptera: Sphecoidea*) w Polsce*Nitela fallax* KOHL, 1883 (*Hymenoptera: Sphecoidea*) in PolandKATARZYNA SZCZEPKO¹, JAN KRZYSZTOF KOWALCZYK²¹Zakład Dydaktyki Biologii i Badania Różnorodności Biologicznej UŁ,
ul. Banacha 1/3, 90-237 Łódź²Muzeum Przyrodnicze UŁ, ul. Kilińskiego 101, 90-011 Łódź

ABSTRACT: The first record of *Nitela fallax* from Poland is presented. One specimen of the species was captured on 2 VII 1998 in Kampinoski National Park (central Poland). It is the third species of the genus recorded from Poland. Key to the European species of the genus *Nitela* is included.

KEY WORDS: *Hymenoptera*, *Sphecoidea*, *Nitela fallax*, new record, Poland.

Rodzaj *Nitela* LATR. liczy 58 gatunków (w tym dwa podgatunki) (PUŁAWSKI in lit.), występujących na wszystkich kontynentach. Rodzaj ten osiąga największą różnorodność w regionie Orientalnym i Neotropikalnym (BOHART, MENKE 1976). W Palearktyce występują cztery gatunki, w Europie trzy: *Nitela spinolae* LATR., *N. borealis* VALKEILA i *N. fallax* KOHL (VALKEILA 1974). Z Polski znane były dotychczas dwa gatunki z tego rodzaju: *Nitela spinolae* i *N. borealis* (RAZOWSKI 1997), z których gatunkiem częściej spotykanym, znanym z licznych stanowisk jest *N. spinolae*. *Nitela borealis* wykazano z okolic Wrocławia, z Pienin (VALKEILA 1974) i z okolic Poznania (PUŁAWSKI in lit.).

Gatunki należące do rodzaju *Nitela* są małych rozmiarów, od 2,5 do 6,5 mm, przeważnie czarne i wyraźnie urzeźbione. Są łatwo odróżnialne od gatunków innych rodzajów należących do plemienia *Miscophini* dzięki zredukowanej liczbie żyłek na skrzydłach przednich (BOHART, MENKE 1976), w których posiadają tylko jedną komórkę submarginalną i jedną dyskoidalną (NOSKIEWICZ, PUŁAWSKI 1960).

Gniazda zakładają w gałązkach, opuszczonych korytarzach chrząszczy żyjących w drewnie, kłodach, pniach m.in. sosny (*Pinus sylvestris* L.). Pokarmem larw są gryzki *Psocoptera* i pluskwiaki równoskrzydłe *Homoptera* (*Psyllidae* i *Aphidae*) (FELTON 1987).

Samica *Nitela fallax* o długości 4,6 mm została złapana 2 VII 1998 roku metodą pułapek Moericke'go („żółte miski”). Pułapka umieszczona była na starej drewnianej stodole krytej strzechą, na terenie opuszczonego gospodarstwa należącego do Stacji Terenowej Uniwersytetu Łódzkiego w Bromierzku (UTM: DC59), w Kampinoskim Parku Narodowym.

Nitela fallax osiąga długość ciała 4–6 mm. Czoło delikatnie siateczkowane, bez punktów, nadustek siateczkowany. U samic przedni brzeg nadustka w części środkowej z trójkątną, gładką, lekko wgłębioną, lśniącą powierzchnią. U samców nadustek z T- lub Y-kształtnym środkowym kilem. Śródplecze ze słabymi, poprzecznymi prążkami, tarczka z poprzecznymi bruzdami, zatarczka z podłużnymi bruzdami. Powierzchnia grzbietowa propodeum lekko siateczkowana, matowa. Tergity na odwłoku niepunktowane (NOSKIEWICZ, PUŁAWSKI 1960; VALKEILA 1974).

Biologia tego gatunku jest mało znana. Samice prawdopodobnie budują gniazda w starym drewnie i karmią młode larwami zrabowanymi w gniazdach innych żądłówek gnieźdzących się w pobliżu (NOSKIEWICZ, PUŁAWSKI 1960). AHRENS (1949) podaje, że gniazda *N. fallax* są jednokomórkowe i zakładane w istniejących wcześniej wydrążeniach; gniazdo *N. spinolae* składa się z 2–6 komórek ułożonych liniowo (BOHART, MENKE 1976; JANVIER 1962). Larwy karmione są gryzkami *Psocidae* (AHRENS 1949).

Nitela fallax jest znany z Francji i krajów środkowej Europy (NOSKIEWICZ, PUŁAWSKI 1960); najbliższy Polski był notowany z Austrii, Niemiec, Ukrainy (rejon Polesia) (PUŁAWSKI in lit.) i byłej Czechosłowacji (Morawy) (VALKEILA 1974).

Ponieważ w polskim kluczu NOSKIEWICZA i PUŁAWSKIEGO (1960) do oznaczania grzebaczowatych (*Sphecidae*), uwzględnione są jedynie dwa gatunki z rodzaju *Nitela*, celowe wydaje się zamieszczenie klucza do oznaczania wszystkich europejskich gatunków z tego rodzaju (wg VALKEILA 1974).

1. Czoło w górnej części siateczkowane, tarczka z poprzecznymi bruzdami, zatarczka z podłużnymi bruzdami. Powierzchnia grzbietowa propodeum lekko siateczkowana, matowa. Tergity bez punktów. U samic przedni brzeg nadustka w części środkowej z trójkątną, gładką, lekko wgłębioną, lśniącą powierzchnią. U samców nadustek z T- lub Y-kształtnym środkowym kilem *N. fallax* KOHL

- Czoło, tarczka i zatarczka punktowane. Powierzchnia grzbietowa propodeum płaska, z rozgałęzionymi, podłużnymi prążkami, czasami częściowo siateczkowana. Nadustek z silnie zaznaczoną środkową listwą, sięgającą przedniej krawędzi lub jej pobliza, u samic z gładkim przednim brzegiem zaopatrzonym w ząbek lub pośrodku lekko łukowato wyciągnięty; u samców przednia krawędź opatrzona trzema zębami 2
- 2. Powierzchnia grzbietowa propodeum matowa, przestrzenie między podłużnymi prążkami z mikrorzeźbą w formie siateczki lub drobnopunktowane. Powierzchnia grzbietowa tergitów z wyraźnym punktowaniem *N. spinolae* LATREILLE
- Powierzchnia grzbietowa propodeum lśniąca, przestrzenie między prążkami zwykle lśniąca, mniej lub bardziej nierówno, rzadko z wyraźną mikrorzeźbą. Powierzchnia grzbietowa tergitów zazwyczaj bez punktów *N. borealis* VALKEILA

Składamy serdeczne podziękowania panu prof. Wojciechowi PUŁAWSKIEMU za udostępnienie niepublikowanego katalogu rodzaju *Nitela*, panu dr. Bogdanowi WIŚNIEWSKIEMU za sprawdzenie poprawności oznaczenia okazu *N. fallax* oraz Jarkowi DOMAŃSKIEMU za pomoc w zbieraniu materiału.

SUMMARY

The genus *Nitela* LATR. is represented by 58 species in the world fauna. The most of the species occur in the Oriental and Neotropical Regions (BOHART, MENKE 1976). The genus is represented in Europe by three species (VALKEILA 1974), two of them (*Nitela spinolae* LATR. and *Nitela borealis* VALKEILA) were known from Poland so far (NOSKIEWICZ, PUŁAWSKI 1960; PUŁAWSKI in lit.). One specimen of *Nitela fallax* KOHL, a female, was captured using Moericke's traps on 2 VII 1998 in Bromierzyk (UTM: DC59) in Kampinoski National Park (central Poland). *Nitela fallax* is known from France and central part of Europe (NOSKIEWICZ, PUŁAWSKI 1960): Austria, Germany, Ukraine (Polesye Region) (Puławski in lit.) and Czech Republic (Moravia). It is regarded as a rare species (VALKEILA 1974).

PIŚMIENNICTWO

- ARENS L. E., 1949: K biologii i sistematičeskomu položeniju *Nitela* LATREILLE i drugih predstavitelej *Miscophinae* (Hymenoptera, Sphecidae). Dokl. Akad. Nauk SSSR, Moskva, **68** (2): 413-415.
- BOHART R. M., MENKE A. S., 1976: Sphecids Wasps of the World. A generic revision. Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press. 696 ss.

- FELTON J. C., 1987: The genus *Nitela* LATREILLE (*Hym.*, *Sphécidae*) in Southern England. *Ent. Month. Mag.*, **123** (11): 235-238.
- JANVIER H., 1962: Recherches sur les Hyménoptères nidifiants aphidivores. VII. Le genre *Nitela* (LATREILLE). *Ann. Sci. Nat. Zool. Biol. Aim.*, **12** (4): 512-514.
- NOSKIEWICZ J., PUŁAWSKI W., 1960: Błonkówki *Hymenoptera*, Grzebaczowate *Sphécidae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa, **24**, 67: 1-185.
- PUŁAWSKI W., [in lit.]: Katalog rozmieszczenia rodzaju *Nitela* LATR. na świecie. San Francisco.
- RAZOWSKI J. (red.), 1997: Wykaz zwierząt Polski, tom 5. *Hymenoptera* – posłowie. Wyd. IŚIEZ PAN, Kraków. 260 ss..
- VALKEILA E. 1974: *Nitela spinolai* LATR. s. auct. (*Hym.*, *Sphécoidea*, *Larridae*): A confusion of two European species. *Ann. Ent. Fenn.*, **40** (2): 75-85.

Grzebaczowate (*Hymenoptera: Sphecidae*) okolicy Stacji
Terenowej Uniwersytetu Łódzkiego w Kampinoskim Parku
Narodowym *

Sphecid wasps (*Hymenoptera: Sphecidae*) of surroundings of the Field
Study Centre of the Łódź University in Kampinoski National Park

JAN KRZYSZTOF KOWALCZYK¹, KATARZYNA SZCZEPKO²,
MACIEJ ŚWIĄTCZAK³

¹Muzeum Przyrodnicze UŁ, ul. Kilińskiego 101, 90-011 Łódź

²Zakład Dydaktyki Biologii i Badania Różnorodności Biologicznej UŁ, ul. Banacha 1/3,
90-237 Łódź

³ul. Biedronkowa 20 m. 6, 91-358 Łódź

ABSTRACT: The species composition of sphecid wasps (*Hymenoptera: Sphecidae*) in western part of Kampinoski National Park (surroundings of the Field Study Centre in Bromierzyk) during 1988–1992 was investigated.

KEY WORDS: *Hymenoptera*, *Sphecidae*, species composition, Kampinoski National Park.

Wstęp – historia badań

Dotychczasowe dane o grzebaczowatych Kampinoskiego Parku Narodowego dotyczą jego wschodnich obrzeży (Łomna, Dziekanów Leśny) oraz rezerwatu „Cyganka”. DOMAGAŁA-LIPIŃSKA (1961) prowadziła w 1954 badania w Dziekanowie Leśnym, na polach uprawnych oraz młodnikach sosnowych i brzożowych na skraju Puszczy Kampinoskiej, skąd wymienia trzy gatunki grzebaczowatych, wśród nich wardzankę *Bembix rostrata*, gatunek obecnie uznany za zagrożony (GŁOWACIŃSKI 1992).

* Druk pracy w 20% sfinansowany przez Zakład Dydaktyki Biologii i Badania Różnorodności Biologicznej UŁ.

PLEWKA (1981) wymienia 14 interesujących gatunków *Sphecidae* z terenów piaszczystych Puszczy Kampinoskiej i przyległej skarpy Wisły i zwraca uwagę na różnice w składzie gatunkowym zgrupowań grzebaczowatych, na podłożu piaszczystym i gliniastym.

SKIBIŃSKA (1986) prowadziła badania w okolicy miejscowości Łomna w Puszczy Kampinoskiej, w borze mieszanym *Pino-Quercetum*, skąd wykazała 46 gatunków *Sphecidae* oraz w borze sosnowym *Peucedano-Pinetum*, gdzie stwierdziła występowanie 36 gatunków grzebaczowatych. W sumie z siedlisk Puszczy wykazała 56 gatunków.

SKIBIŃSKA (1989) z grądu *Tilio-Carpinetum* w Rezerwacie Cyganka podaje 18 gatunków *Sphecidae*.

Jak wynika z powyższego przeglądu badań, większość gatunków stwierdzono w siedliskach leśnych, a łącznie ze wschodniej części Puszczy Kampinoskiej wykazano dotychczas 73 gatunki *Sphecidae*.

Cel badań

Celem pracy było podanie listy gatunków *Sphecidae* z zachodniej części Parku, z której dotychczas znany był tylko jeden gatunek z omawianej rodziny (WIŚNIEWSKI, KOWALCZYK 1998) oraz zwrócenie uwagi na słabo poznane dotychczas na terenie Parku zgrupowanie grzebaczowatych terenów wiejskich., szczególnie tych jego obszarów, które były użytkowane rolniczo do lat 70., a nie były dotychczas badane.

Metodyka

Materiał zbierany był głównie metodą „na upatrzonego”, przez różne osoby, z różną intensywnością w poszczególnych latach. Metodę ilościową (pułapki Moericke’go) zastosował tylko jeden ze współautorów, na kilku stanowiskach, w ostatnim roku badań (ŚWIĄTCZAK 1993). Fakty te utrudniają dokonanie szczegółowej analizy ekologicznej, w oparciu o wskaźniki zoocenologiczne, oraz analizy fenologicznej.

Teren badań i stanowiska połowów

Materiał zbierano w promieniu około 2–3 kilometrów od Stacji Terenowej Uniwersytetu Łódzkiego, zlokalizowanej w budynku dawnej szkoły w nieistniejącej już wsi Bromierzyk. Po wsi tej pozostało wiele śladów w postaci: podmurówek po budynkach, zdziczałych ogródków przydomowych i sadów, w których panuje roślinność synantropijna z klasy *Artemisietea*, ale spotkać można jeszcze rośliny ogrodowe, krzewy ozdobne i drzewa owocowe. Pola uprawne zostały w większości zalesione sosną lub dębem, a tzw. nie-

użytki są nieliczne i niewielkie powierzchniowo. Wieś leżała u podnóża południowego pasa wydmowego, który pokrywają bory, a jedynie nikle fragmenty zajmują murawy napiaskowe ze szczotlichą (*Spergulo-Corynephorum*). Południowe stoki wydm porasta bór mieszany, szczyty zaś – uboższy florystycznie bór świeży. Na północ od byłej wsi rozciąga się pas łąk związanych z kanałem Łasica. Łąki kośne i pastwiska powstały po wycięciu łągów i olsów oraz wyżej położonych grądów porastających pas bagien towarzyszący Łasicy. Porzucone łąki zmieniają skład florystyczny i obecnie dominuje tu zbiorowy zespół, określany jako łąka zmienno-wilgotna ze śmiałkiem darniowym (*Deschampsietum caespitosea*) (MICHALSKA-HEJDUK – informacja ustna).

Stanowiska połowów (UTM DC59):

- teren leśniczówki w Izabelinie Leśnym, przy której rośnie kilka pomnikowych dębów; materiał zbierano na ścianach budynków gospodarskich oraz na położonych w pobliżu murawach napiaskowych;
- nieużytki w Lasocinie, porośnięte głównie przymiotnem kanadyjskim *Eriogeron canadensis* L., w fazie zalesiania ich dębem;
- opuszczone gospodarstwo w pobliżu Stacji Terenowej; materiał zbierano na ścianach drewnianej stodoły krytej słomianą strzechą;
- niewielka wydma częściowo porośnięta murawą napiaskową oraz nieużytki w fazie zalesiania koło Stacji Terenowej;
- wierzby przy drogach wiejskich prowadzących w kierunku łąk, w większości spróchniałe i złamane (efekt braku „ogławiania”);
- łąki nad kanałem Łasica; materiał zbierano na kwiatostanach roślin baldaszkowatych, głównie barszczu *Heracleum* sp.
- piaszczysta droga biegnąca skrajem boru mieszanego oraz zalesionych sosną gruntów porolnych i siedlisk byłych gospodarstw; materiał zbierano na piasku, murawach napiaskowych, częściowo zalesianych, roślinności synantropijnej, głównie nawłoci *Solidago* sp.

Wyniki badań

W trakcie badań prowadzonych w latach 1988–1992 zebrano ponad 1000 okazów grzebaczowatych reprezentujących 91 gatunków (42,7% krajowych *Sphecidae*) (Tab.). Listę uzupełniono o cztery gatunki: *Ammophila campestris*, *Argogorytes mystaceus*, *Nysson spinosus* i *Tachysphex psammobius*, zebrane w 1998 roku w ramach połowów uzupełniających, metodą „na upatrzonego”. Sześć spośród odnotowanych, to gatunki nowe dla Niziny Mazowieckiej: *Ammophila pubescens*, *T. psammobius*, *T. helveticus*, *Miscophus ater*, *Nysson dimidiatus* i *Harpactus lunatus*. W zebranym materiale stwier-

dzono także 44 gatunki nowe dla Kampinoskiego Parku Narodowego (w tabeli oznaczone gwiazdką [*]), co powiększyło liczbę *Sphecidae* znanych z tego parku do 118 gatunków (55,4% *Sphecidae* Polski).

Większość stwierdzonych gatunków należy do pospolitych i rozpowszechnionych w Polsce. Do grzebaczowatych rzadko spotykanych w kraju należą: *Solierella compedita* (drugie stanowisko w Polsce), *Polemistus abnormis*, *Tachysphex psammobius*, *Harpactus lunatus*, *Gorytes fallax* i *Crossocerus assimilis*. Pierwszy z wymienionych gatunków reprezentuje element submedyterraneński, a ostatni występuje w środkowej Europie, głównie w górach i na wyżynach. Pozostałe gatunki są mniej lub bardziej szeroko rozpowszechnione w Palearktyce. Udział elementów południowych był wyższy w siedliskach otwartych. *Crossocerus cetratus* i wardzanka *Bembix rostrata* znajdują się na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce” (GŁOWACIŃSKI 1992).

Wśród stwierdzonych gatunków, 35 zakłada gniazda w opuszczonych chodnikach chrząszczy ksylofagicznych, w gałązkach o miękkim rdzeniu, pustych łądogach bylin lub galasach, a pozostałe gnieźdzą się w ziemi.

W zebranych materiale najwięcej było przedstawicieli następujących gatunków: *Psenulus fuscipennis*, *Tachysphex obscuripennis*, *Crabro scutellatus*, *Bembecinus tridens*.

Na piaszczystych nieużytkach stwierdzono 53 gatunki *Sphecidae* i było to najbogatsze gatunkowo zgrupowanie grzebaczowatych na badanym terenie. Większość *Sphecidae* tu występujących, to gatunki psammofilne, polujące na owady związane z murawami napiaskowymi. Z omawianym siedliskiem związane są gatunki rzadkie i zagrożone, takie jak: *Solierella compedita*, *Tachysphex psammobius* i *Bembix rostrata*. Do grzebaczowatych tu dominujących należały: *Tachysphex obscuripennis*, *Bembecinus tridens*, *Crabro scutellatus* i *Oxybelus bipunctatus*.

Na łąkach nad Łasicą występowało 30 gatunków *Sphecidae*, które jak przedstawiciele rodzajów *Podalonia* FERNALD, *Gorytes* LATREILLE czy *Crabro* FABRICIUS gnieźdzą się tu w suchej glebie, lub, jak *Ectemnius* DAHLBOM, zbierają pokarm na kwiatostanach roślin baldaszkowatych. Do najliczniej występujących należały: *Gorytes quadrifasciatus* i *Ectemnius continuus*. Z grupy gatunków rzadkich na łąkach stwierdzono: *Gorytes fallax* i *Harpactus lunatus*.

Drewniane ściany budynków gospodarskich w Bromierzyku i Izabelinie Leśnym zamieszkiwało 29 gatunków *Sphecidae*. Najliczniejsze były gatunki: *Psenulus fuscipennis*, *Trypoxylon clavicerum* i *Passaloecus corniger*. Z gatunków rzadkich tu występujących na uwagę zasługuje *Polemistus abnormis*, wy-

kazany stąd jako nowy dla fauny krajowej (WIŚNIEWSKI, KOWALCZYK 1998). Także ze spróchniałym drewnem, jako miejscem gniazdowania, związane są w większości grzebaczowate stwierdzone na przydrożnych wierzbach. Występujące tu zgrupowanie *Sphecidae* liczyło 24 gatunki i brak w nim było gatunków o przeważającej liczebności. Jedynie *Crossocerus cetratus* i *Ectemnius lapidarius* występowały nieco liczniej, a interesującym gatunkiem był *Crossocerus assimilis*, częściej spotykany w górach i na wyżynach.

Materiał przygodnie zebrany na piaszczystej drodze i wydmy w borze sosnowym liczył tylko 13 gatunków i nie oddaje zapewne bogactwa gatunkowego tego środowiska.

Prognoza zmian w zgrupowaniu grzebaczowatych badanego terenu

Postępująca sukcesja wtórna zbiorowisk leśnych na łąkach i nieużytkach, wspomagana przez leśników sztucznymi zalesieniami, doprowadzi do zaniku na omawianym terenie siedlisk otwartych, co negatywnie wpłynie na liczebność gatunków światło-, ciepło- i piaskolubnych, które dominują liczebnie w zebranych materiale (53 gat.). Ograniczana jest baza pokarmowa imagines *Sphecidae* w związku z zanikiem roślinności ruderalnej i murawowej.

Niekoszonym łąkom nad Łasicą zagraża sukcesja wtórna zbiorowisk drzewiastych, a stwierdzono tu występowanie 30 gatunków grzebaczowatych.

Na terenie Parku likwidowane są stare drewniane budynki, często kryte słomą, których ściany i strzechy stanowią dodatkowe miejsce gniazdowania dla około 30 gatunków *Sphecidae*.

Przydrożne wierzby zasiedlane są przez 24 gatunki grzebaczowatych gnieźdzących się w drewnie drzew liściastych. Wierzby te wymagają jednak stałej pielęgnacji (tzw. ogławiania), gdyż nie pielęgnowane łamią się.

Zmniejszenie mozaikowości siedlisk, ograniczenie miejsc gniazdowania i bazy pokarmowej może doprowadzić w przyszłości do zmniejszenia się na omawianym terenie różnorodności gatunkowej grzebaczowatych, szczególnie tych związanych z tradycyjną gospodarką wiejską.

Niezbędne są dalsze badania mające na celu ustalenie, czy tzw. renaturalizacja terenów porolnych nie prowadzi do ograniczenia różnorodności gatunkowej w Kampinoskim Parku Narodowym.

Wskazane jest opracowanie zasad ochrony czynnej badanych siedlisk, np. ograniczanie sukcesji wtórnej na wydmach i nieużytkach, ochrona i inwentaryzacja drewnianych budynków w Parku oraz okresowe „ogławianie” wierzb przydrożnych, a także okresowe (co kilka lat) koszenie łąk.

Tab. Lista gatunków grzebaczowatych – *Sphecidae* (the list of species of *Sphecidae*).

A – drewniane budynki (wooden buildings); B – wierzby (willows); C – nieużytki (wastelands); D – łąki nad rzeką Łasicą (meadows on Łasica river); E – bór sosnowy (pine forest); n – łączna liczba okazów danego gatunku (total number of specimens of each species); * – gatunek nowy dla Kampinoskiego PN (new for Kampinoski NP); Br – Bromierzyk; I – Izabelin Leśny; La – Lasocin.

Lp.	Gatunek (Species)	Stanowiska (Localities)								n
		A		B	C			D	E	
		Iz	Br.	Br.	Iz.	La.	Br.	Br.	Br.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	<i>Podalonia affinis</i> (KIRBY)*				1	6		2		3
2.	<i>Podalonia hirsuta</i> (SCOPOLI)*				7	1		1		10
3.	<i>Ammophila campestris</i> LATREILLE*									1
4.	<i>Ammophila pubescens</i> CURTIS*				1				3	4
5.	<i>Ammophila sabulosa</i> (LINNAEUS)			2	8	4	11			25
6.	<i>Mimesa bicolor</i> (JURINE)*							1		1
7.	<i>Mimesa equestris</i> (FABRICIUS)*				3		2		3	8
8.	<i>Mimumesa dahlboni</i> (WESMAEL)						2			2
9.	<i>Mimumesa unicolor</i> (VAN DER LINDEN)*	1					1			2
10.	<i>Psenulus fuscipennis</i> (DAHLBOM)*	103	11							114
11.	<i>Psenulus laevigatus</i> (SCHENCK)		1							1
12.	<i>Psenulus pallipes</i> (PANZER)	1	10	2						13
13.	<i>Diodontus minutus</i> (FABRICIUS)				5		2			7
14.	<i>Diodontus tristis</i> (VAN DER LINDEN)						1			1
15.	<i>Pemphredon inornatus</i> SAY			1				2		3
16.	<i>Pemphredon lethifer</i> (SHUCKARD)			1				4		5
17.	<i>Pemphredon lugens</i> DAHLBOM	5	1					1	1	8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
18.	<i>Pemphredon lugubris</i> (FABRICIUS)	3		4						7
19.	<i>Pemphredon montanus</i> DAHLBOM	4		1						5
20.	<i>Pemphredon morio</i> VAN DER LINDEN	2						1		3
21.	<i>Pemphredon rugifer</i> DAHLBOM	1		2				1		4
22.	<i>Polemistus abnormis</i> (KOHL)		1							1
23.	<i>Passaloecus corniger</i> SHUCKARD	14	11	1						26
24.	<i>Passaloecus eremita</i> KOHL	1	1							2
25.	<i>Passaloecus gracilis</i> (CURTIS)	2								2
26.	<i>Passaloecus insignis</i> (VAN DER LINDEN)		2	1						3
27.	<i>Passaloecus monilicornis</i> DAHLBOM	1								1
28.	<i>Passaloecus singularis</i> DAHLBOM			1						1
29.	<i>Stigmus pendulus</i> PANZER	8	6							14
30.	<i>Dryudella stigma</i> (PANZER)				3	4	7			14
31.	<i>Dinetus pictus</i> (FABRICIUS)*				1		2			3
32.	<i>Tachysphex helveticus</i> KOHL*				1	5	4	1	4	14
33.	<i>Tachysphex nitidus</i> (SPINOLA)*				2		5			7
34.	<i>Tachysphex obscuripennis</i> (SCHENCK)*			2	17	10	112	2	4	147
35.	<i>Tachysphex panzeri</i> (VAN DER LINDEN)*				7	2				9
36.	<i>Tachysphex pompiliformis</i> (PANZER)*				2	1	7			10
37.	<i>Tachysphex psammobius</i> (KOHL)*						1			1
38.	<i>Solierella compedita</i> (PICCIOLI)*				1					1
39.	<i>Miscophus ater</i> LEPELETIER*				3		3		2	8
40.	<i>Nitela spinolae</i> LATREILLE*	2		1			3			6
41.	<i>Trypoxylon attenuatum</i> SMITH							1		1
42.	<i>Trypoxylon clavicerum</i> LEPELETIER et SERVILLE	3	32							35
43.	<i>Trypoxylon figulus</i> (LINNAEUS)	3	5	1						9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
44.	<i>Oxybelus argentatus</i> CURTIS*						2			2
45.	<i>Oxybelus bipunctatus</i> OLIVIER				2	3	37	2	2	46
46.	<i>Oxybelus quatuordecimnotatus</i> JURINE*						1	1		2
47.	<i>Oxybelus uniglumis</i> (LINNAEUS)				3		8	10		21
48.	<i>Entomognathus brevis</i> (VAN DER LINDEN)				1			2		3
49.	<i>Lindenius albilabris</i> (FABRICIUS)				2					2
50.	<i>Lindenius pygmaeus</i> (ROSSI)*						4			4
51.	<i>Crossocerus assimilis</i> (SMITH)			1						1
52.	<i>Crossocerus capitosus</i> (SHUCKARD)*			1						1
53.	<i>Crossocerus cetratus</i> (SHUCKARD)*	1		6						7
54.	<i>Crossocerus dimidiatus</i> (FABRICIUS)			2						2
55.	<i>Crossocerus distinguendus</i> (MORAWITZ)	1								1
56.	<i>Crossocerus elongatulus</i> (VAN DER LINDEN)	2								2
57.	<i>Crossocerus megacephalus</i> (ROSSI)			1						1
58.	<i>Crossocerus podagricus</i> (VAN DER LINDEN)*	1								1
59.	<i>Crossocerus qudrimaculatus</i> (FABRICIUS)						4			4
60.	<i>Crossocerus varius</i> LEPELETIER et BRULLÉ								1	1
61.	<i>Crossocerus wesmaeli</i> (VAN DER LINDEN)					1	5			6
62.	<i>Crabro cribrarius</i> (LINNAEUS)				2		2	8		12
63.	<i>Crabro peltarius</i> (SCHREBER)				2	1	11			14
64.	<i>Crabro scutellatus</i> (SCHEVEN)				3	7	48	3	2	63
65.	<i>Ectemnius cavifrons</i> (THOMSON)	4	1	3			2	4		14
66.	<i>Ectemnius cephalotes</i> (OLIVIER)*		2	1						3
67.	<i>Ectemnius continuus</i> (FABRICIUS)	4		2			5	30		41
68.	<i>Ectemnius lapidarius</i> (PANZER)	9	2	8			4	16		39
69.	<i>Ectemnius ruficornis</i> (ZETTERSTEDT)	2								2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
70.	<i>Ectemnius rubicola</i> (DUFOR et PERRIS)*						1	2		3
71.	<i>Lestica alata</i> (PANZER)*				1		4	1		6
72.	<i>Lestica clypeata</i> (SCHREBER)*		1	1			9	1		12
73.	<i>Mellinus arvensis</i> (LINNAEUS)				1		8	1		10
74.	<i>Alyson spinosus</i> (PANZER)*				2	1			1	4
75.	<i>Nysson dimidiatus</i> (JURINE)*						1			1
76.	<i>Nysson maculosus</i> (GMELIN)*						4	7		11
77.	<i>Nysson spinosus</i> (FOERSTER)*						1			1
78.	<i>Nysson trimaculatus</i> (ROSSI)*							1		1
79.	<i>Argogorytes mystaceus</i> (LINNAEUS)*			1						1
80.	<i>Harpactus elegans</i> (LEPELETIER)						1			1
81.	<i>Harpactus lunatus</i> (DAHLBOM)*							1		1
82.	<i>Gorytes fallax</i> HANDLIRSCH*							2		2
83.	<i>Gorytes laticinctus</i> (LEPELETIER)*								1	1
84.	<i>Gorytes quadrifasciatus</i> (FABRICIUS)*						2	41		43
85.	<i>Gorytes quinquecinctus</i> (FABRICIUS)*						2	10		12
86.	<i>Lestiphorus bicinctus</i> (ROSSI)*						1			1
87.	<i>Bembecinus tridens</i> (FABRICIUS)*				5	35	42	2	1	85
88.	<i>Bembix rostrata</i> (LINNAEUS)				1	5	1			7
89.	<i>Philanthus triangulum</i> (FABRICIUS)						4		2	6
90.	<i>Cerceris arenaria</i> (LINNAEUS)					6	12			18
91.	<i>Cerceris rybyensis</i> (LINNAEUS)*				2	5	2			9
Liczba gatunków na danym stanowisku		24	15	24	28	15	46	30	13	
Liczba osobników na wszystkich stanowiskach										1073

SUMMARY

During the years 1988–1992, 91 species of *Sphecidae* (42.7% of Polish sphecid fauna) were found in surroundings of the Field Study Centre in Bromierzyk, in the western part of the Kampinoski National Park. The following species are of special interest: *Solierella compedita*, *Polemistus abnormis*, *Tachysphex psammobius*, *Gorytes fallax*, *Bembix rostrata* – they are very rare or endangered in Poland. 44 species are recorded for the first time from Kampinoski National Park, and 6 are new for Mazovian Lowland.

PIŚMIENICTWO

- DOMAGAŁA-LIPIŃSKA A., 1961: Rozmieszczenia *Hymenoptera-Aculeata* w środowiskach miododajnych w Dziekanowie Leśnym k. Warszawy. *Ekol. Pol.*, A, **9**: 525-540.
- GŁOWACIŃSKI Z. (red.), 1992: Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Zakład Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych PAN, Kraków. 119 ss.
- PLEWKA T., 1981: Niektóre interesujące gatunki owadów fauny Kampinoskiego Parku Narodowego. [W:] *Entomologia a gospodarka narodowa*. PWN, Warszawa: 91-93.
- SKIBIŃSKA E., 1982: *Sphecidae (Hymenoptera)* of Warsaw and Mazovia. *Memorab. Zool.*, **36**: 103-127.
- SKIBIŃSKA E., 1986: Structure of *Sphecidae (Hymenoptera)* communities in urban green areas of Warsaw. *Memorab. Zool.*, **41**: 125-186.
- SKIBIŃSKA E., 1989: *Aculeata (Hymenoptera)* of linden-oak-horn-beam and thermophilous oak forests of the Mazovian Lowland. *Fragm. Faun.*, **32**: 197-224.
- ŚWIĄTCZAK M., 1993 [in lit.]: Zgrupowania grzebaczowatych (*Sphecidae, Hymenoptera*) w naturalizowanym środowisku porolniczym zachodniej części Kampinoskiego Parku Narodowego. Praca magisterska wykonana w Zakładzie Zoologii Doświadczalnej i Biologii Ewolucyjnej UŁ, Łódź.
- WIŚNIEWSKI B., KOWALCZYK J. K., 1998: Nowe dla Polski gatunki grzebaczy (*Hymenoptera: Aculeata: Sphecidae*) oraz nowe stanowiska gatunków rzadkich. *Prądnik. Prace Muz. Szafera*, **11-12**: 219-222.

Rodzaj *Lepteucosma* DIAKONOFF, 1971 (*Lepidoptera: Tortricidae*)
w Europie

The Genus *Lepteucosma* DIAKONOFF, 1971 (*Lepidoptera: Tortricidae*)
in Europe

JÓZEF RAZOWSKI

Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, ul. Sławkowska 17, 31-016 Kraków

ABSTRACT: *Epinotia huebneriana* KOÇAK is transferred to *Lepteucosma* DIAKONOFF. The latter was to date known from the Oriental Region and Afganistan. The present distribution of the genus is given.

KEY WORDS: *Lepidoptera*, *Tortricidae*, *Lepteucosma huebneriana*, Europe.

Rodzaj *Lepteucosma* DIAKONOFF został utworzony dla pojedynczego orientalnego gatunku *L. oxychrysa* DIAKONOFF, 1971, a następnie scharakteryzowany ponownie (RAZOWSKI 1989) i umiejscowiony w plemienu *Eucosmini* po rodzaju *Eucosma* HÜBNER, 1825. W katalogu palearktycznych gatunków tego plemienu (RAZOWSKI 1999) zaliczyłem do niego obok wyżej wymienionego gatunku typowego dalsze dwa, *L. lutescens* (RAZOWSKI, 1967) opisany z Afganistanu i *L. cerinodes* (MEYRICK, 1909) z Assamu, który poza Indiami znany jest także z północnego Wietnamu.

Obecnie zaliczam do *Lepteucosma* także *Epinotia huebneriana* KOÇAK, 1980, znany powszechnie pod zajęta nazwą *Tortrix ustulana* HÜBNER, [1811–1813] (nowa kombinacja nazw: *Lepteucosma huebneriana* KOÇAK, 1980 – **comb. n.**). KUZNETZOV (1978) włączył go do rodzaju *Epinotia* HÜBNER ilustrując genitalia samca i podobnie zaliczyłem go do tego rodzaju w katalogu palearktycznych *Eucosmini* (RAZOWSKI 1999). Dokładniejsze zbadanie kil-

ku okazów pozwoliło jednak na zmianę zaszeregowania tego gatunku. Wszystkie cztery gatunki *Lepteucosma* są do siebie zewnętrznie podobne, a różnice w genitaliach są równie niewielkie i ograniczają się głównie do proporcji poszczególnych ich części. Niestety, zbyt skąpe materiały nie pozwalają na wystarczająco dokładne zbadanie. Być może, że część ich to jedynie taksony infraspecyficzne.

L. huebneriana KOÇAK jest szeroko rozsielony w Palearktyce, od Zachodniej Europy po Ural, z wyjątkiem terytoriów północnych. Był łowiony na Zakaukaziu, południowej Syberii, Dalekim Wschodzie Rosji aż po Kuryle, w Korei, północnych Chinach i Japonii. W Polsce nie występuje. Wydaje się, że areal rodzaju jest dosyć zwarty, palearktyczno-orientalny. Potwierdzenia oznaczenia okazów wymaga doniesienie o występowaniu *L. ceriodes* w południowej części Japonii, na Shikoku.

SUMMARY

Epinotia huebneriana KOÇAK is transferred to *Lepteucosma* DIAKONOFF. This genus was known to date as Oriental in distribution and in Palearctic known from Afghanistan only. Now, the area of distribution of *Lepteucosma* includes also Europe.

PIŚMIENNICTWO

- KUZNETZOV V. I., 1978: *Tortricidae (Olethreutidae, Cochylidae)* – listovetki. [W:] *Opredelitel nasekhomykh evropeiskoi casti SSSR*. Czeshuekrylye, 1. Nauka, Leningrad: 193-680.
- RAZOWSKI J., 1989: The genera of *Tortricidae (Lepidoptera)*. Part II: Palearctic *Olethreutinae*. *Acta zool. cracov.*, **32** (7): 107-328.
- RAZOWSKI J., 1999: Catalogue of the species of *Tortricidae*. Part V: Palearctic *Eucosmina* and *Enarmoniina (Insecta: Lepidoptera)*. *SHILAP Revta lepid.*, **27** (108): 437-506.

Uwagi o polskich *Tortricidae* (*Lepidoptera*)Remarks on Polish *Tortricidae* (*Lepidoptera*)

JÓZEF RAZOWSKI

Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, ul. Sławkowska 17, 31-016 Kraków

ABSTRACT: Corrections to the *Tortricidae* in the volumes of the „*Lepidoptera* of Poland” are given.

KEY WORDS: *Lepidoptera*, *Tortricidae*, Poland, corrections.

Seria „*Motyle (Lepidoptera) Polski*” (RAZOWSKI 1981, 1983, 1987, 1991) wydawana w ramach „*Monografii Fauny Polski*” najprawdopodobniej nie będzie kontynuowana w nowych warunkach finansowania, mimo zgromadzenia ogromnych materiałów, np. kartotek rozsiedlenia gatunków i piśmiennictwa. Jednak, ukończone w niej *Tortricidae* wymagają, po dziesięciu latach, pewnych poprawek i uwag poczynionych poniżej. Podanie ich w formie niniejszej notatki wydaje się więc uzasadnione.

Poszczególne części opracowania zwójkówek (RAZOWSKI 1983, 1987, 1991) należy uzupełnić m.in. o następujące gatunki, anonsowane już w komentarzach do „*Wykazu zwierząt Polski*” (BUSZKO, RAZOWSKI 1997).

1. W części pierwszej, w plemienu *Cochylini*, należy dodać *Aethes williana* (BRAHM, 1971). Oznaczenie umożliwi m.in. monografia palearktycznych gatunków tego plemienu (RAZOWSKI 1973 [s. 336]), gdzie znajduje się barwna ilustracja imago oraz rysunek genitaliów samca i samicy.
2. W części drugiej (*Olethreutinae*) należy dodać *Aterpia chalybeia* FALKOVITSH, 1966, *Celypha doubledayana* (BARRET, 1872) i *Lobesia abscisana* (DOUBLEDAY, 1849). Pierwszy z nich zilustrowany jest wyłącznie narzą-

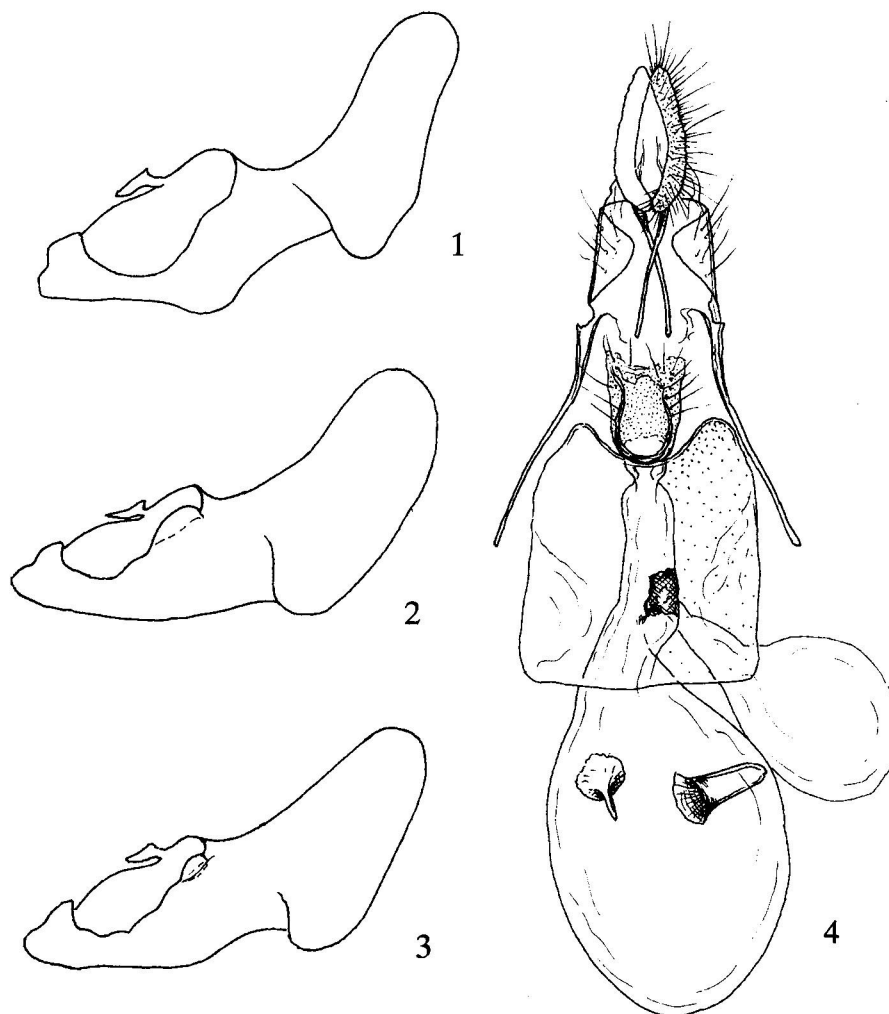
dami genitalnymi w opisie oryginalnym (FALKOVITSH 1966 [s. 870, fig. 6 – genitalia samca]). Barwne ilustracje imagines dwu pozostałych zamieścili BRADLEY i in. (1979 [s. 31 i 70, tabl. 24 i 27]), a narządy genitalne *C. doubledayana*, KUZNETZOV (1978 [s. 444]).

3. W części trzeciej należy dodać *Epinotia kochiana* (HERRICH-SCHÄFFER, 1851), której barwna ilustracja znajduje się w monografii KENNEL'a (1921 [s. 950]) a genitalia samca w pracy KUZNETZOV'a (1978 [s. 500]).

Dwa gatunki wymagają, podobnie jak w całym europejskim piśmiennictwie, pewnych wyjaśnień. W synonimach *Eucosma hohenwartiana* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775) w „Motylach Polski” (RAZOWSKI 1987 [s. 72]) podane są dwa opisane z Anglii taksony, *Carpocapsa Epiblema fulvana* STEPHENS, 1834 i *Catoptria parvulana* WILKINSON, 1859. Według BRADLEY'a i in. (1979) są one synonimami, natomiast BENTINCK i DIAKONOFF (1968), KUZNETZOV (1978) i niektórzy następnii autorzy uznają *hohenwartiana* i *fulvana* za oddzielne gatunki. Forma opisana jako *Catoptria parvulana* jest różnie traktowany, a pierwsi z podanych autorów uznają go za podgatunek *hohenwartiana*. Wydaje się, że interpretacja BRADLEY'a i in. poparta uwagami i opierająca się na zbadaniu okazów angielskich jest słuszna.

Następnym synonimem *hohenwartiana* powinien być *Semasia jaceana* (HERRICH-SCHÄFFER, 1851). W „Motylach Polski” (s. 69) podany jest on jednak jako osobny gatunek z uwagą, że interpretacja ta opiera się na „zasadzie pierwszego rewidenta”, którym w tym przypadku był w moim przekonaniu TOLL (1939). Jednak wcześniej (np. REBEL 1901) *E. jaceana* został zsynonimizowany z *fulvana*, młodszym synonimem *hohenwartiana*. Materiał typowy niestety nie zachował się. HANNEMANN (1961) traktuje *jaceana* jako oddzielny gatunek, a ilustracja potwierdza powyższą interpretację (podobieństwo do jasno ubarwionych *hohenwartiana*). Tak więc *Eucosma jaceana* sensu TOLL, 1939 i RAZOWSKI, 1987 jest innym gatunkiem, nie występującym w obecnych granicach Polski, a mianowicie *Eucosma flavispecula* KUZNETZOV, 1964. Dodatkowo, wkradł się w „Motylach Polski” błąd: na tablicy 5 zamienione zostały podpisy pod fotografiami 7 i 8. Barwne ilustracje *E. hohenwartiana* i jej form (synonimów) podają BRADLEY i in. (1979 [tabl. 37]).

Nazwa *Epiblema sticticanum* (FABRICIUS, 1794) podana w „Motylach Polski” ze znakiem zapytania (s. 96) w synonimach *E. farfarae* (FLETCHER, 1938) jest najstarszym synonimem obecnie powszechnie stosowanym jako ważna nazwa gatunkowa. Rysunek genitaliów samca (s. 200, rys. 66) został błędnie podpisany. Właściwy charakteryzuje się innym kształtem walwy, jak przedstawiono na rysunku (Ryc. 1).

Rys. 1 – 4: 1 – Walwa (valva) *Epiblema sticticanum* (FABRICIUS); 2 – walwa (valva) *E. scutulanum* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER); 3 – walwa (valva) *E. cirsiarum* (ZELLER); 4 – genitalia samicy (female genitalia) *E. scutulanum* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER).

Dyskutowana od dawna kwestia oddzielności *Epiblema scutulanum* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775) i *Tortrix Paedisca cirsiarum* ZELLER, 1843 nie została definitywnie rozwiązana, ale wydaje się, że są to dwa różne gatunki (być może gatunki bliźniacze). Zewnętrznie łatwo rozróżnić jasno ubarwione samce *scutulanum* od ciemnych *cirsiarum*. Samice nato-

miast są do siebie bardzo podobne, ciemne. Ponadto występuje druga forma samców mająca ciemne ubarwienie. Wygląd zewnętrzny dobrze ilustrują BRADLEY i in. (1979 [tabl. 35]). W „Motylach Polski” były traktowane jako jeden gatunek (s. 98). Genitaliowo gatunki te są trudne do odróżnienia i jedynie samice *cirsianum* mają bardziej wydłużony, chociaż słaby skleryt przewodu torebki kopulacyjnej (fig. 211, podpisana jako *scutulanum*; okaz z Zachodniej Ukrainy). Ryc. 4 przedstawia genitalia samicy *scutulanum* typowo ubarwionego okazu pochodzącego z Północnej Polski. Inne cechy nie są prawdopodobnie stałe. Poza tym *cirsianum* nie był dotychczas z Polski wykazany a jedyny okaz samicy, który możnaby tu zaliczyć pochodzi z Podgórek k. Tyńca (Kraków) i był złowiony przez S. BŁESZYŃSKIEGO w latach czterdziestych XX wieku (zbiór Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN). W uzupełnieniu zamieszczam obrazy walw obu gatunków (Ryc. 2, 3).

4. W części ostatniej (RAZOWSKI 1991) obejmującej *Grapholitini*, należy dodać *Cydia nigrostriana* (SNELLEN, 1883). Gatunek ten ilustrują KENNEL (1921 [tabl. 24 – figura barwna]) i KUZNETZOV (1978 [fig. 609 – genitalia samca i fig. 618 – samicy]).

Rysunek genitaliów samca *Cydia medicaginis* (KUZNETZOV, 1962) wymaga pewnej uwagi. Wyrostek kukulusa jest na nim umiejscowiony subkaudalnie, a powinien znajdować się na końcu brzusznej wypukłości, tak jak po lewej stronie narządu tego okazu. Jest to położenie prawidłowe, potwierdzone na innych okazach.

Podobnie jak w monografii KUZNETZOV'a (1978) uznałem *Cydia grunertiana* (RATZEBURG, 1868) za synonim *Cydia pactolana* (ZELLER, 1840). Są to gatunki bardzo do siebie podobne zewnętrznie i genitaliowo, ale wyraźnie różniące się biologią. Porównanie ich zawiera praca FALCK'a i KARSHOLT'a (1993).

SUMMARY

In the particular volumes of the „*Lepidoptera of Poland*” dealing with *Tortricidae* seven species are added, namely: *Aethes williana* (BRAHM), *Aterpia chalybeia* FALKOWITSH, *Celypha doubledayana* (BARRET), *Lobesia abscisana* (DOUBLEDAY), *Epinotia kochiana* (HERRICH-SCHÄFFER), *Epiblema cirsianum* (ZELLER), *Cydia nigrostriana* (SNELLEN) and *C. grunertiana* (RATZEBURG). Synonymy of *Epiblema hohenwarhianum* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER) are discussed. The specimens recorded as *Eucosma jaceana* (HERRICH-SCHÄFFER) refer to *E. flavispecula* (KUZNETZOV). *Epiblema cirsianum* (ZELLER) treated as a synonym of *E. scutulanum* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER) is recognized as distinct.

PIŚMIENNICTWO

- BENTINCK G. A., DIAKONOFF A., 1968: De Nederlandse bladrollers (*Tortricidae*). Monogr. nederl. entomol. Ver. Amsterdam, **3**: 1-201 + 99 tt.
- BRADLEY J. D., TREMEWAN W. G., SMITH A., 1979: British Tortricoid moths, *Tortricidae: Olethreutinae*. The Ray Society, London. 336 ss., 43 tt.
- BUSZKO J., RAZOWSKI J., 1997: *Lepidoptera* – Motyle: [W:] RAZOWSKI J. (red.): Wykaz Zwierząt Polski, **5**: 170-176.
- FALCK P., KARSHOLT O., 1993: *Cydia grunertiana* (RATZEBURG, 1868), stat. rev. – an ignored species of *Tortricidae*. *Nota lepid.*, **16** (2): 79-90.
- HANNEMANN H. J., 1961: Die Wickler (s.str.) (*Tortricidae*) [W:] F. DAHL (red.): Die Tierwelt Deutschlands, **48**. Kleinschmetterlinge oder *Microlepidoptera*. Jena: 852-941.
- KENNEL J., 1921: Die Palaearktischen Tortriciden. *Zoologica Stttgart*: 546-727, tabl. 21-24.
- KUZNETZOV V. I., 1978: *Tortricidae (Olethreutidae, Cochylidae)* – listovertki [W:] Opredelitel nasekhomykh evropeiskoi casti SSSR, **5** *Czeshuekrylye* 1. Nauka. Leningrad: 193-680.
- RAZOWSKI J., 1981: Motyle (*Lepidoptera*) Polski. Część V – *Cossoidea* i *Tortricinae*. Monogr. Fauny Polski, **10**: 1-345 + 28 tt.
- RAZOWSKI J., 1983: Motyle (*Lepidoptera*) Polski. Część VI – *Olethreutini*. Monogr. Fauny Polski, **13**: 1-177 + 11 tt.
- RAZOWSKI J., 1987: Motyle (*Lepidoptera*) Polski. Część VII – Uzupełnienia i *Eucosmini*. Monogr. Fauny Polski, **15**: 1-253 + 15 tt.
- RAZOWSKI J., 1991: Motyle (*Lepidoptera*) Polski. Część VIII – *Grapholitini*. Monogr. Fauny Polski, **19**: 1-187 + 10 tt.
- REBEL H., 1901: II. Theil Famil. *Pyralidae* – *Micropterygidae*: [W:] O. STAUDINGER, H. REBEL, Catalog der lepidopteren des Palaearktischen Faunengebietes. R. Friedlander & Sohn, Berlin.

Zastosowanie atraktantów płciowych w badaniach faunistycznych przezierników (*Lepidoptera: Sesiidae*)

The use of sex pheromones in faunistic studies on clearwing moths (*Lepidoptera: Sesiidae*)

MAREK BĄKOWSKI

Zakład Zoologii Systematycznej UAM, ul. Fredry 10, 61-701 Poznań
e-mail: bakowski@main.amu.edu.pl

ABSTRACT: In the recent years, attracting the clearwing moth adults by the sex pheromones has been the most frequently applied method of the collecting. Some practical remarks concerning the use of sex pheromones in faunistic studies on *Sesiidae* are given.

KEY WORDS: *Lepidoptera*, *Sesiidae*, sex pheromones, traps, method, faunistics.

Wstęp

Przezierniki do niedawna były jedną ze słabiej poznanych rodzin motyli, było to spowodowane niewielką liczbą pozyskiwanych osobników w prowadzonych badaniach faunistycznych. Postacie larwalne przezierników są endofagami i żyją wewnątrz różnych części roślin, dorosłe motyle morfologicznie oraz behawioralnie upodobniły się do błonkówek.

Od czasu zidentyfikowania i zsyntezowania feromonów płciowych przezierników *Synanthedon pictipes* (GROTE et ROBINSON) i *S. exitiosa* (SAY) (TUMLISON i in. 1974) znacznie wzrosło zainteresowanie tą rodziną motyli. Okazało się, że wiele gatunków *Sesiidae* przywabianych jest przez związki, które są łańcuchami 18-to węglowymi alkoholów lub ich octanów, zawierające dwa wiązania podwójne o konfiguracji Z lub E w pozycji 3 i 13 lub 2 i 13 (VOERMAN i in. 1983).

W badaniach faunistycznych *Sesiidae* prowadzonych w Europie najczęściej używane są związki, wyprodukowane w Research Institute for Plant Protection (IPO-DLO) (Wageningen, Holandia). Są to atraktanty opracowane dla sześciu gatunków przezierników: *Sesia apiformis* CL. (api), *Paranthrene tabaniformis* ROTT. (tab), *Pennisetia hylaeiformis* LASP. (hyl), *Synanthedon tipuliformis* CL. (tip), *S. vespiformis* L. (vesp) i *S. myopaeiformis* BKH. (myop). Związki te zawierają, wybrane komponenty chemiczne feromonów przezierników, które eksponowane w dużym stężeniu, mogą oddziaływać na różne gatunki *Sesiidae*, należące nawet do różnych rodzajów.

W tabeli przedstawiono zakres reakcji krajowych gatunków przezierników na poszczególne feromony. Dane te bazują na informacjach literaturowych (VOERMAN i in. 1983, 1984; PRIESNER i in. 1986a, 1986b; ARN i in. 1992; PROLA, BEER 1994; HECQ 1994, 1995; SOBCZYK 1995, 1997; PÜHRINGER 1996, 1997; BĄKOWSKI 1998) oraz na niepublikowanych obserwacjach autora.

Pułapki feromonowe

W badaniach *Sesiidae* stosuje się feromonowe pułapki lepne lub lejkowate. W trakcie badań faunistycznych *Sesiidae*, prowadzonych w różnych częściach kraju, autor stosował pułapki trapezowe typu PL-1 z wymiennymi wkładami lepny. Pułapki tego rodzaju w swojej konstrukcji nawiązują do powszechnie stosowanych pułapek delta traps (HOWSE i in. 1998). W pułapkach tych feromon wieszamy w środku, w jej części szczytowej. Na wewnętrznej spodniej stronie pułapki znajduje się powierzchnia, którą stanowi wymienny wkład lepny, bądź rozłożony równomiernie klej. Najczęściej stosuje się lep produkcji Tanglefoot (USA).

Rzadziej używa się różnego rodzaju pułapki lejkowate typu funnel traps (HOWSE i in. 1998), ich odpowiednikiem krajowym są lejkowate pułapki IBL-1. Autor wystawiał je zazwyczaj łącznie z syntetycznym pyretroidem.

Pułapka lepna PL-1 i pułapka lejkowata IBL-1 są powszechnie stosowane w leśnictwie i ogrodnictwie przy odławianiu motyli, dlatego schemat ich konstrukcji nie został tu przedstawiony. Oba wspomniane typy pułapek, jak również wkłady lepne są produkowane przez Z. D. Chemipan (Warszawa).

Dotychczasowe obserwacje autora oraz informacje podawane w literaturze wskazują, że pułapki lepne w badaniach faunistycznych są zdecydowanie bardziej efektywne niż pułapki lejkowate. Wynika to najprawdopodobniej z łatwiejszego dostępu motyla do dyspensera w przypadku pułapki lepnej. Z drugiej strony zaobserwowano że, przywabione samce znacznie łatwiej przylepiają się do lepu niż wpadają do worka lub pojemnika poniżej lejka pułapki IBL-1.

Jednym z ważniejszych czynników, mających wpływ na liczbę przywabionych motyli jest ekspozycja atraktantu. W zależności od badanego gatunku przeziernika i biotopu, pułapki rozwiesza się na wysokości od 0,2 do 2,5 metra. Dla obserwacji dobrze latających gatunków ksylofagicznych z rodzaju *Synanthedon*, *Pennisetia* i *Paranthrene* pułapki wiesza się z reguły na wysokości od 1,5 do 2,5 metra. W pewnych przypadkach jak przy odłowieniu *Paranthrene insolita* LE CERF lub *Synanthedon loranthe* KR. pułapki powinny być zawieszane w koronach drzew na wysokości powyżej 10 metrów (SOBCZYK 1995, 1996). Obserwując gatunki ryzofagiczne z rodzaju *Chamaesphecia*, *Synanthedon* i *Bembecia* pułapki umieszcza się zazwyczaj wśród roślin żywicielskich tych motyli na wysokości od 0,2 do metra.

Dyspenser powinno się umieszczać w miejscach nasłonecznionych, na pojedynczych drzewach, na brzegu lasu, zarośli lub na szczycie roślin zielnych, w takich miejscach, aby wolna przestrzeń wokół pułapki umożliwiała swobodny lot motyli.

Pułapki sprawdza się w zależności od warunków pogodowych panujących w trakcie przeprowadzania testu. W sprzyjających warunkach, to znaczy w dni słoneczne i przy temperaturze powietrza powyżej 25 °C, pułapki można zdejmować już po 24 godzinach od czasu jej wystawienia.

Bezpośrednie obserwacje przezierników zwabionych do atraktantów wystawionych w terenie

Pułapki feromonowe znajdują zastosowanie gdy chcemy odławiać samce przezierników w różnych biotopach w tym samym czasie. Należy jednak pamiętać, że tylko część osobników wpada do pułapek, a wiele gatunków, szczególnie z grupy ryzofagów sporadycznie łapie się w pułapki. Z powyższych względów, celowe jest prowadzenie bezpośrednich obserwacji motyli zwabionych przez feromony wystawione w odpowiednim biotopie. Każdorazowo w trakcie prowadzonych obserwacji odnotowuje się jaki gatunek został przywabiony, przez jaki feromon, liczbę przywabionych samców oraz godzinę przylotu. Opisujemy również środowisko, w którym były prowadzone obserwacje i warunki pogodowe panujące w tym czasie.

W ten sposób oprócz informacji faunistycznych gromadzimy także dane pozwalające poznać między innymi zakres aktywności dziennej poszczególnych gatunków czy atrakcyjność dla przezierników poszczególnych semiozwiązków.

Dyspenser wystawia się w ten sposób aby feromon był przenoszony przez wiatr w kierunku roślin żywicielskich poszukiwanego gatunku przeziernika. Feromony można rozwieszać pojedynczo lub w grupie, przez co w tym drugim przypadku zakres zwabianych gatunków z reguły jest większy (HECQ 1994).

Podsumowując metoda odłowu samców przy pomocy syntetycznych feromonów płciowych jest wielce pomocna w badaniach faunistycznych, umożliwia szybkie stwierdzenie wielu gatunków *Sesiidae* na badanym obszarze. Należy jednak pamiętać, że efektywność tej metody jest uzależniona od wielu czynników, takich jak: rodzaj i ekspozycja atraktantu, miejsce i czas przeprowadzenia obserwacji, warunki pogodowe. Z drugiej strony sposób zaobserwowanych reakcji samców tych motyli na stosowane feromony jest bardzo zróżnicowany (Tab.)

Tab. Reakcje gatunków przezierników występujących w Polsce, na wybrane rodzaje feromonów

The response of the Polish clearwing moths species on selected pheromones.

gatunek (species)	feromon (pheromone)					
	hyl	api	tab	myop	vesp	tip
1	2	3	4	5	6	7
<i>Pennisetia hylaeiformis</i> (LASP.)	+++		+		+	
<i>Sesia apiformis</i> (CL.)						
<i>S. bembeciformis</i> (HBN.)						
<i>S. melanocephala</i> DALMAN.						
<i>Paranthrene tabaniformis</i> (ROTT.)	+		+++			
<i>P. insolita</i> LE CERF*				++		
<i>Synanthedon scoliaeformis</i> (BKH.)						
<i>S. mesiaeformis</i> (H.-S.)						
<i>S. spheciformis</i> (D. et S.)					+	++
<i>S. stomoxyformis</i> (HBN.)				+		
<i>S. culiciformis</i> (L.)				+		
<i>S. formicaeformis</i> (ESP.)				+		
<i>S. flaviventris</i> (STGR.)						
<i>S. myopaeformis</i> (BKH.)				+++		
<i>S. vespiformis</i> (L.)					+++	
<i>S. conopiformis</i> (ESP.)			++			
<i>S. tipuliformis</i> (CL.)						++
<i>S. loranthi</i> (KR.)						
<i>S. cephiiformis</i> (OCHS.)						
<i>Bembecia ichneumoniformis</i> (D. et S.)		+++		+		
<i>B. megillaeformis</i> (HBN.)				+		
<i>Synansphecia triannuliformis</i> (FRR.)		++				

1	2	3	4	5	6	7
<i>S. muscaeformis</i> (ESP.)	++					
<i>Chamaesphecia annellata</i> (Z.)				+		
<i>Ch. nigrifrons</i> (LE CERF) **					+	+
<i>Ch. leucopsiformis</i> (ESP.)						
<i>Ch. hungarica</i> (TOM.)						
<i>Ch. empiformis</i> (ESP.)		+++		+		
<i>Ch. tenthrediniformis</i> (D. et S.)				++		

Feromony z IPO–DLO Wageningen, opracowane na gatunki przezierników (The pheromones of IPO–DLO Wageningen, prepared for the species):

hyl – *Pennisetia hylaeiformis*, api – *Sesia apiformis*, tab – *Paranthrene tabaniformis*, myop – *Synanthedon myopaeformis*, vesp – *S.vespiformis*, tip – *S.tipuliformis*

+ słabe oddziaływanie (low attraction), ++ średnie oddziaływanie (medium attraction), +++ silne oddziaływanie (high attraction).

*BAKOWSKI, RYRHOLM w druku (in print), **BAKOWSKI, ŚLIWIŃSKI w druku (in print).

SUMMARY

In the recent years, after the identification and synthesis of the first sex pheromone of *Sesiidae* (TUMLINSON et al. 1974), attracting the clearwing moth males by means of sex pheromones has been the most frequent method of collecting. This method is very useful for faunistic studies and enables the recording of species which have a low population density and which cannot be detected easily by other methods.

On the basis of the literature data and author's field observations, information about the attraction of *Sesiidae* species recorded from Poland by sex pheromones (prepared in IPO–DLO Wageningen) is summarized (Tab.).

Efficiency of this method depends on many factors, such as: kind of pheromone, trap placement, habitat, period of field observations and weather conditions. The males of *Sesiidae* are caught by net by the attractants or in various pheromone traps. The most often are used: sticky delta and funnel traps. The traps should be placed at the most suitable height for each group of species. For xylophagous species of *Paranthrene*, *Pennisetia* and *Synanthedon*, the use of sticky delta traps is recommended; the traps should be placed on tree or shrub twigs between 1.5 – 2.5 m above the ground level. As for species living in the roots of herbs, from the genera *Bembecia*, *Synansphecia* and *Chamaesphecia*, author recommends the visual observation of attractants, placed at the top of their host plants.

PIŚMIENICTWO

- BAKOWSKI M., 1998: Zastosowanie pułapek feromonowych w badaniach rozmieszczenia *Synanthedon conopiformis* (ESPER, 1782) (*Lepidoptera*, *Sesiidae*) w Polsce. Przegląd Lubuski, **9**, 3: 8-11.
- ARN H., TOTH M., PRIESNER E., 1992: List of sex pheromones of *Lepidoptera* and related attractants. International Organisation for Biological Control, West Palearctic Regional Section, Working Group: „Use of Pheromones and other Semiochemicals in Integrated Control”. Swiss Federal Research Station, Wädenswil, 2nd Edition. 179 ss.
- HECQ P., 1994: *Sesiidae*: Bilan d'une saison de chasse aux pheromones (*Lepidoptera*). Lambillionea, **44**, 4: 567-570.
- HECQ P., 1995: *Sesiidae*: Saison de chasse 1995 (*Lepidoptera*). Lambillionea, **45**, 4: 497-499.
- HOWSE P., STEVENS I., JONES O., 1998: Insect Pheromones and their Use in Pest Management. Chapman & Hall, London. 369 ss.
- PRIESNER E., DOBLER G., VOERMAN S., 1986a: Synergism of positional isomers in sex-attractant systems of clearwing moths (*Sesiidae*). Ent. Exp. Appl., **41**: 311-313.
- PRIESNER E., WITZGALL P., VOERMAN S., 1986b: Field attraction response of raspberry clearwing moths, *Pennisetia hylaeiformis* LASP. (*Lepidoptera*, *Sesiidae*) to candidate pheromone chemicals. J. Appl. Ent., **102**: 195-210.
- PÜHRINGER F., 1996: Utilities zum Pheromonfang von Sesien (*Lepidoptera*, *Sesiidae*). Ent. Nachr., **3**, 1: 8-12.
- PÜHRINGER F., 1997: Glasflüglernachweise in Österreich (*Lepidoptera*, *Sesiidae*). Mitt. Ent. Arb. Gem. Salzkammergut, **2**: 1-171.
- PROLA C., BEER S., 1994: I feromoni in lepidotterologia e per la conoscenza delle *Sesiidae* italiane. Mem. Soc. Ent. Ital., Genova, **73**: 231-271.
- SOBCZYK T., 1995: Wiederfund von *Paranthrene insolita* LE CERF, 1914 (*Lep.*, *Sesiidae*) in Ostdeutschland. Ent. Nachr. Ber., **39**: 153.
- SOBCZYK T., 1996: *Synanthedon loranthi* (KRALICEK, 1966) in Ostdeutschland (*Lep.*, *Sesiidae*). Ent. Nachr. Ber., **40**: 49-51.
- TUMLINSON J., YONCE C., DOOLITTLE R., HEATH R., GENTRY C., MITCHELL E., 1974: Sex pheromones and reproductive isolation of the lesser peachtree borer and the peachtree borer. Science, **185**: 614-616.
- VOERMAN S., AUDEMARD S., PRIESNER E., 1983: Sex attractants for clearwing moths: *Synanthedon vespiformis* and *Chamaesphracia tenthrediniformis* (and/or *C. empiformis*). Ent. Exp. Apl., **23**: 301-304.
- VOERMAN S., PERSOONS C., PRIESNER E., 1984: Sex attractant for currant clearwing moth *Synanthedon tipuliformis* CL. (*Lep. Sesiidae*). J. Chem. Ecol., **10**: 1371-1376.

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****282. Występowanie *Axinopalpis gracilis* (KRYNICKI, 1832) (*Coleoptera: Cerambycidae*) na Równinie Radomskiej**

Occurrence of *Axinopalpis gracilis* (KRYNICKI, 1832) (*Coleoptera: Cerambycidae*) in Radom Plain

KEY WORDS: *Coleoptera, Cerambycidae, Axinopalpis gracilis*, new records, C Poland.

Axinopalpis gracilis (KRYN.), to chrząszcz ciepłolubny. W Polsce jak dotąd znany z nielicznych stanowisk w czterech krainach. Ostatnio znaleziony został w Kościelcu na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej (MAJEWSKI, CZERWIŃSKI 1999: Wiad. Entomol., 17 (3-4): 179-182).

W okresie od maja 1999 do maja 2000 r., odkryto szereg stanowisk tego gatunku na Równinie Radomskiej (makroregion Wzniesienia Południowomazowieckie). Według podziału na krainy przyjętego w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1990: Kat. Fauny Polski, XXIII, 15: 1-312), obszar ten należy do dwóch jednostek – Wyżyny Małopolskiej i Niziny Mazowieckiej. *Axinopalpis gracilis* to nowy gatunek dla obu tych krain. Ponadto nowy dla Puszczy Kozienickiej i jednocześnie dla Kozienickiego Parku Krajobrazowego.

Stanowiska położone na Wyżynie Małopolskiej:

- Radom - Wośniki (EB09), 27 V 1999, 1 ex., z poczwarki w gałązce dębu szypułkowego *Quercus robur* L., zebranej 19 V 1999 – teren parku dworskiego, leg. et cult. M. MIŁKOWSKI (MM); 13 XI 1999, kilka czynnych i opuszczonych żerowisk, leg. P. GÓRSKI, MM;
- Radom - Jeżowa Wola (EB09), 26 VI 1999, opuszczone żerowisko – skraj lasu, leg. MM; 20 i 26 III 2000, 2 exx., z kilku żerowisk zebranych 12 II 2000, leg. et cult. M. BIDAS, MM;
- Radom - Halinów (EB09), 14–17 II 2000, 6 exx., z żerowisk zebranych 8 I 2000 – grupa drzew, leg. et cult. MM;
- Radom - Las Kapturski (EB09), 17 II 2000, 1 ex., z gałązki dębowej zebranej 9 I 2000 – skraj lasu, leg. et cult. MM;
- Janiszew (EB09), 26 III 2000, 1 ex., z larwy w gałązce zebranej 20 II 2000 – grupa starych drzew, leg. et cult. MM;
- Młodocin Mniejszy (EB08), 10 IV 2000, 1 ex., szczątki imago, opuszczone żerowiska – grupa drzew, leg. MM;
- Klwaty (EC00), 18 IV 2000, 2 opuszczone żerowiska w gałązkach dębu – grupa kilku drzew, leg. MM;
- Grzmucin (EB19), 10 V 2000, 1 ex., z żerowiska zebranego 19 IV 2000, leg. et cult. MM, ponadto stwierdzono kilka opuszczonych żerowisk w gałązkach dębu – skraj lasu;

- Stefanów (DC90), 11 V 2000, 1 ex., z żerowiska zebranego 21 IV 2000, leg. et cult. MM, poza tym kilka opuszczonych żerowisk na samotnie rosnącym dębie;
- Oblas (DB99), 21 IV 2000, kilka żerowisk na przydrożnym drzewie w sąsiedztwie parku pałacowego, leg. MM;
- Mniszek (DB99), 30 IV 2000, liczne żerowiska na dębach przy wiadukcie kolejowym, leg. MM;
- Wólka Domaniewska (DB89), 21 IV 2000, żerowiska w gałązkach dębu na skraju lasu, leg. MM;
- Potkana (DC80), 21 IV 2000, 1 czynne, 3 opuszczone żerowiska na samotnym dębie przy szosie, leg. MM;
- Radom - Krzewień (EC10), 22 IV 2000, 3 opuszczone żerowiska w gałązkach leżących u podstawy dębu rosnącego na miedzy polnej, leg. MM;
- Makowiec (EB18), 25 IV 2000, 1 czynne, kilka opuszczonych żerowisk w gałązkach dębu – przy drodze polnej, leg. MM;
- Bardzice (EB18), 3 V 2000, 1 czynne, 2 opuszczone żerowiska w gałązkach leżących przy podstawie dębu rosnącego na miedzy polnej, leg. MM;
- Łaziska (DB98), 30 IV 2000, liczne czynne i opuszczone żerowiska w gałązkach dębów rosnących na szczycie wzgórza otoczonego polami uprawnymi, leg. MM;
- Alojzów (EB17), 3 V 2000, kilka czynnych i opuszczonych żerowisk w gałązkach dębów rosnących na skraju lasu, leg. L. KUSIO, I. ROKICIŃSKI, MM;
- Anielin (EB27), 3 V 2000, kilka żerowisk w gałązkach – 2 dęby rosnące przy polnej drodze, leg. L. KUSIO, I. ROKICIŃSKI, MM;
- Niedarczów - Dolna Wieś (EB28), 3 V 2000, kilka żerowisk w gałązkach u podstawy samotnego dębu, rosnącego na polu uprawnym, leg. MM.

Stanowiska położone na Nizinie Mazowieckiej i zarazem w Puszczy Kozienickiej:

- Rajec Poduchowny (EB19), 27 IV 2000, 2 exx., z żerowisk zebranych 2 IV 2000, leg. et cult. MM, stwierdzono liczne opuszczone żerowiska w gałązkach dębów szypułkowych *Q. robur*, w tym na odmianie piramidalnej „*Fastigiata*”;
- Aleksandrów (EB29), 8 V 2000, 1 ex., z żerowiska zebranego 15 IV 2000 – samotne drzewo na miedzy, leg. et cult. MM;
- Podgóra (EB39), 6 V 2000, 2 exx., z żerowisk zebranych 15 IV 2000, leg. et cult. MM, liczne opuszczone żerowiska w gałązkach samotnie rosnącego dębu;
- Dąbrowa Kozłowska (EC10), 22 IV 2000, 1 larwa, kilka opuszczonych żerowisk w gałązkach dębu – na skraju lasu, leg. MM.

Na wszystkich podanych stanowiskach roślinę żywicielską larw *A. gracilis* stanowiły wyłącznie dęby szypułkowe *Q. robur*. Zasiadlane były gałązki o grubości 3–10 mm. *A. gracilis* występował zazwyczaj na starych, często samotnych drzewach rosnących na miedzach. Oznacza to, że chrząszcze są dobrymi „lotnikami”, bez przeszkód przemieszczającymi się na znacznie od siebie oddalone drzewa. Cechą wspólną stanowisk było ich silne nasłonecznienie.

Spośród 17 przeszukanych kwadratów (10×10 km) siatki UTM, gatunek ten stwierdzono w 16 z nich. Liczne występowanie *A. gracilis* na Równinie Radomskiej daje podstawę do twierdzenia, że chrząszcz ten ma w Polsce znacznie szerszy zasięg występowania.

Dziękuję doc. dr hab. J. M. GUTOWSKIEMU za cenne wskazówki pomocne w napisaniu tekstu.

Marek MIŁKOWSKI, Radom

283. Drugie stanowisko *Perigona nigriceps* (DEJEAN, 1831) (*Coleoptera: Carabidae*) w Polsce

The second record of *Perigona nigriceps* (DEJEAN, 1831) (*Coleoptera: Carabidae*) from Poland

KEY WORDS: *Coleoptera, Carabidae, Perigona nigriceps*, new record, Wielkopolsko-Kujawska Lowland.

Perigona nigriceps (DEJ.) obecnie jest szeroko rozmieszczonym gatunkiem, arealem swego występowania obejmującym tereny od Hiszpanii aż po Półwysep Bałkański. Prawdopodobnie ojczyzną tego gatunku jest południowa Azja, skąd został zawleczony do Europy Południowej i południowej części Europy Środkowej. W Polsce stwierdzony po raz ostatni w połowie XX wieku, na jedynym stanowisku w Beskidzie Zachodnim (Cieszyn). Drugie stanowisko zostało odkryte niedawno na obszarze Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej:

– Poznań – Cytadela (XU31), 9 IX 1997, 1 ex., w trocinach przy ściętym pniu topoli czarnej, leg. P. JAŁOSZYŃSKI, det. et coll. P. SIENKIEWICZ.

Jak podaje literatura, *P. nigriceps* jest owadem ciepłolubnym, często synantropijnym. Spotykany był w ogrodach, stodołach oraz środowiskach ruderalnych. Polskie okazy z Cieszyna znaleziono w kompoście ze słomy pochodzącej z transportu pomarańczy z Abbazji (BURAKOWSKI i in. 1974: Kat. Fauny Polski, XXIII, 3: 1-430.). *P. nigriceps* jako ciepłolubny „phyto-detriticol”, może być wysiewany z fermentujących i gnijących warzyw lub owoców, z kompostu, słomy czy też wełny drzewnej.

Paweł JAŁOSZYŃSKI, Włocławek
Paweł SIENKIEWICZ, Poznań

284. Kózkowate (*Coleoptera: Cerambycidae*) nowe dla Gór Świętokrzyskich *Cerambycidae* (*Coleoptera*) new to the Świętokrzyskie Mts.

KEY WORDS: *Coleoptera, Cerambycidae*, faunistic records, Świętokrzyskie Mts., Central Poland.

Wymienione poniżej gatunki nie były dotychczas podawane z Gór Świętokrzyskich. Granie Gór Świętokrzyskich przyjąłem zgodnie z podziałem fizjograficznym i geobotanicznym Polski, tzn., szerzej niż w „Katalogu fauny Polski”.

Cortodera humeralis (SCHALLER, 1783)

– Korzecko ad Chęciny (DB52), 19 V i 21 V 1999, w locie, 2 exx.

Grammoptera abdominalis (STEPHENS, 1831)

– Korzecko ad Chęciny (DB52), od 10 V do 1 VI w latach 1997 – 2000, kilkanaście okazów na kwiatach głogu.

– Pasma Zgórskie (DB63), 28 V 1994, w pajęczynie, martwy, 1 ex.

Grammoptera ustulata (SCHALLER, 1783)

– Korzecko ad Chęciny (DB52), od 17 V do 31 V w latach 1997 i 2000, kilkanaście okazów na kwiatach głogu.

Pyrrhidium sanguineum (LINNAEUS, 1758)

– Korzecko ad Chęciny (DB52), 24 V 1997, na leżącym konarze dębu, 1 ex.

Pogonocherus fasciculatus (DE GEER, 1775)

– Kielce, Mójcza, Dyminy, (DB73), liczne okazy, różne daty (w latach 1980 – 2000).

Menesia bipunctata (ZOUBKOFF, 1829)

– Korzecko ad Chęciny (DB52), 10 i 17 IV 1999, hodowla z kruszyny pospolitej – *Frangula alnus* MILL., 3 exx.

Stenolstola dubia (LAICHARTING, 1784)

– Pasma Zgórskie (DB63), od 12 V do 22 VI w latach 1994 – 1997, liczne okazy na lipach.

Tetrops starkii CHEVROLAT, 1859

– Kielce (DB73), 5 VI 1998, 1 ex.; 26 – 28 V 1999, 5 exx., wszystkie na spodniej stronie liści jesionu.

Dziękuję Panu Danielowi KUBISZOWI za sprawdzenie oznaczeń.

Marek BIDAS, Kielce

285. *Leiodes bicolor* (W. L. SCHMIDT, 1841) i *L. ferruginea* (FABRICIUS, 1787) (*Coleoptera: Leiodidae*) – gatunki nowe dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej

Leiodes bicolor (W. L. SCHMIDT, 1841) and *L. ferruginea* (FABRICIUS, 1787) (*Coleoptera: Leiodidae*) – leiodid beetle new to Wielkopolsko-Kujawska Lowland

KEY WORDS: *Coleoptera, Leiodidae, Leiodes bicolor, Leiodes ferruginea*, W Poland, new records.

Leiodes bicolor (SCHMIDT) spotykany jest w Polsce bardzo rzadko, dotychczas podawany był jedynie z Legnicy i ogólnikowo, z Pomorza i Śląska. Występowanie jego odkryte zostało także na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej:

– Krajkowo ad Mosina (XT38), 18 V 1999 - 1♀, 1 XI 1999 - 1♂, 11 VII 2000 - 1♂, 14 VIII 2000 - 9♀ 3♂♂, 22 VIII 2000 - 1♂, 30 VIII 2000 - 2♂♂, 13 IX 2000 - 1♂.

Leiodes ferruginea (FABR.) podawany był jedynie z południowej części kraju, przy czym większość danych pochodzi sprzed kilkadziesiąt lat. Nowe stanowisko odkryte zostało na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej:

– Krajkowo ad Mosina, 12 V 2000 - 1♀, 18 VII 2000 - 2♂♂.

Chrząszcze złapano do pułapek glebowych typu Barbera, znajdujących się na wilgotnej łące. Okres zbierania materiału trwał od połowy kwietnia do listopada. W przypadku *L. bicolor*, liczne odławianie się osobników tego gatunku w sierpniu, może świadczyć o wyraźnej sezonowości pojawu imagines.

Okazy dowodowe znajdują się w zbiorach autorów.

Za potwierdzenie poprawności oznaczeń dziękujemy Panu Danielowi KUBISZOWI.

Szymon KONWERSKI, Poznań
Paweł SIENKIEWICZ, Poznań

286. Nowe stanowiska kilku chrząszczy z rodziny *Meloidae* (*Coleoptera*) na obszarze Poleskiego Parku Narodowego i jego okolic

New records of some beetles of the family of *Meloidae* (*Coleoptera*) from the Polesie National Park and the surrounding area

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Meloidae*, new records, Polesie National Park.

Lytta vesicatoria (LINNAEUS, 1758)

– Brus Stary (UTM: FC50), 22 VI 1992, 1 ex., na bzie czarnym (*Sambucus nigra* L.) w podworskim parku przy stawach rybnych.

Gatunek euroszyberyjski. Od kilkudziesięciu lat nie był obserwowany w Polsce Zachodniej. Ostatnie stanowiska tego gatunku pochodzą z Lubelszczyzny (Nadleśnictwo Lubartów i Włodawa). Na początku lat osiemdziesiątych XX wieku obserwowano osobniki tego gatunku w Lesie Kozłowieckim koło Lubartowa (21 VI 1983, 17 ex., na kwiatach dziurawca lekarskiego – *Hypericum perforatum* L. rosnących na polanie pozrębowej w sosnowym borze mieszanym).

Cerocoma schaefferi (LINNAEUS, 1758)

– Poleski Park Narodowy, Uroczysko Las Tafle koło wsi Wólka Wytycka (FB59), 11 VI 1987, 1 ex., na łące, na kwiatostanie ostrożeńca (*Cirsium oleraceum* SCOP.).

– Poleski Park Narodowy, Uroczysko Dzikie Łąki koło wsi Olszowo (FB49), 6 VI 1996, 9 VI 1998, 4 ex., na łące, na kwiatach rumianu polnego (*Anthemis arvensis* L.).

– Załucze Stare, Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny Poleskiego PN (FB49), 18 VI 1996, 1 ex., osobnik martwy przy budynku.

Gatunek południowoeuropejski, znany także z Azji Mniejszej oraz Algierii. W Polsce stwierdzony w niewielu krainach na pojedynczych stanowiskach. Jest gatunkiem nowym dla Podlasia i Polesia Lubelskiego.

Meloe (Proscarabaeus) proscarabaeus LINNAEUS, 1758

– Wólka Wytycka (FC50), 23 VIII 1993, 1 ex., na piaszczystej drodze przy młodniku sosnowym.

Gatunek eurokaukaski. W Polsce występuje prawdopodobnie na terenie całego kraju. Z Podlasia znany jest jedynie z terenu Puszczy Białowieskiej. Na Polesiu Lubelskim dotychczas nie był obserwowany.

Meloe (Proscarabaeus) violaceus MARSHAM, 1802

– Poleski Park Narodowy, kanał melioracyjny „Doprowadzalnik Urszulin – Zbiornik Retencyjny Wytyczno” koło wsi Michałowska Grobelka (FB59), 17 i 19 V 1997, 2 ex., na śródleśnej drodze.

– Babsk, kanał melioracyjny „Doprowadzalnik Bogdanka – Wola Wereszczyńska” (FB49), 13 V 1998, 1 ex., na piaszczystej drodze.

– Załucze Stare, Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny Poleskiego PN, 23 V 1996, 1 ex., na murawie przed budynkiem.

Gatunek europejski. W Polsce jest najpospolitszym gatunkiem całej rodziny. Najbliższe Poleskiego PN jego dotychczasowe stanowiska są znane z Puszczy Białowieskiej i Rostocza.

Meloe (Eurymeloe) brevicollis PANZER, 1793

– Poleski Park Narodowy, parking turystyczny na śródleśnej polanie we wsi Babsk (FB49), 13 VI 1992 i 7 VI 1997, 2 ex., na piaszczystej drodze przy wilgotnym borze sosnowym.

– Poleski Park Narodowy, Uroczysko Zielone Grądy koło wsi Wólka Wytycka (FC50), 23 VI 1999, 1 ex., przy śródleśnej drodze.

Gatunek eurosyberyjski. W Polsce jest znany z kilku krain. Dotychczas nie był obserwowany na Podlasiu i Polesiu.

Meloe (Eurymeloe) rugosus MARSHAM, 1802

– Karczunek (FB58), 7 IX 1987, 1 ex., na skraju ugoru rolnego i wilgotnego lasu mieszanego, leg. M. HOŁOWIŃSKI.

Gatunek środkowoeuropejski. W Polsce znany z nielicznych stanowisk. Jest gatunkiem nowym dla fauny Podlasia i Polesia.

Wiesław PIOTROWSKI, Urszulin

287. Drugie stanowisko *Longitarsus fulgens* (FOUDRAS, 1860) (*Coleoptera: Chrysomelidae: Alticinae*) w Polsce

The second record of *Longitarsus fulgens* (FOUDRAS, 1860) (*Coleoptera: Chrysomelidae: Alticinae*) from Poland

KEY WORDS: *Coleoptera, Chrysomelidae, Alticinae, Longitarsus fulgens*, distribution, Poland.

Długostopka *Longitarsus fulgens* (FOUD.) jest chrząszczem słabo zbadanym i znanym dotychczas z niewielu rozproszonych stanowisk w różnych krajach środkowej i południowej Europy. W zbiorach autorów wymieniających go ze Śląska w końcu XIX i na początku XX wieku brak jest okazów dowodowych tego gatunku. Stąd też, te ogólnikowe dane mogły polegać na pomyłce. Chrząszcz ten bowiem tylko nieznacznie różni się od pospolicie występującego w kraju *Longitarsus luridus* (SCOP.). Podobieństwa dotyczą tu zarówno wielkości, ubarwienia, jak i pokroju ciała. Cechą pozwalającą na rozróżnienie tych dwóch gatunków (oprócz budowy aparatu kopolacyjnego i spermateki) jest urzeźbienie przedplecza, które u *L. luridus* jest mniej lub bardziej wyraźne lecz zawsze obecne, natomiast u *L. fulgens* zanika, nadając mu lustrzany połysk. Znane są jednak okazy *L. luridus* z Bułgarii, łudząco podobne morfologicznie do *L. fulgens*, gdzie cecha urzeźbienia przedplecza jest bardzo słabo wyrażona. W Polsce jedynym pewnym stanowiskiem występowania tego gatunku było dotychczas Stawno koło Milicza (rezerwat „Stawy Milickie”), gdzie 5 IX 1976 roku jeden samiec został odłowiony na podmokłej łące (BOROWIEC 1978: Pol. Pismo ent., **48**: 423-427.). Kolejne jego stanowisko odkryto na Nizinie Sandomierskiej:

– Rez. „Lasy Janowskie” (UTM: FB00), 18 V 2000, 1♂, leg. R. ŚCIBIOR.

Chrząszcz został schwytany został do ekshaustora wraz z grupą 17 osobników *Epithrix pubescens* (KOCH) i 2 osobników *Psylliodes dulcamarae* (KOCH) z psianki słodkogórz (*Solanum dulcamara* L.), która występuje wśród roślinności przybrzeżnej stawów hodowlanych w rezerwacie. Najprawdopodobniej jednak wymieniona wyżej roślina nie jest żywicielską dla tego gatunku.

Serdecznie dziękuję Panu Prof. dr hab. Lechowi BOROWCOWI za pomoc przy oznaczeniu gatunku. Jemu również został przekazany okaz dowodowy.

Radosław ŚCIBIOR, Lublin

288. Uwagi o występowaniu *Minyops carinatus* (LINNAEUS, 1767) (Coleoptera: Curculionidae) w Polsce

Notes on the distribution of *Minyops carinatus* (LINNAEUS, 1767) (Coleoptera: Curculionidae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Curculionidae, *Minyops carinatus*, new record, distribution, Poland

Minyops carinatus (L.) zamieszkuje Azję Mniejszą, Syrię, Iran, południowe obszary europejskiej części Rosji, Ukrainę, oraz południowe tereny środkowej i zachodniej Europy. Do połowy lat dziewięćdziesiątych morfologia stadiów przedimaginalnych oraz biologia i ekologia tego ryjkowca były nieznane i dopiero prace NAZARENKO (1995: Vest. Zool., 5-6: 81-85.; 1997: Vestn. Zool., 31: 62-66.) wniosły wiele danych z tego zakresu. Wyżej wymieniony autor stwierdził m.in., iż jest to chrząszcz biologicznie związany z roślinami z rodzaju *Ranunculus* – *R. acris* (w hodowli) i *R. polyanthemos* (w terenie).

Przez obszar Polski przebiega północna granica jego zasięgu. Pierwsze informacje o występowaniu tego ryjkowca pochodzą ze Śląska i Tatr. Dane dotyczące pierwszego regionu nie zostały potwierdzone przez ponad 75 lat, a drugiego – uznane za wątpliwe (BURAKOWSKI i in. 1995: Kat. Fauny Polski, XXIII, 20: 1-310.). W okresie powojennym został odnotowany z południowo-wschodniej części kraju przez Cmolucha (1963: Ann. UMCS, sec. C, 17: 17-75.) – Gródek k. Hrubieszowa (Wyżyna Lubelska) i Wanata (1993: Wiad. entomol., 12, 1: 31-36.) – Biała Góra k. Tomaszowa Lubelskiego (Roztocze).

Podczas badań faunistycznych prowadzonych w południowej części Roztocza stwierdzono kolejne stanowisko tego chrząszcza

– Machnów Stary (FA88) - 15 VI 1996, 1♀, leg. R. ROZWĄŁKA.

Odłowiono go do pułapki Barbera w zespole *Origano-Brachypodietum pinnati* występującym na podłożu wapiennym. Ponadto potwierdzono jego obecność na Białej Górze k. Tomaszowa Lubelskiego (2 ex. 13 V 1997). FRANZ i BEIER (1948: Ann. Naturhist. Mus. Wien, 56: 440-549.) uznali go za gatunek termofilny. Kolejne stwierdzenia tego ryjkowca na Roztoczu świadczą o utrzymywaniu się populacji w południowo-wschodniej Polsce oraz potwierdzają jego przywiązanie do siedlisk ciepłych i suchych. Dotychczasowe dane rejestracyjne z obszaru Polski wskazują, że gatunek w zajmowanych przez siebie siedliskach nie tworzy licznych populacji.

Jacek ŁĘTOWSKI, Lublin
Robert ROZWĄŁKA, Lublin

289. Nowe stanowisko *Thera britannica* TURNER, 1925 (Lepidoptera: Geometridae) w Polsce

New record of *Thera britannica* TURNER, 1925 (Lepidoptera: Geometridae) from Poland

KEY WORDS: Lepidoptera, Geometridae, *Thera britannica*, new record, E Poland.

Thera britannica TURNER jest gatunkiem szeroko rozsiadłym w północnej, zachodniej i częściowo środkowej Europie. BUSZKO (2000: Atlas motyli Polski cz. III) podaje *Th. britannica* z południowej części kraju: Sudetów, Sobótki, Gór Świętokrzyskich, Babiej Góry oraz Tatr. Stwierdzony był on też na Pogórzu Dynowskim i Przemyskim oraz w Bieszczadach

(MALKIEWICZ, SOSIŃSKI 1998: Wiad. Entomol., 17, 1: 62.). Rozmieszczenie gatunku w Polsce jest stosunkowo słabo poznane ze względu na bardzo duże podobieństwo do *Th. variata* (DEN. et SCHIFF.) występującego w całym kraju i częste mylenie tych gatunków. Na północ od wymienionych stanowisk *Th. britannica* nie był dotychczas notowany.

W czasie dwuletnich badań inwentaryzacyjnych lepidopterofauny rezerwatu „Jata” na południu Podlasia (woj. mazowieckie) odnotowano tam występowanie *Th. britannica*:
– rezerwat „Jata” ad Łuków (UTM: EC85), 27 V 2000, 1 ex. złowiony na światło, leg. A. BARANOWSKI.

W Polsce gąsienice omawianego gatunku żerują na jodle pospolitej (*Abies alba* MILL.), choć żerowanie tego gatunku poza granicami kraju stwierdzono również na innych gatunkach jodły oraz na innych drzewach szpilkowych. Motyl występuje w dwóch generacjach: 1/V – 2/VI i 3/VII – 2/IX.

Odkryte nowe stanowisko na niżu, znacznie oddalone od dotychczas znanych górskich rejonów występowania *Th. britannica*, daje pełniejszy obraz rozmieszczenia tego gatunku w Polsce i potwierdza postawioną ostatnio hipotezę (MALKIEWICZ, SOSIŃSKI 1998) o występowaniu tego motyla w kraju na obszarach naturalnego zasięgu jodły pospolitej (*Abies alba*) zwłaszcza w rezerwach przyrody na północnych jego krańcach oraz w parkach.

Artur BARANOWSKI, Siedlce
Adam MALKIEWICZ, Wrocław

290. O występowaniu *Dasypolia templi* (THNBG.) i *Polymixis xanthomista* (HBN.) (*Lepidoptera: Noctuidae*) w Górach Stołowych

On the occurrence of *Dasypolia templi* (THNBG.) and *Polymixis xanthomista* (HBN.) (*Lepidoptera: Noctuidae*) in the Góry Stołowe Mts.

KEY WORDS: *Lepidoptera, Noctuidae, Dasypolia templi, Polymixis xanthomista*, distribution, Góry Stołowe Mts., SW Poland.

W dniu 17 września 2000 roku prowadziłem odłów motyli do światła w Górach Stołowych, w sąsiedztwie Błędných Skałek (UTM: WR99). Pomimo mało korzystnych warunków pogodowych odłowiłem dwa interesujące gatunki motyli :

Dasypolia templi (THNBG.) – 2 exx. (leg. et coll. J. SOSIŃSKI)

Ten borealny gatunek znany jest w południowej Polsce z nielicznych stanowisk, położonych na terenach górskich. Z Gór Stołowych dotychczas motyl ten nie był wykazany. W okresie historycznym (przed 1945 rokiem) najbliższym stanowiskiem były Góry Bystrzyckie. Forma, którą spotkałem, różni się od występującej w Tatrach, gdyż posiada wyraźne, żółtawe zabarwienie skrzydeł.

Polymixis xanthomista (HBN.) – 1 ex. (leg. et coll. J. SOSIŃSKI)

Gatunek ten występuje bardzo lokalnie w południowej Polsce, w strefie regla dolnego. Współcześnie wymieniany jest z Pienin, Wzniesienia Gubałowskiego oraz z Tatr (dane niepublikowane). Z Gór Stołowych nie był wykazany, a w okresie historycznym najbliższym stanowiskiem były Duszniki-Zdrój w Kotlinie Kłodzkiej.

Janusz SOSIŃSKI, Poznań

291. Nowe stanowiska rzadko i lokalnie występujących w Polsce gatunków motyli z rodziny *Geometridae* (*Lepidoptera*)

New records of rare and locally occurring geometrids (*Lepidoptera: Geometridae*) from Poland

KEY WORDS: *Lepidoptera*, *Geometridae*, rare species, new records, Poland.

Lomaspilis opis (BUTL.)

– Puszcza Białowieska, Topiło (UTM: FD94), 24–26 V 2000, 7 exx. zwabiono do światła.

Gatunek znany zaledwie z kilku stanowisk, głównie w północno-wschodniej Polsce. Jest to drugie stanowisko tego motyla w Puszczy Białowieskiej; poprzednio stwierdzony był w północno-wschodniej części Puszczy. Zapewne na jej terenie występuje lokalnie, lecz jest szeroko rozsiadany.

Artiora evonymaria (DEN. et SCHIFF.)

– Poznań Dębina (XU20); Poznań Marcekin (XU21); Poznań Kobylepole (XU30); Żabinko (XT28); Puszczykowo (XT29); 3/VIII – 1/IX 1992 – 1999, pojedyncze osobniki odłowiono do światła; 3/V – 2/VI, kilka exx. gąsienic żerujących na *Evonymus europae* L.

Gatunek występuje bardzo lokalnie w południowej i zachodniej Polsce, w rejonie Poznania osiąga najdalej na północ wysunięte stanowiska w środkowej Europie.

Ascotis selenaria (DEN. et SCHIFF.)

– Dąbrowa Lubska (VT94), 19 VIII 1996, 5 exx. odłowiono do światła.

– Bielinek nad Odrą (VU46), 16 VII 1994 - 1 ex., 8 VII 1995 - 1 ex., do światła.

Gatunek spotykany jest bardzo lokalnie w południowej i środkowej części kraju oraz w okolicach Poznania. W Bieliniku podczas obserwacji prowadzonych w latach 1972 – 1984 motyl ten nie był obserwowany. Prawdopodobnie zasiedlił ten rejon w okresie późniejszym, przemieszczając się doliną Odry i zajmując stanowiska najbardziej na północ położone w Środkowej Europie.

Theria rupicaprararia (DEN. et SCHIFF.)

– Murowana Goślina (XU32), 27 II 2000, 7♂♂ i 1♀, o zmierzchu w śródpolnych skupiskach *Prunus spinosa* L.

– Miedzianka ad Kielce (DB64), 24 i 26 II 1999, 2♂♂ ex larva.

Gatunek po raz pierwszy stwierdzony w woj. Świętokrzyskim, a stanowisko w Murowanej Goślinie jest trzecim w Wielkopolsce. Zapewne *T. rupicaprararia* jest w Polsce znacznie bardziej rozprzestrzeniony, aniżeli wynika to z danych literaturowych. Jednakże obserwacje tego gatunku są bardzo utrudnione z uwagi na wczesnowiosenny okres pojawu imago i często panujące w tym czasie mało sprzyjające warunki pogodowe.

Chlorissa cloraria (HBN.)

– Bolechowo ad Murowana Goślina (XU32), 28 VI 1997, 1 ex. złowiono do światła.

Gatunek podawany z nielicznych stanowisk w południowej części Polski; nowy dla Wielkopolski.

Melanthia procellata (DEN. et SCHIFF.)

– Gorzyń ad Międzychód (WU63), 29 V 1999, 2 exx. złowiono do światła,

– Tatry – Dolina Strażyska, Ścieżka Pod Regłami (DV15), 10–11 VI 2000, 4 exx., do światła.

Gatunek znany w Polsce z nielicznych stanowisk w zachodniej, południowej i środkowej części kraju. W ostatnich dwóch dekadach lat kolonizuje nowe tereny. W reglu dolnym Tatr dotychczas nie był stwierdzony, pomimo prowadzonych tu od wielu dziesiątków lat wnikliwych obserwacji.

Rheumaptera hastata (L.)

– Puszcza Białowieska, rezerwat „Michnówka” (FD94), 23 i 25 V 2000, obserwowano kilkanaście osobników latających w dzień.

Gatunek występujący lokalnie w Polsce, związany z torfowiskami wysokimi i borami bagiennym. Dotychczas stwierdzony był w północno-wschodniej części Puszczy Białowieskiej, w rezerwacie „Głuszczyce”.

Perizoma sagittata (F.)

– Biedrusko ad Poznań (XU32), 22 VI 1997, 1 ex. odłowiono przy świetle.

Gatunek spotykany w Polsce bardzo lokalnie na niżu i pogórzu. W Wielkopolsce jest to pierwsza obserwacja tego motyla po 1945 roku.

Eupithecia inturbata (HBN.)

– Przełęcz Łądecka (XR38), 14–17 VIII 1999 - 14 exx., spoczywające w dzień na pniach *Acer platanoides* L.

Gatunek występuje w Polsce bardzo lokalnie, znany zaledwie z kilku stanowisk w zachodniej części kraju i z Puszczy Białowieskiej.

Eupithecia valerianata (HBN.)

– Puszcza Białowieska, Topiło (FD94), 25–26 V 2000 - 4 exx., do światła.

Gatunek spotykany jest w Polsce lokalnie, na rozproszonych stanowiskach. Dotychczas nie był wykazany z Puszczy Białowieskiej.

Eupithecia selinata H.-S.

– Bolechowo ad Poznań (XU32); Poznań Kobylepole (XU30); 2/VI – 2/VII 1992 – 2000, kilka exx., do światła.

Gatunek rozsiadłony w Polsce bardzo lokalnie, nowy dla Wielkopolski.

Eupithecia cauchiata (DUP.)

– Wyspa Uznam, Świnoujście (VV47), 12 VIII 1998, 2 exx. gąsienic żerujących na *Solidago virgaurea* L.; 19 VI 2000 - 1 ex., do światła.

– Puszcza Białowieska, Topiło (FD94), 23 i 25 V 2000 - 2 exx., do światła.

– Mielnik ad Siemiatycze (FD30), 20 V 2000 - 5 exx., do światła.

W Polsce należy do bardzo rzadko spotykanych gatunków *Macrolepidoptera* i znany jest zaledwie z kilku stanowisk na niżu i pogórzu. Z Pomorza Zachodniego wykazany w okresie historycznym. W województwie podlaskim dotychczas nie był obserwowany.

Eupithecia abbreviata STEPH.

– Poznań Kobylepole (XU30), 30 V 1998 - 1 ex., 1 V 2000 - 1 ex., do światła.

Gatunek znany z rozproszonych stanowisk w zachodniej i środkowej części kraju oraz z Puszczy Białowieskiej; nowy dla Wielkopolski.

Gymnoscelis rufifasciata (HAW.)

– Poznań Sołacz (XU31), 28 VII 1999 - 1 ex., 2 VIII 1999 - 1 ex., 3 VII 2000 - 1 ex., 22 VIII 2000 - 1 ex., do światła; Poznań Kobylepole (XU30), 3 VIII 1999 - 2 exx., 26 IV 2000 - 2 exx., 20 VIII 2000 - 1 ex., 28 VIII 2000 - 1 ex., do światła.

Gatunek znany w Polsce z nielicznych stanowisk w zachodniej części kraju oraz z województwa pomorskiego; nowy dla Wielkopolski. Niewątpliwie *G. rufifasciata* dopiero w ostatnich latach zasiedlił środkową Wielkopolskę, bowiem w poprzednich latach, pomimo intensywnych badań, gatunek nie był stwierdzony na wymienionych stanowiskach.

Wszystkie obserwacje oraz oznaczenia dokonane zostały przez autora.

292. *Hydraecia petasitis* (DOUBLEDAY) (*Lepidoptera: Noctuidae*) w Wielkopolsce

Hydraecia petasitis (DOUBLEDAY) (*Lepidoptera: Noctuidae*) in Wielkopolska region

KEY WORDS: *Lepidoptera, Noctuidae, Hydraecia petasitis*, new record, Wielkopolska Upland.

W trakcie badań prowadzonych na terenie Leśnego Zakładu Doświadczalnego – Siemianice, natrafiono na nie wykazany od ponad 100 lat, z obszaru Polski nizinnej, gatunek motyla z rodziny sówkowatych. Jest nim *Hydraecia petasitis* (DOUBL.):

– LZD Siemianice, Mroczeń 182 m n.p.m. (UTM: YS07), 12 VIII 2000, 1ex. – odłowiony do światła.

Według większości autorów omawiany gatunek występuje na pogórzu i w niższych położeniach górskich. Stanowisko w miejscowości Mroczeń jest obecnie najniżej położonym, znanym stanowiskiem *H. petasitis* w Polsce. Omawiany gatunek wykazywany był dotychczas z nielicznych stanowisk na obszarze Małopolski i Śląska. Od Bieszczadów po Sudety, notowane m.in. z następujących stanowisk: Bożygnew, Cichy Kącik, Góry Sowie, Jabłonki, Ligota Tworkowa, Oświęcim, Stuposiany, Sanka, Zatwarnica, Tatrzański PN – „Zazadnia”.

Roman WAŚALA, Poznań

293. Bujanki (*Diptera: Bombylidae*) Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego

Bombylidae (*Diptera*) of the Górzno-Lidzbark Landscape Park

KEY WORDS: *Diptera, Bombylidae*, faunistics, N Poland.

Podczas badań muchówek wyższych (*Diptera: Calyptrata*) prowadzonych w Górznieńsko-Lidzbarskim Parku Krajobrazowym odławiałem również muchówki z rodziny *Bombylidae*. Informacje na temat występowania bujanek w Polsce (szczególnie w północnej części kraju) wymagają aktualizacji i uzupełnienia. Wobec tego faktu publikacja uzyskanych danych jest w pełni uzasadniona. Na terenie parku (DD19, DD09), w latach 1995 – 1997 stwierdziłem obecność 13 gatunków *Bombylidae*:

Anthrax varia FABRICIUS, 1794

Górzno (DD19): 28 VI 1995 - 1 ex.; Buczkowo (DD19): 3 VII 1997 - 4 exx.; Czarny Bryńsk (DD19): 27 VII 1997 - 3 exx.

Exoprosopa capucina (FABRICIUS, 1781)

Karw (DD09): 27 VI 1996 - 1 ex.; Nosek (DD19): 3 VII 1997 - 1 ex.;

Thyridanthrax afer (FABRICIUS, 1794)

Klonowo (DD19): 14 VII 1996 - 1 ex.

Thyridanthrax fenestratus (FALLEN, 1814)

Buczkowo (DD19): 3 VII 1997 - 2 exx.

Hemipenthes maurus (LINNAEUS, 1758)

Górzno (DD19): 3 VI 1995 - 1 ex.

Hemipenthes morio (LINNAEUS, 1758)

Czarny Bryńsk (DD19): 29 V 1995 - 7 exx.; Klonowo (DD19): 27 V 1996 - 2 exx.; Nosek (DD19): 1 VII 1997 - 2 exx.; Buczkowo (DD19): 1 VII 1997 - 5 exx.

Muchówki tego charakterystycznego gatunku licznie występowały na murawach psammofilnych, nasłonecznionych skrajach lasów sosnowych i piaszczystych drogach.

Villa circumdata (MEIGEN, 1804)

Nosek (DD19): 28 VII 1996 - 1 ex.; Buczkowo (DD19): 3 VII 1997 - 1 ex.

Villa hottentotta (LINNAEUS, 1758)

Nosek (DD19): 24 VII 1996 - 1 ex.

Villa humilis (RUTHE, 1831)

Nosek (DD19): 3 VII 1997 - 1 ex.; Buczkowo: 3 VII 1997 - 1 ex.

Systoechus sulphureus (MIKAN, 1796)

Buczkowo (DD19): 15 VII 1997 - 1 ex.

Bombylius major LINNAEUS, 1758

Górzno (DD19): 28 IV 1995 - 1 ex.; Nosek (DD19): 22 IV 1996 - 1 ex., 7 V 1997 - 7 ex.; Czarny Bryńsk (DD19): 22 IV 1996 - 1 ex., 4 V 1997 - 1 ex.; Klonowo (DD19): 22 IV 1996 - 1 ex., 4 V 1997 - 1 ex.; Buczkowo (DD19): 5 V 1997 - 1 ex., 4 V 1997 - 1 ex.

Gatunek ten występował bardzo licznie wiosną (dni słoneczne) na murawach kserotermicznych i psammofilnych, skrajach lasu, zrębach i przydrożach na terenie całego parku przez cały okres badań.

Bombylius vulpinus MEIGEN, 1820

Fiałki (DD19): 1 VII 1995 - 1 ex.; Buczkowo (DD19): 3 VII 1997 - 4 exx.

Phthiria canescens LOEW, 1846

Buczkowo (DD19): 3 VII 1997 - 3 exx., 15 VII 1997 - 1 ex.

Krzysztof SZPILA, Toruń

294. Nowe stanowisko *Keroplatus tipuloides* BOSC (*Diptera: Keroplatidae*) w Polsce

New record of *Keroplatus tipuloides* BOSC (*Diptera: Keroplatidae*) from Poland

KEY WORDS: *Diptera, Keroplatidae, Keroplatus tipuloides*, faunistics, new locality, NE Poland.

Podczas badań faunistycznych prowadzonych w Puszczy Boreckiej został złowiony jeden okaz *Keroplatus tipuloides* BOSC, 1792. Gatunek ten znany był jak dotąd w Polsce jedynie z dwóch okazów złowionych w Górach Świętokrzyskich i w Puszczy Białowieskiej (MIKOŁAJCZYK 2000: Wiad. entomol., **19**: 25-27.). W związku z rzadkością występowania i planowanym objęciem ochroną tej interesującej muchówki, celowe jest podanie kolejnej informacji o jej obecności na terenie Polski:

– Puszcza Borecka, Czerwony Dwór (UTM: EF70), 27 VII 1992 - 1 ♀, leg. T. PAWLIKOWSKI.
Okaz dowodowy znajduje się w MiIZ PAN w Warszawie.

Krzysztof SZPILA, Toruń

295. Nowe stanowiska *Pollenia similis* JACENTKOVSKY, 1942 i *Stomorhina lunata* (FABRICIUS, 1805) (Diptera: Calliphoridae) w Polsce

New records of *Pollenia similis* JACENTKOVSKY, 1942 and *Stomorhina lunata* (FABRICIUS, 1805) (Diptera: Calliphoridae) from Poland

KEY WORDS: Diptera, Calliphoridae, *Pollenia similis*, *Stomorhina lunata*, faunistics, new locality, Poland.

Pollenia similis JACENT. i *Stomorhina lunata* FABR. były znane na terenie Polski jedynie z usytuowanego w strefie zboczowej doliny Wisły (w okolicach Chełmna) rezerwatu „Zbocza Płutowskie” (UTM: CE20) (SZPILA 2000: Pol. Pismo ent., **69**: 355-361.). Na skutek dalszych badań terenowych i przejrzania zbiorów znajdujących się w IZiM PAN w Warszawie stwierdzono kolejne miejsca występowania obu wyżej wymienionych gatunków na obszarze Polski:

Pollenia similis JACENTKOVSKY, 1942

- Nowa Aleksandria [Puławy] (UTM: EB69), Biblioteka Nowoaleksandryjskiego Instytutu Rolnictwa i Leśnictwa [obecnie IUNG] – okno, 19 III 1911 - 1♂ leg. A. ILINSKIJ.
- Puszcza Sandomierska, Nadleśnictwo Rudnik (EA88): szkółka leśna, 5 XI 1997 - 4♂♂ 8♀♀ zebrane w pułapki Malaise'a przez ekipę IZiM PAN w Warszawie; Leśnictwo Groble, 1998 - 2♂♂ zebrane w pułapki Moerickego w łągu jesionowo-wiązowym przez ekipę IZiM PAN w Warszawie.
- Toruń (CD37): Hotel Asystencki nr 1 – okno, 28 IX 2000 - 1♂ 3♀♀ leg. K. SZPILA, 11 X 2000 - 1♂ leg. K. SZPILA, 3 XI 2000 - 2♂♂ leg. K. SZPILA; Instytut Ekologii i Ochrony Środowiska – okno, 20 XI 2000 - 1♂, leg. K. SZPILA.

Stomorhina lunata (FABRICIUS, 1805)

- Włocławek (CD73), rezerwat „Kulin”, 2 VIII 1999 - 1♂ leg. K. SZPILA.

Krzysztof SZPILA, Toruń

296. Nowe stanowiska *Cordulegaster bidentata* SÉLYS, 1843 (Odonata: Cordulegastridae) w Bieszczadach

New records of *Cordulegaster bidentata* SÉLYS, 1843 (Odonata: Cordulegastridae) from the Bieszczady Mountains

KEY WORDS: Odonata, Cordulegastridae, *Cordulegaster bidentata*, new records, Poland.

Cordulegaster bidentata SÉLYS jest jednym z dwóch występujących w Polsce przedstawicieli rodzaju *Cordulegaster* LEACH, 1815. Jest to ważka typowa dla terenów górskich i wyżynnych, związana ze strumieniami i obszarami źródłowymi.

Omawiany gatunek został dotychczas podany z Polski z ponad 40 stanowisk. Jest on znany jest przede wszystkim z Karpat, rzadziej był stwierdzany także w Karkonoszach, Górach Izerskich, Kaczawskich i Świętokrzyskich. Znane są też dwa stanowiska spoza obszarów górskich: z Górnego Śląska (Tarnowskie Góry) i okolic Krakowa.

Jak dotąd brak było danych o występowaniu *C. bidentata* w Bieszczadach. Wzmiankują go jedynie SAWKIEWICZ i ŻAK (1966: Roczn. Muz. górnośl. Bytom, ser. Przyn., **3**: 73-132.), wykorzystując 14 samców pochodzących z tego masywu w analizie morfometrycznej imagines. Nie podają oni jednak żadnych stanowisk. W celu uzupełnienia tej luki w naszym stanie wiedzy, podajemy więc poniżej dwa nowe stanowiska *C. bidentata* z Bieszczadów:

- SW od wsi Smerek, dolina potoku Smerek (koordynaty: 49°08'N, 22°25'E; UTM: FV04): 25 VII 2000, 2♂♂, leg. K. PAŁKA.

– NE od wsi Krywe, kamieniołom w dolinie Sanu (49°15'N, 22°31'E; FV15): 22 VIII 2000, 2♀♀, leg. (foto) S. ROUYS et J. THEUERKAUF.

Z uwagi na dobry stan wód powierzchniowych Bieszczadów, należy oczekiwać tu odonatofauny bogatej i o naturalnym charakterze – a więc też i stwierdzenia wielu stanowisk *C. bidentata*. Dlatego fakt, że podane powyżej dane są pierwszymi na ten temat, świadczy o niskim stopniu zbadania tej krainy. Dotychczas podano z niej zaledwie 12 gatunków ważek. Lokuje to Bieszczady wśród najslabiej zbadanych odonatologicznie krain geograficznych Polski. Konieczne jest więc podjęcie prac, mających na celu inwentaryzację odonatofauny Bieszczadów. Bez takich prac trudno sobie wyobrazić późniejsze analizy zmian tej fauny pod wpływem czynników naturalnych i antropogenicznych. Cenne są też wszelkie dane, nawet fragmentaryczne i dotyczące gatunków pospolitych, zbierane przy okazji innych badań, jak też pochodzące ze zbiorów muzealnych.

Dziękujemy Krzysztofowi PALCE za przekazanie okazów z doliny Smereka oraz Rafałowi BERNARDOWI za cenne uwagi wykorzystane w pracy.

Paweł BUCZYŃSKI, Lublin

Jörn THEUERKAUF, Osterholz-Scharmbeck (Niemcy)

Sophie ROUYS, Nouméa (Nowa Kaledonia)

297. Nowe dane o występowaniu *Diaspidiotus alni* (MARCHAL, 1909) (*Hemiptera: Coccoidea: Diaspididae*) w Polsce

New data on the occurrence of *Diaspidiotus alni* (MARCHAL, 1909) (*Hemiptera: Coccoidea: Diaspididae*) in Poland

KEY WORDS: *Coccoidea*, *Diaspididae*, *Diaspidiotus alni*, distribution, SE Poland, Sandomierska Lowland.

W Palearktyce rodzaj *Diaspidiotus* BERLESE reprezentowany jest przez 64 gatunki, w Europie Środkowej przez 15 gatunków (KOZAR F. (red.) 1998: Catalogue of Palearctic *Coccoidea*. Akademiai Kiado, Budapest. 526 ss.). W Polsce przedstawicielem tego rodzaju jest tylko *Diaspidiotus alni* (MARCHAL), który dotychczas został wykazany tylko raz, 65 lat temu z okolic Krakowa na *Alnus* sp. (KAWECKI Z., 1935: Spraw. Kom. Fizjogr. PAU, Kraków, **68/69**: 73-90.). Od tamtej pory nikt go nie spotkał nawet w tych regionach Polski, gdzie prowadzone były intensywne prace faunistyczne. Ponieważ materiał z Krakowa zaginął, KAWECKI uznał go za gatunek wątpliwy dla fauny Polski (KAWECKI Z., 1985: Kat. Fauny Polski, z. 5. PWN, Warszawa. 108 ss.). Niemniej Koteja umieścił go w wykazie zwierząt Polski (KOTEJA J., 1991: [W:] RAZOWSKI J.(red.): Wykaz zwierząt Polski, t. 1: 19-124.).

Prowadzone w ostatnich latach badania faunistyczne wykazały obecność tego tarczownika we wschodniej Małopolsce:

– Nizina Sandomierska: Korczowiska ad Sokołów Małopolski (EA77), 19 VIII 1999, 30 exx., leg. et det. B. ŁAGOWSKA.

Na wymienionym stanowisku *D. alni* występował licznie na pniach i gałęziach olch rosnących wokół niewielkiego zbiornika wodnego znajdującego się obok opuszczonej cegielni. Liczne tarczki przykrywające ciała obumarłych samic znajdowane były również na pniach olchy, z których zbudowane było ogrodzenie zbiornika.

D. alni jest gatunkiem europejskim, znanym z Austrii, Francji, Niemiec, Węgier i Ukrainy. Zaliczany jest do gatunków borealnych, najczęściej występuje na drzewach rosnących na brzegach rzek. Żyje na pniach i gałęziach *Alnus*, *Carpinus*, *Fagus*, *Populus*, *Quercus*. Na *Alnus* jest zwykle znajdowany pod odstającą, cienką warstwą kory.

Bożena ŁAGOWSKA, Lublin

KRONIKA

CHRONICLE

44 Zjazd Polskiego Towarzystwa Entomologicznego Spała, 14 – 16 września 2001 r.

W dniach 14 – 16 września 2001 roku odbył się w Spale 44 Zjazd Polskiego Towarzystwa Entomologicznego. Organizatorami zjazdu były: poznański Oddział PTEnt., Katedra Entomologii Akademii Rolniczej im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu oraz Ojcowski Park Narodowy. W Zjeździe uczestniczyło blisko 120 osób. Program spotkania polskich entomologów obejmował część naukową zorganizowaną pod hasłem: „Perspektywy rozwoju entomologii polskiej w XXI wieku”, a także tradycyjnie, jak co trzy lata – Walne Zgromadzenie Członków PTEnt..

Uczestników Zjazdu, w ramach ceremonii otwarcia w dniu 14 września o godz. 11, powitał Prezes PTEnt. prof. dr hab. Janusz NOWACKI. Następnie w imieniu gospodarzy terenu głos zabrał mgr Jacek TABOR reprezentujący Spalski Park Krajobrazowy. Przedstawił on uczestnikom walory przyrodnicze Lasów Spalskich. Ceremonię otwarcia Zjazdu uświetniły dwa referaty inauguracyjne: prof. dr hab. Zbigniewa T. DĄBROWSKIEGO „Wyzwania dla entomologii rolniczej XXI wieku a system finansowania nauki w Polsce” oraz dr hab. Marka W. KOZŁOWSKIEGO „Owady w edukacji przyrodniczej dzieci i młodzieży”.

W godzinach popołudniowych pierwszego dnia Zjazdu odbyło się Walne Zgromadzenie Członków, które ze względu na brak „zwykłej większości pełnoprawnych członków Towarzystwa” rozpoczęło się w drugim terminie o godz 14.30. Zgromadzonych powitał Prezes J. NOWACKI, a następnie przyjęto zaproponowany wcześniej porządek obrad. Przed przystąpieniem do zebrania sprawozdawczo-wyborczego rozpatrzone zostały wnioski Zarządu Głównego dotyczące:

1. Nadania Członkostw Honorowych trzem wybitnym entomologom z kraju. Zarząd Główny zgłosił następujące kandydatury: prof. dr hab. Maria BEIGER, prof. dr hab. Jerzy PAWŁOWSKI i prof. dr hab. Andrzej SZEPTYCKI. Po przedstawieniu krótkiego curriculum vitae odbyło się tajne głosowanie, w wyniku którego zdecydowaną większością głosów, wszystkim kandydatom nadano Honorowe Członkostwa PTEnt.
2. Rozpatrzenia odwołania dr Stefana MIELEWCZYKA od decyzji Sądu Polubownego oddalającej Jego wniosek o rozwiązanie problemów spornych polegających na nieetycznym zachowaniu się kolegów entomologów. Po przedstawieniu problemu, odczytaniu pism skierowanych do siebie przez strony konfliktu oraz orzeczenia Sądu Polubownego, przeprowadzono dyskusję i głosowanie. W wyniku głosowania zdecydowaną większością głosów Walne Zgromadzenie oddaliło skargę dr MIELEWCZYKA podtrzymując tym samym decyzję Sądu Polubownego.

W dalszej części Walne Zgromadzenie rozpoczęło Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze. Na przewodniczącego obrad zaproponowano „Seniora Zgromadzenia” Członka Honorowego PTEnt. prof. dr hab. Macieja MROCZKOWSKIEGO. W imieniu ustępującego Zarządu Głównego sprawozdanie za minioną trzyletnią kadencję przedstawił Prezes prof. J. NOWACKI (sprawozdanie – załącznik 1). W dalszej kolejności przedstawione zostały sprawozdania Skarbnika, Komisji Rewizyjnej oraz Sądu Polubownego. Kończąc swoje sprawozdanie Komisja Rewizyjna postawiła wniosek: „o udzielenie absolutorium ustępującemu Zarządowi Głównemu”, a prowadzący Zebranie zarządził głosowanie. W wyniku głosowania wniosek przyjęto jednogłośnie bez głosów przeciwnych i wstrzymujących się (12 członków ustępującego Zarządu Głównego nie brało udziału w głosowaniu).

W dalszej części Zebrania przystąpiono do wyboru władz Towarzystwa – Zarządu Głównego, Głównej Komisji Rewizyjnej oraz Sądu Polubownego, na nową trzyletnią kadencję. W wyniku tajnego głosowania na jedyną zgłoszoną wcześniej listę kandydatów do Zarządu Głównego, przyjęto tę listę przy 64 głosach „za”, braku głosów „przeciw”, 2 głosach „wstrzymujących się” i 1 głosie nieważnym. Natomiast Komisję Rewizyjną i Sąd Polubowny wybrano w głosowaniach jawnych zdecydowaną większością głosów spośród kandydatów zgłoszonych z sali.

Po przeprowadzeniu głosowań w trakcie krótkiej przerwy nastąpiło ukonstytuowanie się nowo wybranych władz:

Zarząd Główny:

Prezes	– prof. dr hab. Janusz NOWACKI
V-ce Prezes	– prof. dr hab. Klara BARTKOWSKA
V-ce Prezes	– prof. dr hab. Jarosław BUSZKO
Sekretarz Generalny	– dr Marek BUNALSKI
Skarbnik	– mgr inż. Paweł SIENKIEWICZ
Bibliotekarz	– dr Marek WANAT
Członkowie Zarządu	– prof. dr hab. Józef BANASZAK
	– prof. dr hab. Tadeusz BARCZAK
	– prof. dr hab. Stanisław CZACHOROWSKI
	– prof. dr hab. Jacek ŁĘTOWSKI
	– prof. dr hab. Ryszard SZADZIEWSKI
	– dr hab. Dariusz TARNAWSKI

Komisja Rewizyjna:

Przewodniczący	– prof. dr hab. Barbara WILKANIEC
Z-ca Przewodniczącego	– mgr Roland DOBOSZ
Członek	– dr Ewa DURSKA

Sąd Polubowny:

Przewodniczący	– prof. dr hab. Antoni KUŚKA
Z-ca Przewodniczącego	– prof. dr hab. Małgorzata SKRZYPCZYŃSKA
Członkowie	– prof. dr hab. Maciej MROCZKOWSKI
	– dr inż. Lech BUCHHOLZ
	– mgr Agnieszka SOSZYŃSKA

Prezes nowo wybranego Zarządu Głównego podziękował Walnemu Zgromadzeniu za powierzenie władzy w Towarzystwie kierowanemu przez niego Zarządowi Głównemu. Zapewnił zebranych, że głównymi kierunkami działalności Towarzystwa będzie polityka związana z uaktywnieniem członków Towarzystwa, dbałość o dalszy rozwój PTEnt., o wysoki poziom merytoryczny wydawnictw Towarzystwa. Zapowiedział też, że nastąpią zmiany w redakcjach wydawnictw Towarzystwa.

W końcowej części Walnego Zgromadzenia w ramach wolnych wniosków prof. Antoni KUŚKA zgłosił wniosek aby podjąć uchwałę o wystosowaniu pisma do Prezydenta Rzeczypospolitej z protestem przeciwko zwolnieniu ze stanowiska Dyrektora Tatrzańskiego Parku Narodowego dr inż. Wojciecha GAŚIENICY-BYRCYNA. Po przeprowadzeniu burzliwej dyskusji w głosowaniu jawnym zdecydowaną większością głosów uchwała taka została podjęta (treść pisma – załącznik 2).

Zamykając obrady Walnego Zgromadzenia Prezes PTEnt. podziękował prowadzącemu Zebranie Sprawozdawczo Wyborcze prof. Maciejowi MROCZKOWSKIEMU oraz wszystkim zebranym i zaprosił wszystkich uczestników na uroczystą kolację. W sympatycznej atmosferze biesiady, przy świecach i lampce wina, wśród burzliwych lecz przyjacielskich dyskusji, dobiegł końca pierwszy dzień spotkania polskich entomologów.

Drugi dzień Zjazdu poświęcony był w całości części naukowej. W godzinach przedpołudniowych odbyła się sesja referatowa, na której zaprezentowane zostały zamówione przez organizatorów referaty:

- prof. dr hab. Józefa BANASZAKA pt. „Badania nad owadami zapyłającymi w Polsce na tle krajów Europy”;
- prof. dr hab. Tadeusza BARCZAKA pt. „Stan poznania i kierunki badań nad pasożytami mszyc (*Hymenoptera Parasitica*) w Polsce”;
- doc. dr hab. Wiesława KRZEMIŃSKIEGO pt. „Znaczenie poznania kopalnych form owadów dla badań nad systematyką i filogenezą tej grupy”.

Po przerwie obiadowej odbyła się sesja posterowa, będąca forum, na którym liczne placówki naukowe z całej Polski prezentowały własne kierunki badawcze w zakresie entomologii. Przedstawiano zarówno wyniki dotychczasowych badań jak również kierunki badawcze będące w sferze zainteresowań entomologów w najbliższej przyszłości. Zaprezentowano 69 posterów blisko 100 autorów, prezentujących szeroki zakres tematyczny: od prac dotyczących systematyki w tym paleoentomologii, morfologii, biologii, faunistyki i zoogeografii, ekologii po prace z entomologii stosowanej. Prezentowane postery cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem ponieważ prezentowały podsumowanie osiągnięć polskiej entomologii w okresie końca XX wieku. Prezentowały także aktualnie prowadzone i planowane do rozpoczęcia kierunki badań nad owadami. Z zaprezentowanych posterów wynika, że następuje wyraźne nasilenie badań nad przyczynami zagrożeń owadów w naturalnych środowiskach i możliwościami ich eliminowania. Prowadzone są także liczne badania mające na celu waloryzację ekosystemów z wykorzystaniem owadów jako doskonałych bioindykatorów.

Na ostatni dzień Zjazdu, niedzielę 16 września, zaplanowana była wycieczka naukowa do rezerwatów leśnych w okolicy Spały. Niestety ze względu na ciągłe opady deszczu nie odbyła się.

Janusz NOWACKI, Poznań
Prezes ZG PTEnt.

Załącznik 1: Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Entomologicznego w kadencji od 5 IX 1998 do 14 IX 2001 roku, przedstawione na Walnym Zgromadzeniu Członków PTEnt. w dniu 14 września 2001 r w Spale.

W minionej trzyletniej kadencji działalność Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Entomologicznego skoncentrowana była na wykonywaniu zadań związanych z działalnością statutową zapewniającą sprawne funkcjonowanie i dalszy rozwój Towarzystwa. W okresie sprawozdawczym Zarząd Główny odbył 10 posiedzeń, których przedmiotem były sprawy członkowskie, wydawnicze, organizacyjne oraz finansowe.

A. Sprawy członkowskie

Na dzień 31 sierpnia Towarzystwo nasze liczy 412 członków w tym 15 Członków Honorowych. W minionej kadencji w szeregi naszego Towarzystwa wstąpiły 72 osoby, z tego w 1999 roku 25 osób, w 2000 – 21 osób i w 2001 – 26 osób.

W minionym trzyleciu spośród naszych członków ubyły 23 osoby w tym na zawsze odeszło 10 profesorów: prof. Stanisław BURDAJEWICZ, prof. Zdzisław CMOLUCH, prof. Zofia GOŁĘBIEWSKA – Członek Honorowy, prof. Sędzimir KLIMASZEWSKI, prof. Jadwiga LACHMAJER, prof. Feliks PIOTROWSKI, prof. Zbigniew SCHNEIDER, prof. Alfred SZMIDT, prof. Władysław WĘGOREK – Członek Honorowy, prof. Krystyna WYROSTKIEWICZ.

W stosunku do poprzedniej kadencji znacznie poprawiło się opłacanie składek członkowskich. Za rok 2000 składki zapłaciło 309 osób to jest 79%, a za rok 2001 wg stanu na 31 sierpnia – 163 osoby, to jest zaledwie 41%. Niestety wielu członków opłaca jeszcze składki z rocznym opóźnieniem.

B. Sprawy wydawnicze

W minionej kadencji Towarzystwo nasze wydawało łącznie pięć tytułów wydawnictw ciągłych. Razem za lata od 1999 do końca 2001 wydamy 33 odrębne zeszyty naszych wydawnictw. Jest to znaczne zwiększenie aktywności na tym polu w stosunku do ubiegłych kadencji. Wydaliśmy:

1. „Polskie Pismo Entomologiczne” Tomy: **68** (1999), **69** (2000) i **70** (2001).
Podkreślić należy, że dzięki staraniom Redakcji Pisma pod przewodnictwem Redaktora Naczelnego Prof. dr hab. Ryszarda SZADZIEWSKIEGO, każdy z trzech wydanych tomów liczył po 4 odrębne zeszyty, które ukazywały się w przewidzianym dla kwartalnika terminie.
2. „Wiadomości Entomologiczne” – Redaktor Naczelny prof. dr hab. Janusz NOWACKI; Tomy: **18** (1999) nr: 1,2,3,4 oraz suplement 1 i 2; Tom **19** (2000) nr 1, 2, 3-4 oraz suplement; Tom **20** (2001) nr 1-2 oraz suplement, którym jest bezprecedensowe w historii naszego Towarzystwa wydawnictwo: „Almanach entomologów Polskich XX wieku”.
3. „Klucze do oznaczania owadów Polski” – Redaktor Naczelny prof. dr hab. Jarosław BUSZKO: 1999 rok – zeszyty: 158 (*Heteroptera, Tingidae*) i 159 (*Coleoptera, Cybocephalidae*); 2000 rok – zeszyty: 153 (*Hymenoptera, Andrenidae*) i 160 (*Heteroptera, Pentatomidae*); 2001 rok – zeszyt: 161 (*Hymenoptera, Megahilinae*).
4. „Polish Entomological Monographs”: 2000 rok – Tom 1: *The Lepidoptera of Poland*. Zarząd Główny na posiedzeniu w dniu 7 kwietnia 2000 r. podjął uchwałę o powołaniu do życia monograficznego wydawnictwa wychodzącego w języku angielskim, będącego tytułem naszego Towarzystwa. Redaktorem Naczelnym został prof. dr hab. Jarosław BUSZKO, a w skład redakcji weszli ponadto: prof. dr hab. Klara BARTKOWSKA, Prof. dr hab. Tadeusz PAWLIKOWSKI, dr Marek BUNALSKI, dr Marek WANAT i mgr Daniel KUBISZ.
5. „Fauna Polski”: 1999 rok – *Elateridae*; 2000 rok – *Chrysomelidae* VII.

C. Biblioteka

Biblioteka nasza historycznie już zlokalizowana jest przy Uniwersytecie Wrocławskim. Opiekę nad nią z ramienia Zarządu Głównego sprawuje dr Marek WANAT. W minionej kadencji do głównych zadań biblioteki należało:

- prowadzenie krajowej i zagranicznej wymiany czasopism,
- wysyłka prenumeraty „PPEnt.” i „Wiad. Entomol.” do członków Towarzystwa,
- sprzedaż wydawnictw Towarzystwa,
- udostępnianie księgozbioru.

Aktualnie biblioteka prowadzi wymianę z 204 kontrahentami zagranicznymi i 12 krajowymi. Stan biblioteki na dzień 31 sierpnia wynosi 688 tytułów czasopism (12388 voluminów) oraz 1571 pozycji druków zwartych.

D. Sprawy organizacyjne

Zgodnie z uchwałą Walnego Zgromadzenia podjętą na Zjeździe w 1998 roku, Polskie Towarzystwo Entomologiczne ma swoją siedzibę w Poznaniu w Katedrze Entomologii Akademii Rolniczej im. A. Cieszkowskiego. Zmiana siedziby Towarzystwa oraz pozostałe uchwalone zmiany statutu zostały zarejestrowane w Sądzie Rejestrowym. Aktualny Statut naszego Towarzystwa zamieszczony jest w witrynie internetowej Polskiego Towarzystwa Entomologicznego (<http://www.au.poznan.pl/wydzialy/ogrodniczy/pte/>). Wspomnianą stronę internetową PTEnt. opracował i prowadzi mgr Paweł TRZCIŃSKI. Nasza strona internetowa zawiera wszystkie podstawowe informacje o Towarzystwie, naszych wydawnictwach i formach działania. Umieszczane są na niej także aktualności.

W Towarzystwie zarejestrowanych jest 12 oddziałów terenowych. Tylko nieliczne z nich działają nadal dość aktywnie, przykładowo: Bydgoski, Gdański, Lubelski, Olsztyński, Poznański, Skierniewicki czy Rzeszowski. Niestety znaczna część oddziałów od dłuższego czasu nie przejawia aktywności. Nie powiodły się także próby reaktywowania działalności dwóch dużych oddziałów: Krakowskiego i Warszawskiego.

Znacznie lepiej działają sekcje specjalistyczne. Aktualnie zarejestrowanych jest 10 sekcji: afidologiczna, lepidopterologiczna, koleopterologiczna, dipterologiczna, hymenopterologiczna, odonatologiczna, owadów kopalnych, owadów społecznych, entomologii leśnej i entomologii stosowanej. Sekcje te funkcjonują w oparciu o własne wewnętrzne regulaminy i organizują, z reguły raz do roku, sympozja specjalistyczne.

W minionej kadencji obok znacznej aktywności wydawniczej nastąpiło także wzmoczenie aktywności na polu upowszechniania i promocji osiągnięć naukowych w dziedzinie entomologii. Przejawiało się to w corocznym uczestnictwie Polskiego Towarzystwa Entomologicznego w organizacji konferencji naukowych. W dniach 23–24 września 1999 roku odbyła się w Krakowie konferencja naukowa na temat: „Ochrona owadów w Polsce u progu integracji z Unią Europejską”. Wspomniana konferencja zorganizowana została z inicjatywy Zarządu Głównego PTEnt., wspólnie z Instytutem Ochrony Przyrody PAN w Krakowie. W konferencji udział wzięło ponad 100 osób głównie członków naszego Towarzystwa, a ponadto przedstawiciele Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Ministerstwa Ochrony Środowiska oraz nieliczni urzędnicy administracji państwowej szczebla wojewódzkiego.

W roku 2000 PTEnt. współorganizowało konferencję międzynarodową jaką był 12 Europejski Kongres Lepidopterologiczny zorganizowany w dniach od 29 maja do 2 czerwca 2000 roku w Białowieży. W Kongresie tym uczestniczyło około 100 lepidopterologów z 26 krajów, Europy, Azji i Ameryki Północnej.

E. Sprawy finansowe

Polskie Towarzystwo Entomologiczne prowadzi działalność w oparciu o trzy zasadnicze źródła finansowania:

1. Od 1992 roku Towarzystwo dofinansowywane jest przez Komitet Badań Naukowych, który nie dotuje ogólnej działalności PTEnt., lecz dofinansowuje określone zadania przewidziane do realizacji w danym roku. W naszym wypadku są to: druk wydawnictw, działalność biblioteki oraz upowszechnianie osiągnięć nauki. Wielkość dotacji określona jest przez KBN w procentach i łącznie dla Towarzystwa nigdy nie przekracza 50%. Przykładowo na 2001 rok otrzymaliśmy dofinansowanie:

- Polskie Pismo Entomologiczne: 25 600,- zł (43,2%)
- Wiadomości Entomologiczne: 11 200,- zł (20,1%)
- Klucze do oznaczania owadów Polski: 11 000,- zł (37,9%)
- Fauna Polski: 46 000,- zł (55,4%)
- Działalność biblioteki: 18 000,- zł (33,6%)
- Upowszechnianie osiągnięć nauki: 9 000,- zł (26,8%)

OGÓŁEM: 120 800,- zł (38,4%)

Oznacza to, że jeżeli fizycznie wykorzystamy całą kwotę dotacji pochodzącej z KBN (120 800,- zł), to dokumentacją księgową musimy wykazać udział w 61,6% środków własnych, czyli 193 510,- zł. Jeżeli nie osiągniemy takiego udziału środków własnych to KBN wymaga zwrotu części dofinansowania.

2. Kolejnym źródłem finansowania naszej działalności są wpływy ze składek członkowskich, prenumerat wydawnictw oraz sprzedaży naszych wydawnictw. W załączonej tabeli przedstawiono wielkość kwot składki i prenumerat za lata 1999 – 2001.

Opłaty członkowskie w latach 1999 – 2001 w zł

	1999	2000	2001
składka członkowska	25,-	25,-	30,-
prenumerata „WE”	24,40	24,40	28
prenumerata „PPE”	32,-	32,-	36,-

3. Ostatnie źródło finansowania to sponsoring naszej działalności przez podmioty zewnętrzne. Trzeba jednak nadmienić, że w ostatnich latach, w dobie gospodarki rynkowej, nie jest łatwo pozyskiwać sponsorów. W minionej kadencji Zarządowi Głównemu udało się kilkakrotnie pozyskać zewnętrzne dofinansowanie naszej działalności. Po pierwsze przez wszystkie lata ostatniej kadencji Władze Uczelni, w których mieszczą się agendy naszego Towarzystwa, dofinansowały działalność PTEnt., odstępując oficjalnymi notami od pobrania należności z tytułu wynajęcia zajmowanych pomieszczeń. Uczelnie te to:

- Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu
- Uniwersytet Gdański
- Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Uniwersytet Wrocławski

W roku 2000 udało się zdobyć dofinansowanie kilku naszych przedsięwzięć z różnych źródeł zewnętrznych. Najważniejsze z nich to:

- Holding Budowlany Dopierała: 10 000,- zł
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska: 10 000,- zł
- Miasto Poznań – Gminny Fundusz Ochrony Środowiska: 5 000,- zł
- Katedra Entomologii AR w Poznaniu: 5.400,- zł

F. Podsumowanie

Podsumowując chciałbym zwrócić uwagę zarówno na osiągnięcia Towarzystwa jak i występujące w jego działalności problemy.

Z dużym zadowoleniem należy przyjąć utrzymujące się zainteresowanie przynależnością do Polskiego Towarzystwa Entomologicznego szczególnie wśród młodych entomologów. Jednocześnie znacznie wzrosła sprawność opłacania składek i prenumerat naszych czasopism, co ma duże znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania Towarzystwa.

W minionym trzyletnim okresie systematycznie wydawane były wszystkie wydawnictwa własne oraz uruchomiono edycję „Polish Entomological Monographs”. Łącznie wydano 33 odrębne zeszyty naszych wydawnictw.

Jako sukces uznać można również przyjęcie rozliczenia finansowego przez KBN za lata 1999 i 2000 bez konieczności zwrotu części dotacji. Było to możliwe jedynie dzięki uzyskaniu znacznych dofinansowań od podmiotów zewnętrznych.

Trzeba także wspomnieć o pewnych niespełnionych oczekiwaniach. Nie powiodła się próba uaktywnienia części „śpiących” oddziałów w tym liczących wielu członków – Krakowskiego i Warszawskiego.

Kończąc pragnę serdecznie podziękować wszystkim, którzy przyczynili się do realizacji dokonań przedstawionych w sprawozdaniu. Dziękuję Członkom Zarządu Głównego, a szczególnie Sekretarzowi Generalnemu, którzy aktywnie uczestniczyli w zebraniach Zarządu. Dziękuję wszystkim członkom kolegiów redakcyjnych naszych wydawnictw, a szczególnie ich Redaktorom Naczelny i Sekretarzom Redakcji.

Zdaję sobie sprawę, że przedłożone sprawozdanie nie obejmuje wszystkich problemów Towarzystwa, zatem proszę o konstruktywną dyskusję i uwagi, które pozwolą na usprawnienie działalności PTEnt. w następnych latach.

Spała, 14 września 2001 roku

Prezes PTEnt.
prof. dr hab. Janusz NOWACKI

Załącznik 2: Pan Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander KWAŚNIEWSKI

Polskie Towarzystwo Entomologiczne będące organizacją z 80-letnią tradycją, na swym 44 Walnym Zgromadzeniu w dniu 14.09.2001 r. w Spale, podjęło następującą uchwałę:

„Protestujemy przeciwko odwołaniu ze stanowiska dyrektora Tatrzańskiego Parku Narodowego dr inż. Wojciecha GASIENICY-BYRCYNA. Polskie Towarzystwo Entomologiczne, mające w swych statutowych obowiązkach również ochronę przyrody, nie może się pogodzić z sytuacją, w której Minister wbrew woli całego środowiska przyrodników szykanuje swoich najbardziej zasłużonych dla ochrony ojczystej przyrody podwładnych. Uważamy, że był to jaskrawy przejaw arogancji władzy i że postępowania takiego tolerować nie można.

W związku z powyższym prosimy Pana Prezydenta o spowodowanie, by gorący miłośnik przyrody, jej wybitny znawca i najwierniejszy obrońca Tatr – dr inż. Wojciech GASIENICA-BYRCYN – został przywrócony na zajmowane przedtem stanowisko. W jego osobie widzimy gwarancję zachowania polskich Tatr dla przyszłych pokoleń, zabezpieczenia ich integralności przed zakusami różnych grup interesu.

Polskie Towarzystwo Entomologiczne chciałoby wierzyć, że w naszym demokratycznym kraju władza działa w imię dobra wspólnego, ponadnarodowego, jakim jest przyroda ojczyzny.”

W imieniu członków Polskiego Towarzystwa Entomologicznego
Prezes Zarządu Głównego
Polskiego Towarzystwa Entomologicznego
prof. dr hab. Janusz NOWACKI

Do wiadomości:

- Minister Środowiska
- Państwowa Rada Ochrony Przyrody
- Krajowy Zarząd Parków Narodowych
- Dr inż. Wojciech GASIENICA-BYRCYN

XVII Sympozjum Sekcji Owadów Kopalnych PTent. Kraków, 30 listopada 2001 r.

Kolejne, już siedemnaste, spotkanie entomologów zainteresowanych fauną kopalną odbyło się, podobnie jak w latach poprzednich, pod koniec roku w Krakowie. Obrady, zorganizowane przy współudziale Muzeum Przyrodniczego Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, odbywały się w gmachu Muzeum, gromadząc miłośników dawno i niedawno wymarłych owadów, na czele z Przewodniczącym Sekcji, doc. dr hab. Wiesławem KRZEMIŃSKIM. W trwającym cały dzień Sympozjum wzięło tym razem udział 26 osób z całej Polski (Gdańsk, Warszawa, Łódź, Białystok, Katowice, Kraków), z grona zarówno amatorów, jak i szeroko pojętych zawodowców. Obrady rozpoczęły się od omówienia najważniejszego z tegorocznych „kopalnych” wydarzeń (miało ono miejsce również w krakowskim Muzeum Przyrodniczym), które zaprezentowała Ewa KRZEMIŃSKA z Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, w referacie: – „II Międzynarodowy Kongres Paleontologiczny „Fossil Insects” – podsumowanie”.

Oprócz relacji z przebiegu Kongresu w referacie zasygnalizowano powstanie grupy inicjatywnej, mającej przygotować powołanie międzynarodowego towarzystwa, skupiającego paleontologów, do którego zgłosiło akces również większość polskich uczestników Kongresu.

- Na dalszy przebieg obrad złożyły się kolejno prezentowane referaty, które wygłaszali:
- Jerzy PAWŁOWSKI (Muzeum Przyrodnicze ISEZ PAN): „Stan badań nad chrząszczami (*Coleoptera*) plejstocenu Polski i krajów ościennych”;
 - Wiesław KRZEMIŃSKI (Muzeum Przyrodnicze ISEZ PAN): „*Eoptychopteridae* – „musze dinozaury”;
 - Elżbieta SONTAG (Katedra Zoologii Bezkręgowców UG): „Współwystępowanie inkluzji zwierzęcych w bursztynie bałtyckim”;
 - Andrzej PALACZYK (Muzeum Przyrodnicze ISEZ PAN): „Pierwsze stwierdzenie rodzaju *Mythicomyia* (*Mythenteles*) (*Diptera*, *Bombyliidae*) w bursztynie bałtyckim”;
 - Janusz KUPRYJANOWICZ (Muzeum Ziemi PAN w Warszawie): „Uwagi na temat bursztynu ukraińskiego”;
 - Wiesław KRZEMIŃSKI: „O możliwości porównywania materiałów kopalnych i współczesnych – wstęp do dyskusji”.

Wszystkie zaprezentowane referaty, a zwłaszcza – zgodnie z tytułem – ostatni, stały się podstawą do interesującej, ożywionej dyskusji, także na tematy odleglejsze, jak np. kwestię kolekcji i kolekcjonerstwa bursztynu. Przy tej okazji przekazano zebranym informację, że Muzeum Przyrodnicze wzbogaciło się w tym roku o bardzo dużą i cenną z punktu widzenia naukowego kolekcję bursztynu, ofiarowaną w formie darowizny przez znanego kolekcjonera, mgr inż. Jacka SERAFINA. Zawiera ona zarówno okazy z inkluzjami zwierzęcymi i roślinnymi, jak i naturalne formy bursztynu, pochodzącego nie tylko z wybrzeża Bałtyku, ale i z innych części świata. Kolekcja ta będzie od przyszłego roku prezentowana na stałej ekspozycji w osobnej sali wystawowej Muzeum.

Na zakończenie oficjalnej części obrad dr Janusz KUPRYJANOWICZ zaprosił wszystkich uczestników do Muzeum Ziemi PAN w Warszawie, na organizowane tydzień później Spotkanie w 50. lecie Działu Bursztynu, pt. „Warszawskie zbiory bursztynu 1951–2001 i dzieje innych kolekcji żywic kopalnych na świecie”. W przerwie obrad i po ich zakończeniu uczestnicy prowadzili także szereg interesujących dyskusji kularowych w mniejszym gronie, których przebieg trudno tu zrelacjonować. Aby jednak wziąć w nich udział, Sekcja Owadów Kopalnych zaprasza wszystkich zainteresowanych tematyką paleontologii na kolejne Sympozjum, które (jak los pozwoli) odbędzie się pod koniec 2002 roku w Krakowie.

które były już reprodukowane, należy w opisie odpowiednio oznaczyć. Unikać należy tabel o dużym formacie (przekraczającym na wydruku szerokość 18 cm). Liczba fotografii i tabel powinna być maksymalnie ograniczona. Rysunki, fotografie i wykresy należy znakować liczbami arabskimi, a ich detale literami, natomiast tabele liczbami rzymskimi. Objasnienia rycin należy zamieścić oddzielnie, a objaśnienia tabel łącznie z nimi, w języku polskim i angielskim.

- W wykazie piśmiennictwa należy uwzględniać wyłącznie pozycje cytowane w tekście pracy. Wykaz ten powinien być zestawiony według alfabetycznego porządku nazwisk autorów, z podaniem nazwiska i inicjałów imion, roku wydania, pełnego tytułu pracy, skróconego tytułu wydawnictwa, miejsca wydania (w przypadku wydawnictw ciągłych nie będących czasopismami), tomu (ewentualnie także zeszytu) i liczby pierwszej i ostatniej strony. Np.:

Marcinkowski H., 1984: Rzadkie gatunki motyli większych (*Macrolepidoptera*) z Gór Sowich. Pol. Pismo ent., 54: 229-230.

Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J., 1985: Chrząszcze *Coleoptera* - *Buprestoidea*, *Elateroidea* i *Cantharoidea*. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 10: 1-401.

Przy wydawnictwach zwartych należy podawać ponadto nazwę instytucji wydawniczej z jej siedzibą. Np.:

Jura C. (red.), 1988: Biologia rozwoju owadów. PWN, Warszawa. 250 ss.

W krótkich doniesieniach dopuszcza się jedynie niezbędne, skrócone cytowania, zamieszczone w tekście wg wzoru:

Marcinkowski H. 1984: Pol. Pismo ent., 54: 229-230.

- Transliterację z alfabetów nielacińskich należy przeprowadzić według Polskiej Normy, a stosowane skróty tytułów czasopism winny być zgodne z „World list of scientific periodicals”.

- Do prac historiograficznych, przedstawiających sylwetki entomologów, należy dołączyć możliwie pełny wykaz ich publikacji z zakresu entomologii i dziedzin pokrewnych, a w treści tychże prac zaprezentować entomologiczną spuściznę materialną danego entomologa (zbiory, księgozbiór itp.) z podaniem jej aktualnych losów.

- W artykułach i doniesieniach (za wyjątkiem recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich) należy przy nazwach systematycznych rodzajów i gatunków cytowanych po raz pierwszy w pracy, umieszczać nazwiska (lub ich skróty) odpowiednich autorów (według zasad przyjętych w „Międzynarodowym Kodeksie Nomenklatury Zoologicznej”).

- Zaleca się:

- podawanie elementów daty w kolejności – dzień, miesiąc, rok, przy czym miesiące należy oznaczać liczbami rzymskimi (np. 25 IX 1989);

- podawanie przy nazwach stanowisk, oznaczeń kwadratów siatki UTM 10 x 10 km;

- W celu zapewnienia właściwego poziomu merytorycznego czasopisma, wszystkie artykuły (za wyjątkiem materiałów kronikarskich, recenzji, polemik itp.) przed przyjęciem do druku są recenzowane przez specjalistów z odpowiedniej dziedziny.

- Materiały do druku prosimy przysyłać pod adresem Redakcji. Do przesłanych materiałów należy dołączyć: adres korespondencyjny (z telefonem) oraz kserokopię dowodu uiszczenia opłat statutowych PEnt. za rok bieżący (lub inny dokument potwierdzający ich uiszczenie).

- Autorzy artykułów otrzymują bezpłatnie 50 nadbitek. Autorzy krótkich doniesień i materiałów kronikarskich otrzymują nadbitki według każdorazowo ustalonego podziału, natomiast autorzy recenzji, polemik, sprostowań itp. nadbitki nie otrzymują.

„Wiadomości Entomologiczne” drukują odpłatnie ogłoszenia drobne i reklamy popularyzujące wyroby i usługi mające zastosowanie w szeroko pojętej działalności entomologicznej. Za treść ogłoszeń i reklam Redakcja nie odpowiada. W ogłoszeniach drobnych opłata wynosi 0,50 zł od znaku, natomiast opłata za reklamy ustalana jest każdorazowo na drodze umowy między reklamującym a Redakcją. Członkom Polskiego Towarzystwa Entomologicznego przysługuje 20% zniżka.

WARUNKI PRENUMERATY - SUBSCRIPTION ORDERS

PRENUMERATA KRAJOWA

- Prenumeratę krajową dla osób fizycznych nie będących członkami PTent. oraz osób prawnych prowadzi Biblioteka Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław. Wpłaty na rok 2002, w wysokości 45,- zł., przyjmowane są na konto:
PKO BP SA, I O/Poznań
Nr 10204027-2596-270-1
- Zamówienia hurtowe prosimy kierować pod adresem Redakcji. Przy zakupie powyżej 30 egzemplarzy udzielamy 20% rabatu.
- Prenumeratę dla członków PTent., z 20% zniżką, przyjmuje:
Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Entomologicznego,
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań,
PKO BP SA, I O/Poznań, nr 10204027-2596-270-1
- Sprzedaż pojedynczych numerów oraz subskrypcję na stałą dostawę prowadzą Oddziały ORPAN na terenie całego kraju.

ISSN 0138-0737
ISBN 83-88518-27-5

FOREIGN SUBSCRIPTION

Subscription order and all payments should be adressed to:

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Entomologicznego,
Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, Poland.

Our account: N° 10204027-2596-270-1
is placed in: PKO Bank Polski SA, I O/Poznań, Poland.

Price: institutional - 30 \$, personal - 20 \$, single fascicles - 10 \$ each.